

DÜNDEN GÜNE

GÜNDEN YARINA

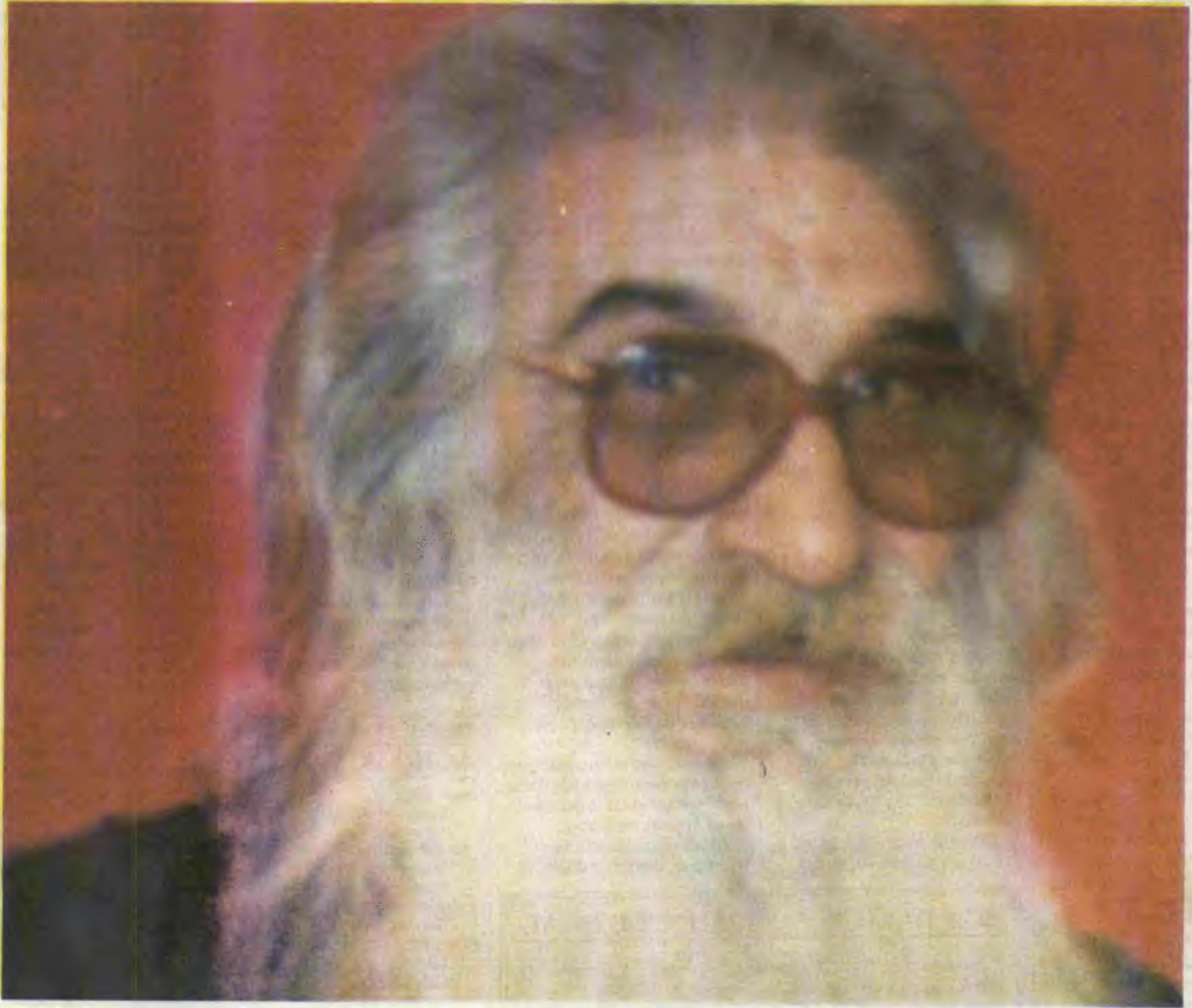
KAVGA

AĞUSTOS 1991 SAYI 6

Yeniden açılacak DİSK için doğru tutum Türk-İş'e katılmaktır

Gorbaçov Londra'da kapitalist kulübe resmen üye oldu

İsmail Kaygusuz'un romanı: "Savaşlı Yıllar I: Son Görgü Cemi"

ALİ HAYDAR CELASUN DEDE KONUŞUYOR:
KENDİMİZİ YENİLEMELİYİZ

6000 TL. (KDV dahil)

H.E., ANKARA

HAFİFLİK KİMDE?

DiSK'in beraatiyle yeni bir sayfa açıldı. Şimdi ne olacak? Sendikal birlik Türk-İş içinde gerçekleşmiştir. DiSK'in tabanı bugün Türk-İş'tedir. Bu gerçeği yadsımak kişiyi büyük yanlışla götürür. Türkiye işçi sınıfı 1967'deki düzeyde değildir. Bunun somut örneği Türk-İş merkezinin kararlarına tabanın gerekirse gösterdiği tepkidir. "Tavan yanlış tutum alıyor" tabandaki işçileri bölmek devletin işine yarar.

DiSK yöneticileri için en uygun tavır, *Nokta*'da Nejat Yazıcıoğlu'nun da belirttiği gibi, genel kurulda Türk-İş'e katılma kararı almaktır. Bu düşüncüyü savunmak "hafiflik" değildir. Tersine, bugün sosyalist bir tavidir. Öyleyse hafiflik kimde?

OZAN ÖNCÜ

BİRAZ DAHA

Ah bu denizleri de kuruturlar
Göğü de alırlar üstümüzden
Ne bileyim
Çağlar rengini belki de...
Biraz daha hızlı yürü

Biraz daha büyük
Biraz daha fabrikaları omuzla
Sokakları omuzla
Sınırları da omuzla
Ne bileyim
Beni tak peşine de yürü

ÖNDER AGAH, YARIMCA

TERSANELER

Tersanelerde işlerin büyük bir kısmı mütahite veriliyor. Böylece sendikaları yok etme amacı güdüyor. Mütahit, işçileri en düşük ve en berbat şartlar altında çalıştırıyor, işçilerin sigortalarını ya ödemiyo, ya da eksik ödüyor. Tersane mütahit işçileri yine de hak alma mücadelesinde yılmayarak, işbirakma eylemi yaptılar, sonuçta örgütlülükleri ölçüsünde istemlerini kabul ettirdiler. Ancak bu sefer de işveren, işten atılmaları hızlandırdı.

İşveren, biz Marmara Tersanesi'ndeki Erdem şirketi çalışanlarına her altı ayda yapması gereken ücret zamlarını, geminin inmesine az zaman kaldığı için yapmıyor. Ayın onunda almamız gereken ücretlerimiz hâlâ sallantıda. Hem yaptığımız işten, hem de yanıtbaşımızdaki gübre ve çimento fabrikalarının dumanından dolayı zehirlenmemiz ihtimali yüksektir. İşveren yoğun vermiyor. Yemekler kötü, yeterli duş yeri, olanlarda da sıcak su yok. Yaz-kış rüzgar altında, nemli ortamda çalıştığımız için işçilerde ciğer rahatsızlıkları var. Kısacası

insanca yaşam YOK!

Bütün bu nedenlerden dolayı, 13 Temmuz'da işdurdurma eylemi yaptık. İşçilerin çoğunluğu, eylem kırıncılarına, işverenin işten atma tehditlerine karşın "isteklerinin karşılanmaması halinde işbaşı yapmayacaklarını" bildirdiler.

IŞIK AY

KUAFÖR İŞÇİLERİ

Bayan kuaföründe çalışan bir işçiyim. Bu meslekte, genellikle çocuklar, daha kendilerini bilmeden, aileleri tarafından herhangi bir ücret talep edilmeden, meslek öğrensin diye işyeri sahibine bırakılıyor. Oysa, erkek çocuklar alışverişe koşturularak, kız çocukları eve temizliğe gönderilerek işten uzak tutulurlar. İleride işsiz kalma korkusuyla çoğumuz buna boyun eğeriz.

Diyelim ki, tüm sorunları aşip birşeyler öğrendik, kalfa veya usta olduk. Bu sefer de sigortasız, güvencesiz haftada 50 bin liraya çalışırsın. Halk Eğitim Merkezleri'nden, Kız Meslek Liseleri'nden ve özel kurslardan yetişen eleman bir hayli fazla. Arz talebi fazlasıyla karşıladığından, işveren işçi fazlasını kullanarak düşük ücretle, hatta ücretsiz eleman çalıştırabiliyor.

Ayrıca, işyeri açabilmek için gereken diploma sınavları ticari amaçla kullanılıyor. Ustalık sınavları 300 bin lira ve altı ayda bir oluyor. Özel sınav 500 bin lira. 15-20 kişinin girdiği sınavlarda 3-4 kişi kazanıyor. Baştan para yediriş girdiysen kesin kazanıyorsun.

Kapitalizmin bu iğrenç çarkının kırılması için *Kavga*'da elele vermeliyiz.

A. YALVAÇ

İŞÇİ ÇOCUKLARI

Televizyonda gününbirliğine "çocuklarımızı okutun, onlara iyi bir gelecek sağlayın" gibi doğruları söyleyen sermaye sahipleri madalyonun tek yüzünü göstermeyi yeğliyorlar. Madalyonun öteki yüzünde, evini bile geçindiremeyen milyonlarca işçi-emekçi "ne yapsam da çocuğumu okutabilsem" diye kara kara düşünüyor.

Patronlar buna, "siz okula gönderin çocuğunuzu, onlara

gerekli olan herşeyi sağlarız" diyerek "çözüm" buluyorlar. İşçilere-emekçilere emeklerinin karşılığını verip onların insanca yaşamalarını sağlamak yerine, çocuklara "herşeyi sağlamak" işlerine geliyor.

Okulu terketmek zorunda bırakılan, üniversite sınavını kazanamayan, okul bitirmesine rağmen işsizler ordusuna eklenen genç yüzbinler, onların "sağladığı herşeyin" ne olduğunu anlatıyor.

Biz işçi çocukları, gerçekleri yaşadıklarımızdan öğreniyor ve şöyle diyoruz: "Herşeyi yalnızca ve yalnızca biz çözeceğiz!"

ROJDA GÜL

KAN RENGİ

Analar gördüm, bacılar
Yüreğini demirde döven
Boğaz tokluğuna binyıllar boyu
Ömür tüketen
İşçi ordularıyız biz
Kapitalist çarkta öğütülen
Cevheriyiz tüm dünyanın
Ve şahlanmış atı halkların
Biz ki, aktif-yedek işçi ordusu
Kan rengi bayrak
Haykırarak
Ellerimizde yükselip
Tüm vatanlarda dalgalanacak

HAYAT TAÇLI

ÜNİVERSİTELER

M. Aydın'ın lise eğitiminde kavganın kişilere değil düzene karşı verilmesini yazdığı mektubunu okudum. Yüksek öğretimde de yine düzenden kaynaklanan, inanılmaz boyutlarda bir sefalet yaşanıyor.

Örneğin, Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü programında Marksist felsefeye yer yok. Felsefe öğrencileri diyalektik ve tarihsel materyalizm nedir bilmeden mezun olmaktadır. Türk-İslam sentezi altında felsefenin ve tüm bilimin başına çorap ören uydurma bir literatürü 4.sınıf programına alıp, aynı sınıflardan Marks'ın adını dahi duymamış öğrenciler mezun etmek, bilime saygı duyanların ancak "sefalet" olarak adlandırabileceği bir uygulamadır.

Gençlik, üniversitelerde genç insanların beyinlerini böylesine harcayanlardan tarih önünde hesap soracak ve gerçek aydınlanmaya, bilimin ve felsefenin, dünyanın doğru ve

bilimsel algılanmasını sağlayan Marksizmin devrimci aydınlığında ulaşacaktır.

BELEDİYE İŞÇİLERİ

KÜÇÜKÇEKMECE HALKINA ÇAĞRI

Belediye işverenleri ile yaptığımız Toplu İş Sözleşmesi, basın aracılığı ile işçi onurunu hiçe sayan "Çöpçü Zammı" propaganda ve dedikodusu ile, biz işkolumuzda ilkel araçlarla ve iş güvencesi olmayan koşullarda halka hizmet getirirken, "çöpçülerin hak etmedikleri bir ücret aldığı" biçiminde kamuoyuna yansıtılmaya çalışıldı.

Oysa ki, temizlik işçisi arkadaşlarımızın yüzde doksanında bugün meslek hastalıklarına rastlanmaktadır... Bugün bu toplu iş sözleşmesi, tüm işyerlerinde uygulanmamakta, sürekli ihlal edilmektedir... En doğal haklarımız verilmemekte ve iş güvencesi, işçilere karşı kullanılıp baskı yapılmaktadır.

En doğal haklarımız olan aylık ücretler, ikramiye, elbise parası ve vergi iadelerimiz hiç bir zaman düzenli ödenmemekte, zaman aldatmacası yapılmakta, işçi onuruyla oynanmaktadır. Keyfi uygulamalarla kendi içlerindeki politik oyunları işçilere yansıtmaktadırlar.

İşçi arkadaşlarımız, ekonomik, demokratik taleplerinin dışında psikolojik bunalmışlar yaşamaktadırlar.

Küçükçekmece halkı ile biz işçileri karşı karşıya getirme, işçileri suçlu gösterme çabası içindedirler. İşin aslı biz de bu bölge halkının birer bireyleriyiz. En iyi hizmeti halkımıza götürmek bizim asıl görevimizdir...

Tüm Küçükçekmece halkını bu olumsuzluklara, oynamak istenen oyunlara karşı duyarlı olmaya ve dayanışmaya çağırıyoruz.

TANER PERMAN, BURSA

AĞIRLIK YAPMAZ

İnancımızın
"Yasadışı" olduğu
Bir ortamda yaşıyoruz
Ne nefesimiz nefes
Ne kitaplarımız hür
İhtiyacımız olan herşey zula
Sadece bedenlerimiz gözükür
Sokakta
Bize ait
Fakat
Kelle koltukta
Bu da bizim dikenimiz
Katlanıyoruz güle ulaşmak için
Bataklığa
Ve bu yüzdendir
Kısa ömrümüzde
Mermileriniz
Ağırlık yapmaz

YAŞATACAGIZ

Gelişmeler terör yasasının gerçek işlevinin ne olduğunu sergiliyor. Devlet, bu yasaya yaslanarak devrimcilere azgınca saldırıyor.

Yükselen sınıf savaşımı karşısında acz içinde olan, ekonomik-siyasal krizi azan burjuvazi, demokratik yığın örgütlerine de baltalarla saldırıyor. Son olarak Özgür-Der polislin saldırısına uğradı ve kapatıldı.

Devlet *peşin infaz* uyguluyor. Devrimci katli, insanları evinden alıp bilinmeyen yerlerde işkenceyle öldürmek siyasi polislin yasal yöntemi oldu. Her gün birileri "kayboluyor".

HEP Diyarbakır başkanı Vedat Aydın, bu "kayıplardan", *peşin infaz* uygulamasının son kurbanlarından biridir. Aydın'ın kanı kurumadan bu kez de 10'u İstanbul'da 2'si Ankara'da 12 devrimci siyasi polis tarafından katledildiler. Bu gelişmeler, sınıf kavgasının "kalktığını", burjuvazinin "demokratikleştğini" savunuların işçi sınıfına, emekçi halka nasıl büyük bir ihanet içinde olduklarını kanıtlar.

İstanbul'da polislin katlettiği devrimcilerin cenazeleri, alınlarına kızıl şerit takarak yürüten ailelerinin ardından yürüten devrimcilerin, devrimci işçilerin oluşturduğu binlerce kişilik bir törenle kaldırıldı. *Kavga* dergisi de devrimci işçilerin içinde cenazede devrimci görevini yerine getirdi.

Karacaahmet mezarlığındaki törende "katil polisten hesap soracağız", "devrim şehitleri ölümsüzdür", "kahrolsun MİT, CIA, Kontrgerilla" gibi sloganlar atıldı. Konuşma yapan devrimci anaları, "evlatlarımız devrimci savaşta öldüler, sütümüz helal olsun" dediler. Saygı duruşu ve sloganlar arasında toprağa verilen devrimciler için ant içildi.

Diyarbakır'da da Vedat Aydın, onbinlerin katıldığı, yığınsal ve militan bir cenaze yürüyüşüyle toprağa verildi.

İşçi sınıfımız, burjuvazinin her saldırısını "astarı yüzünden pahalı" yapacak, katledilen devrimcilerin hesabını üretimden gelen gücüyle, kavgayla soracaktır. Katledilen tüm devrimcileri Türkiye işçi sınıfının mücadelesinde yaşatacağız.

KAVGA - İstanbul

“İşçinin birliği bugün her zamankinden daha önemli!”

Sendikal konuda *Nokta* dergisine verdiği demeç sansür edilerek yayınlanan Nejat Yazıcıoğlu'yla görüştük. DİSK'in "aklanması" kararına ilişkin görüşünü sorduk. Yazıcıoğlu, KAVGA'ya şunları söyledi:

“DİSK ne suçu işlemiştir ki aksınsın? DİSK davası, gerekçeleri 12 Eylül 1980'den önce yazılmış, işçi sınıfını sindirme hedefine yönelik düzmece bir davaydı. 11 yıl sonra gelen 'adalet', aslında adaletsizliğin ifadesidir.”

“DİSK yöneticilerinin, bunca eziyetten, uzun mahpusluk yıllarından sonra görevlerine dönmeleri çok önemlidir” diyen Yazıcıoğlu, “ama” diye ekledi, “koca bir işçi kuşağının, aile ve çocuklarıyla 11 yıl boyunca uğradığı haksızlıklar, maddi zararlar tazmin edilmeden, bu davada adaletin A'sından söz edilemez”.

N.Yazıcıoğlu, DİSK'in yıllar önce zorla gaspedilmiş, elkonulmuş mal/para varlığının, son çıkan terör yasasının geçici 9.maddesiyle İş ve İşçi Bulma Kurumu'na “devredilmiş” olması yorumlarken, parlamentoda bu yasaya oy vererek, ya da sesini çıkarmayarak onay verenlerin, durumun sorumluları arasında olduklarını belirtti. “İşçi kökenli milletvekili” diye tanınanların “siyasal bir kaşkariko oynanırken” pasif kalmalarını eleştiren Yazıcıoğlu, şöyle konuştu:

“Ne bir sıra kapağı ne de bir yumruk sesi duyuldu. Terör yasası önceden tasarlanmış bir hukuk cinayeti idi. Yaptığı başka haksızlıkların yanında DİSK'e yapılan haksızlığı sürdürdüren ve yasallaştıran bu yasa kaldırılmadıkça haktan hukuktan söz edilemez.”

DİSK'in yeniden açılmasının sendikal harekette yaratacağı yeni durumda işçi sınıfının alacağı doğru tutumun ne olduğunu sorduk, Yazıcıoğlu'na ve şu yanıtı aldık:

“Karar, işçi sınıfı için, sendikal birliğin

**Nejat Yazıcıoğlu,
DİSK'in aklanmasıyla
doğan yeni durum
üzerine görüşlerini
KAVGA'ya aktardı**

pekiştirilmesi yönünde değerlendirebileceği yeni bir tarihsel fırsat yaratmıştır. Önerimiz yalındır. DİSK ve ona bağlı sendikalar açılmalı, genel kurullarını toplamalı, Türk-İş'e katılmalı, DİSK'in para ve mal varlığı Türk-İş'e taşınarak bütün sınıfın yararına sunulmalıdır.”

Şevket Yılmaz'ın birleşme yönündeki açıklaması hakkında “Türk-İş yönetiminin birlik konusunda istekli olduğunu, işçi sınıfımızın birlik konusuna sıcak ve ısrarlı baktığını görmek sevindiricidir” biçiminde konuşan Nejat Yazıcıoğlu, “DİSK Türk-İş'e katılmalıdır” önerisini şöyle gerekçelendirdi:

“İşçi sınıfımız cunta döneminde kendisine giydirilen deli gömleğini patlatmış, demokrasi kavgasının öncüsü olarak toplumsal sınıfların önünde yerini almıştır. Bu arada bir dayatmayı fırsata dönüştürmüş, sendikal birliğini Türk-İş'te gerçekleştirmiştir.”

“Kimi DİSK'ten gelen, kimi DİSK'in onurlu mücadele geleneğinden esinlenen, ama çoğunluğu sınıf mücadelesine yeni katılmış yüzbinlerce işçiden oluşan ilerici, devrimci yeni bir işçi kuşağıyla karşı karşıyayız. Bu kuşağın damgasını vurduğu eylemler, DİSK'in militan mücadele ve sınıf sendikacılığı geleneğini Türk-İş içinde ilerletmektedir.”

“Bugün Türk-İş'e bakınca, önce sınıfı görüyoruz, sonra, herkes gibi fani, seçimle gelmiş-seçimle gidecek olan yöneticilerini!”

Sözlerini “Türk-İş değişti, daha da değişecek, sayısal ve niteliksel olarak büyüdü, daha da büyüyecek” diye sürdüren Yazıcıoğlu, “Türk-İş içinde, işletmelerden şubelere, genel merkezlere doğru yol alan genç işçi kadroların, 'sendikal birlik, sendikacı demokrasi, militan eylem ve eğitim' konularında yüksek duyarlılık gösterdiğine” dikkati çekti.

İşçi sınıfının 12 Eylül faşizmi döneminin deneyimlerinden ders çıkardığını ve eylem içinde öğrendiğini vurgulayan KAVGA yazarı, “Maya Türk-İş'te tutmuş, doğal olarak birer sosyalist olan işçiler, işçi sınıfının bilimini de arayıp bulacak, öğrenecek ve kendilerine eylem kılavuzu yapacaklardır” diye ekledi.

Nejat Yazıcıoğlu, kendisinin *Nokta*'da çok sınırlı yayınlanan görüşlerine, sosyal demokrat milletvekili (ve DİSK'in son genel başkanı) Abdullah Baştürk'ün öfkeyle, “utanmak gerek” diye tepki göstermesi karşısında bir basın açıklaması yapmış. Baştürk'ün düzensiz dil kullanmasını doğru bulmadığını belirten Yazıcıoğlu, işçi sınıfı devrimcilerinin sınıfı bölme potansiyeli taşıyan girişimlere karşı tüm işçi kamuoyunu uyurma görevi olduğuna dikkati çekiyor. Yazıcıoğlu, Baştürk'ün ne görüş getirdiğine ilişkin sorumuzu şöyle yanıtladı:

“Baştürk'ün düşüncelerini dikkatle okudum. Neden Türk-İş'le birleşemeyeceklerini, neden Türk-İş'e katılamayacaklarını açıklanmıyor. DİSK ayrı-gayrılık güder ve ayrı örgütlenirse işçi sınıfının birliği nasıl pekiştirilir? Bu konuyu es geçiyor. Baştürk Türk-İş'i küçümsüyor, rakip olarak bile kabul etmiyor. ‘İşçi sınıfı içine yeni ve derin bir rekabet tohumu ekmemelidir’ diyenleri de paylamaya çalışıyor.”

“Aynı örgütlenmeye başladıktan sonra bunun sendikalararası - yani işçilerarası rekabete - hatta düşmanlığa dönüşebileceğini görmezden gelemez. Bugün işçi sınıfı, 11 yıl önce DİSK'in kapatıldığı yerde değildir. Beğenmez görüldüğü Türk-İş'in üyesi Belediye-İş'e bakarsa, bu gerçeği kendisi de teslim edecektir.”

Nejat Yazıcıoğlu'nun işçilerin tutumuna ilişkin son yorumu şu oldu:

“DİSK'i DİSK yapan işçi arkadaşlarımızın, işçi sınıfının genel çıkarlarını başa koyacaklarını, sendikal birliğin pekiştirilmesi gibi ortak bir sorunda bugün her zamankinden daha fazla işçi tutumunu alacaklarını düşünüyorum.”

KAVGA

■ *Ayık dergi*. ■ Sahibi: Genel Ajans Ltd. Şti. adına A. Gök
■ Sorumlu yazı işleri müdürü: Süha S. Demirci. ■ Yazışma adresi: Merkez yönetim bürosu: Ordu Caddesi, Dağarcık Sk. No:32/24, Fatih, İstanbul. Tel: (1)521 52 62 ■ Temsilcilikler: Ankara: Gürkan Gür, PK 216, Cebeci. ■ Antakya: Ali Koyun, Yeşilova Mahallesi, Ümit Sokak, No:10 Serinöl. ■ İzmir: Muhammet Petekkaya, 8847 Sokak No:10, Daire 9, Egekent, Karşıyaka. ■ İzmit: Ahmet Yılmaz, Atalar Mahallesi, Şirin Sokak No:1, Körfez. ■ Kartal: Nuri Öcalan, Atatürk Caddesi, Narlıdere Mahallesi, 1 Nolu Sokak No:10, Maltepe. ■ Avrupa Genel Temsilciliği: Murtaza Dersimli, P.O.Box 1822, N1 Londra, İngiltere. ■ Diğer yurtdışı temsilcilikleri: Fransa: Şanver Şen, c/o 37 Rue d'Hauteville Paris 75010. ■ Almanya-Frankfurt: Şirin Günel, Neuhof Str. 13, 6 Frankfurt am Main 1. ■ Almanya-Münih: Hikmet Yalçın, Lessing Str. 41, 8047 Karlsruhe. ■ İsviçre: Ahmet Kısa, 7 Rue de Lancy, 1227 Carouge, Cenevre. ■ Hollanda: Hasan Göçerlioğlu, Putter Hoek str. 16/B, Rotterdam. ■ Avustralya: Cemil Alkan, P.O.Box 106, Auburn 2144, Avustralya. ■ Basım öncesi hazırlık: Genel Ajans. ■ Baskı: Metinler Matbaası. ■ Dağıtım: GAMEDA. ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme ya da kısaltma hakkı dergimize aittir. Hiçbir yazı geri verilmez. ■ Yıllık abone bedelleri: Yurtiçi: 60 000TL, İngiltere: 15 Sterlin, Almanya: 60 DM, Fransa: 150 FF, İsviçre 50 SFr, Amerika 40 \$ Avustralya: 40 \$ ■ Havaileler için banka hesabı: Yapı ve Kredi Bankası, Aksaray Şb. Genel Ajans, Hesap No: 3549-3

KAVGA'NIN İÇİNDEN

- 7 **İŞÇİ SAĞLIĞI-İŞ GÜVENLİĞİ**
İşçi sağlığı-iş güvenliği konusu, işçi sınıfının yaşamını doğrudan ilgilendiren bir kavgadır.
- 9 **DEDELER KONUŞUYOR**
66 yaşındaki konuşumuz Ali Haydar Celasun Dede, Dedeleri çağın gelişmelerini yakalamak üzere harekete geçmeye çağırıyor.
- 14 **SAVAŞLI YILLAR I: SON GÖRGÜ CEMİ**
KAVGA, romanıyla Anadolu'nun kültür tarihine açılım kazandıran İsmail Kaygusuz'la konuştu.
- 16 **NASREDDİN HOCA**
O, mizahı da başkaldırı silahı yapan halkımızın büyük ve nüktedan bir düşünürüydü.
- 18 **TÜRKİYE'NİN EMPERYALİST-LEŞEMEME BATAĞI**
Burjuvazinin dış ve iç politikası, onun emperyalistleşme gereksinimi çerçevesinde oluşmaktadır.
- 20 **GORBAÇOV SOSYALİZME SALDIRIYOR**
Londra'daki G7 toplantısı, Sovyetler'deki karşı-devrim sürecinde bir dönüm noktası oldu.
- 24 **DİSK ve TÜRK-İŞ'TE BİRLİK**
İşçi sınıfımız ve dünya koşulları, “DİSK Türk-İş'e katılmalı” diyor.

Birliği koruyun, kavgayı yükseltin!

Sosyalist sistemin çöküşüyle kendini gösteren karşı-devrim ve gerici-lik dönemi tüm dünyada yoğunlaşıyor. Yugoslavya'da başlayan iç savaş ve Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeler bunun son örnekleridir. Sovyetler Birliği'nde işler artık Gorbacov'un partinin programını, tüzüğünü, adını değiştirerek kapitalizme geçiş dönemine girdiklerinin ilan edilmesini istemesine kadar vardı.

Körfez savaşının galibi Amerika ise, yeni dengeler kurma sürecinde dünyada el atmadık yer bırakmamak niyetindedir. Ama, dünya ekonomisinin içinde bulunduğu kriz, emperyalistlerarası çekişme ve rekabeti azdırmaktadır. Türkiye'nin içinden geçtiği süreci, dünyadaki bu çalkantılardan ayrı düşünmek olanaksızdır.

Yalnızca Saddam'a karşı değil aynı zamanda Sovyetler Birliği'ndeki olası parçalanma durumunda da, ivedi müdahale için bir köprü görevini görecektir olan ve ABD, İngiltere, Hollanda ile Fransa komandolarından oluşacak Hazır Çekiş gücünün Silopi'ye yerleştirilmesi kararlaştırıldı.

Bu durumdan burjuvazi çok rahatsızdır. Çünkü böyle bir yabancı askeri gücün varlığı, kendisinin Ortadoğu'da istediği gibi at koşturmasına engeldir. Rahatsızlık, "eşit rütbeli ve biri Türk iki komutan olacak, asıl olarak 'caydırıcı' nitelikte bir güç olacak" gibi açıklamalarda da kendini göstermektedir.

Kıbrıs da, böyle cansıkıcı biçimde ABD'nin Türkiye'den "hallini" istediği konular arasındadır. Türkiye, KKTC'nin resmen kabulü durumunda adada "ödün" vermeye hazır görünmüyor. "Resmen tanınmış" bir KKTC, uluslararası ilişkilerde Türkiye burjuvazisinin elini bir ölçüde olsun rahatlatacaktır.

Öte yandan, sorunun ABD başkanı Bush'tan gelecek bir destekle çözümünün beklenmesi, 4'lü zirve önerileri vb., Kıbrıs'ın nasıl emperyalist paylaşım pazarlığının bir nesnesi yapıldığını anlatıyor.

Bizce Kıbrıs sorununda adil çözüm, işgalci güçlerin Kıbrıs'tan çekilmesiyle, Kıbrıs Rum ve Türk halklarının kendi yazgılarını özgürce kendilerinin belirlemesiyle sağlanabilir.

Doğuda Çekiş Güç, güneyde Kıbrıs

Birgül Değirmenci, dünyadaki ve Türkiye'deki son gelişmelerin ışığında, işçi sınıfının insanca yaşam kavgasında "sendikal birlik, militan-yıgınsal eylem ve sendika-içi demokrasi"nin artan önemine dikkat çekiyor

konusunda sıkışan Türkiye, bir yandan da emperyalistleşememe sancıları içinde gözünü Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi'ne (KEİB) dikmiştir. Yıllardır AT ve BAB (Batı Avrupa Birliği) üyeliğinden olumlu sonuç alamayan Türkiye burjuvazisi, KEİB'le Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ne açılmak istiyor. Ancak bu işbirliğinin de öyle çabuk gerçekleşmeyeceği gözleniyor.

Bütün çabalarına karşın emperyalistleşememesi, Türkiye burjuvazisinin içte artan sömürü nedeniyle yükselen sınıf mücadelesini bastırma yönünde "önlemleri" arttırmaya, işçi sınıfı ve emekçi halk üzerindeki baskıları yoğunlaştırmaya yöneliyor.

Burjuvazi, "Terörle Mücadele Yasası"yla, yasallaşmış devlet terörü uygulamaktadır. Devletin işlediği son cinayet ve bombalamalar, HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın kimliği bilinmeyenlerce(!) kaçırılıp katledilmesiyle doruk noktasına ulaştı. Cinayetler Aydın'ın cenazesinde de sürdü. Ayrıca yüzlerce insan tutuklandı, 16 kişi ise "kayıp"!

Diyarbakır'da olaylar daha durulmamışken, siyasi polis İstanbul ve Ankara'da ev baskınlarında 12 devrimciyi daha peşin infaz yöntemiyle öldürdü. Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 1991

yılına ilk 6 ayında cezaevlerinde ve gözaltında devletçe öldürülenlerin sayısının 13'ü bulunduğunu bildiriyor. Uluslararası Af Örgütü raporu, Türkiye'de "işkence yaygın ve sistemli olarak yıllardır sürmektedir" diyor.

Burjuvazi, devlet terörünün yanı sıra, birliği ve eylemlerdeki militanlığıyla kapitalistleri dehşet içine sokan, demokrasi kavgasının önderi işçi sınıfını bölmek için elinden gelen tüm çabayı harcıyor. "Gerekirse yüzde 10 barajını kaldırmız" sözleri, beraat eden DİSK'in sosyal demokratlar eliyle buna araç edilmeye çalışılması, burjuvazinin son numaralarını sergi-

liyor. DİSK yöneticileri tarihi sorumluluklarının bilincinde davranır ve işçi tutumu alırlarsa, burjuvazinin çaresizlik çırpınışı olan bu çabaları sonuçsuz kılmak kolay olacaktır.

Burjuvazi emperyalistleşemediği için çaresiz, çaresizliği ölçüsünde pervasızdır. Ama, kendi içinde de sayısız fraksiyona bölünmüştür. ANAP için için yanmaktadır, SHP ise eski ve "yeni" burjuva liberaller arasındaki iktidar çekişmesiyle felç olmuştur. DYP siyaset üretmekte, yalnızca demokrasi demagojisinden medet ummaktadır. Seçime gitmek istiyorlar, ama bunun iktidar ve muhalefet boşluğunu daha da azdıracığından dehşetli korkuyorlar.

Tek gerçek muhalefet işçi sınıfından

geliyor. Bush'un gideceği gün Türk-İş'in de çağrısına uyarak tüm ülkede toplu viziteye çıkan, caddelere dökülen yüzbinlerce işçi, yaşamı altüst etti. İşçiler, İstanbul'da "trafiği kapatıyorsunuz" diyen polise "onu siz Bush için kapatmadınız mı" yanıtını vererek eylemleri sürdürdüler. Anti-emperyalist tavırlarını koydular.

Bu arada "memur" kamu işçilerinin Ankara'ya yürüyüşleri, "mandal eylemi yapanlar aramızda" sloganlarıyla polisleri de eyleme katılmaya çağırışları, tüm yurttaki ses getirmeye başlayınca, iktidar %20 gibi komik bir zammı %40 gibi komik bir zammı çıkardı.

Ardından, yarım milyonu aşkın kamu işçisinin sözleşmeleri gündeme geldi. Masabaşında ter döken hükümet, hem verdiği zam için Özal'dan azar işitti. Hem de "ilk altı ay için yüzde 80 + 300 bin"lik zam, insanca yaşam ücreti isteyen işçinin öfkesini dindirmede. Verilen zamlar, şu andaki ücret düzeyleri, enflasyon ve gelecek olan zamlar gözönüne alındığında Türkiye'de sınıf mücadelesinin daha da yükseleceğinin habercisidir.

Asgari ücreti de unutmamak gerek. Yeni asgari ücret, 1 Ağustos'tan itibaren geçerli olmak üzere brüt 801 bin TL (net 413 küsur bin ediyor) olarak saptandı. Bu durumda işçiler, devletin belirlediği sefalet ücretini değil, tabii ki Belediye-İş'in saptadığı ücret düzeyini örnek alacaklardır.

Türkiye'de faşizmin çözülüşünden bu yana, hak ve özgürlüklerin sınırını, ücretlerin düzeyini yasalar, yönetmelikler, ilan edilen ücret düzeyleri vb. değil, işçi sınıfının yığınsal ve militan kavgası belirliyor.

Demokrasiyi geliştiren de, işçi sınıfını olgunlaştıran da kavgadır. İşçi sınıfı gücünü birliğinden ve bilincinden alır. Dünya burjuvazisinin emperyalist İngiltere'de bile sendikal hakları kısıtlamaya, işçileri bölmeye yönelik taktikler peşinde olduğu şu dünya ortamında, sendikal birliği kiskançlıkla korumak, DİSK'i Türk-İş'e katarak geliştirmek, insanca yaşam ve demokrasi kavgasını yığınsal-militan eylemlerle yükseltmek işçi sınıfı için günün başlıca görevidir. ●

*Günümüz koşullarında,
sendikal birliği
korumak ve militan
kavgayı yükselterek
örgütlenmek,
dünden çok daha fazla
önem kazanmıştır*

Sendikal rekabet işverene hizmet

Mercan Köklü, sendikal rekabetin altı kilit işkolunda ciddi bir sorun olarak kendini gösterdiğini anlatıyor

İşçi sınıfımız, Türk-İş'te birliğini sağlayarak dev bir adım attı. Ancak, sendikal rekabet ciddi bir sorun olmayı sürdürüyor. Altı kilit işkolunda Türk-İş üyesi sendikalar başka sendikaların rekabetiyle karşılaşılıyor.

Petrol-kimya-lastik (PKL), gıda, dokuma, metal, banka-sigorta ve otel-lokanta işkolları, sendikal rekabetin, sendikasızsızlaştırma girişimlerinin, işten çıkarmaların en şiddetli yaşandığı sektörlerdir.

Bu, tesadüf değildir! Bu işkolları, burjuvazinin en ihracata dönük, büyüyen, döviz kaynağı endüstri sektörleri, finans-kapitalin atardamarlarıdır.

Otel-lokanta, metal, dokuma ve PKL işkollarında, sigortalı işçilerin dörtte birinden fazlası sendikasızdır. İlk üçünde sendikasıız sayısı en yüksektir. Kaçak, sigortasız işçiler de katıldığında gerçek sendikasıız işçi oranı resmi rakamların çok üstündedir.

Öte yandan, banka-sigorta ve PKL işkollarında sendikasıız

sayısı en fazla oranda (yüzde 716,2 ve yüzde 176,5) artıyor. Gıda ve dokuma işkollarında sendikasıız işçi sayısında azalma olduğunu gösteren istatistikler, gerçekte yüksek orandaki işten çıkarmaları gizliyor.

Sendikasıızlaştırma ve işten çıkarmalara (bununla bağlı olarak genel ücret düzeylerinin aşağı çekilmesine) karşı işçilerin en etkili silahları sendikalaşma kampanyasına hız vermek, sendikal birliği güçlendirmek, işli-işsiz işçi dayanışmasını örgütlemek, militan-yığınsal eylemlere hız vermektir.

Ancak, bu işkollarında ciddi bir sorun olan sendikal rekabet, aşılması gereken temel bir engeldir.

PKL işkolunda bağımsız Laspetkim-İş, işkolunun ana sendikası Petrol-İş'le giderek şiddetlenen bir rekabet içindedir.

Gıda işkolunda, dinci anlayışla işçileri son derece tehlikeli noktalara götürme potansiyeli taşıyan Hak-İş'in üyesi Özgıda-İş, Tekgıda-İş'le rekabeti artır-

maya doğru koşar adım ilerlemektedir.

Aynı şekilde, yine Hak-İş üyesi Öziplik-İş, "sol"cuların da katkılarıyla, Teksif'le çatışmakta, olumsuz gelişmeleri körüklemektedir. Bu, işkolunda dev bir sorun olan işten çıkarmalara, sendikasıızlaştırmaya karşı işçilerin mücadelesini zayıflatmaktadır.

Burjuvazinin en çok üstüne titredığı, modern üretim tekniklerini en fazla uygulayan, yoğun kaçak-sigortasız- sendikasıız işçi çalıştıran, ihracata dönük metal sektöründe sendikal rekabet bir kangrene dönüşmüştür. Hak-İş üyesi Özdemir-İş kendini işkolunun güçlü bir sendikası yapmaya çalışırken, Otomobil-İş Türk Metal'e katılmayarak birli-

ği güçlendirip dinci gericiliği boğmaya yönelik adımlar atılmasını geciktirmektedir.

Otel-lokanta işkolunda, resmen yüzde 74 dolayında olan sendikasıız işçi oranı gerçekte yüzde 80'in üzerine çıkmaktadır. Bunların sayısı da ürkütücü bir hızla artmaktadır. Ufukta sendikasıız bir işkolu görünebilir. Durum böyleyken, bağımsız Tursan-İş'in Toleyis'le çatışmalı rekabeti, güçlü bir sendikalaşma adımı atılmasını engellemektedir.

Finans-kapitalin sendikaları önce birer banka sendikası, sonra da işverenin örgütleri durumuna getirme çabasının çarpıcı bir örneğini veren banka-sigorta işkolunda, (Banks'ın Basisen'e katılmasın-

dan sonra) 2'si Türk-İş üyesi 4 sendika kalmıştır. Sendikalar bankalar karşısında güçsüz kalmakta, sendikasıız işçi sayısı son beş yılda 6 kat artarken, sendika üyeleri azalmaktadır. Yani şiddetli bir sendikasıızlaştırma yaşanmaktadır.

Bunlar hem sendikal birliğin pekiştirilmesini geciktiren, hem de sendikal birlik pekiştirildikçe çözüm yoluna girecek sorunlardır. Sınıfın genel çıkarı, Türk-İş sendikalarının daha aktif, daha militan **örgütlenme** kampanyaları açmalarını, sendika-içi demokrasiyi geliştiren adımlar atmalarını, rakip sendikaların da Türk-İş'teki sendikalara katılmalarını gerektiriyor. ●

ALTI BÜYÜK İŞKOLUNDA SENDİKAL REKABET
(Ocak 1991)

İŞKOLU	İşçi(*) Sayısı	Sendikasıız İşçi sayısı	İşçi oranı	Sendikaların adı	Oye Sayısı	İşkolu Payı
Petrol, kimya, lastik	156 551	60 718	38,8	Petrol-İş	T	72 959
Gıda	236 719	17 168	7,3	Laspetkim-İş	B	22 874
Dokuma	378 090	105 091	27,9	Tekgıda-İş	T	163 892
Metal	446 901	145 768	32,6	Özgıda-İş	H	55 659
				Teksif	T	217 584
				Öziplik-İş	H	54 694
				Türk Metal	T	159 246
				Otomobil-İş	B	53 014
				Özdemir-İş(**)	H	48 780
				Çelik-İş(**)	B	40 093
Otel-lokanta	140 363	103 715	73,9	Toleyis	T	19 805
Banka-sigorta	76 743	14 487	18,9	Tursan-İş	B	15 429
				Basisen	T	32 953
				Bass	T	10 207
				Banksisen	B	8 952
				Banksis	B	10 144

* Bu sayı, işveren kayıtlarına geçmiş sigortalı, işli işçi sayısıdır.

** Özdemir-İş, Çelik-İş'i yutarak Hak-İş'e bağlı Özçelik-İş sendikası oldu.

Alev Yayınları

İşçi sınıfının demokrasi kavgası gün 24 saat sürüyor.

Bu kavganın anahtarı doğru bilinçtir.

Marksizm'de İşçi Sınıfının Kapsamı ve Türkiye 13.000 TL
(Emine Engin)

Metal İşkolunda Sendikal Birlik Sorunu ve Türk Metal'de Birlik 5.000 TL
(Ali Babaishak - Mercan Köklü)

Romanya'da Karşı-Devrim 12.000 TL
(Mercan Köklü)

Beni Avuçlarınızın İçine Yazın (Şiir)
• Bedir Yoldaşın Anısına
(Ozan Öncü)

Faşizm ve Burjuva Demokrasisi

HAZIRLANIYOR

HAZIRLANIYOR

ALEV YAYINLARI'NIN KİTAPLARINI KİTAPÇINIZDAN BULABİLİR, TOPLU, ÖDEMELİ VE İNDİRLİMLİ KİTAP İSTEKLERİNİZ İÇİN BİZİMLE DOĞRUDAN İLİŞKİYE GEÇEBİLİRSİNİZ. YAYINEVİMİZ, İŞSİZLERE %40 İNDİRİM UYGULAMAKTADIR.

ALEV YAYINLARI, PİYERLOTI CADDESİ 17/4-C ÇEMBERLİTAŞ - İSTANBUL TEL: 516 84 64 DAĞITIM: CUMHURİYET KİTAP KULÜBÜ, İSTANBUL: ARKADAŞ, CEMAY, SAY, TÜMDA, ANKARA: ADAŞ, DOST, İZMİR: İLERİ

Alev Yayınları
Kavganın anahtarı doğru bilinçtir

İŞÇİ MUHABİRLERE ÇAĞRI

KAVGA, haksızlığa, sömürüye diş bileyen milyonların platformudur.

KAVGA'yı besleyen, yayan aktif okuyucu, yani işçi muhabir, KAVGA'yla okuyucusu arasındaki iletişim kanalıdır.

KAVGA, işçi sınıfının görüşlerini, savaşım programını yansıtır. Bu görevi yerine getirirken, haber ve bilgileri en doğru olarak, kavganın bizzat içinde olanlardan, işçi muhabirlerden alır.

İŞÇİ MUHABİR'in geçtiği haber ya da yorumda şu altı sorunun yanıtı mutlaka bulunur: Olay nedir? / Kim, kimlerle? / Nerede olmuş? / Ne zaman? / Nasıl? / Neden?

İŞÇİ MUHABİR, haberini kısa ve basit cümlelerle kaleme alır. Gereksiz "devrimci" edebiyattan kaçınır.

İŞÇİ MUHABİR planlı, hedefli çalışır. "Bu ay kaç kişiyi abone edebilirim", "aboneleri çalışmaya nasıl katabilirim" gibi sorular, hedef saptamada yardımcıdır.

OKUYUCU çevresi büyüyüp abone sayısı arttıkça, işçi muhabirler, İŞÇİ MUHABİR GURUPLARI olarak biraraya gelir.

YAKIN hedefimiz, tüm Türkiye'de KAVGA'cı işçi muhabirler ağı yaratmaktır.

İŞÇİ SAĞLIĞI-İŞ GÜVENLİĞİ

Nejat Yazıcıoğlu

I. GİRİŞ

1. Sorunların Kaynağı

Fabrikalar, madenler, işletmeler, meslek hastalıklarının, meslek kazalarının oluşum alanlarıdır. İşçi sınıfının sağlığını, güvenliğini, çoğu kez bedensel varlığını tehdit eden asıl zararlar bu ortamdan doğmakta, çevreye yayılmaktadır.

Buna ek olarak, doğanın kirlenmesinde ve harabolmasındaki asıl etkenleri de sanayi işletmelerinin çok yönlü zararlarından başka yerde aramamak gerekiyor. Akarsuların, göllerin, denizlerin, kara parçalarının, ormanların ölümünden sorumlu olanlar asıl sanayi işletmeleridir, bunların sahipleridir.

Bu etkenler, kentlerin dışına sürül-müş, her türlü altyapıdan ve şehircilik hizmetinden yoksun yaşayan milyonlarca işçinin oturma alanlarını, sağlıklı yaşama alanlarına dönüştürmekten de sorumludur.

Burjuvazi yüksek kâr hedefiyle enerji, hammadde, iletişim ve ulaşım araçlarına ve işgücüne, ucuzluğu ilke edinerek yaklaşmaktadır.

Koruyucu sağlık hizmetlerinin ve işgüvenliğinin somut ve yaygın istemlere konu olması, işçi sınıfının yükselen bilincini, örgütlülüğünü arkasına alarak, burjuvaziyi, kârın azamileştirilmesi ilkesinden ödünler vermeye zorlamaktadır. Bir kapitalist için böyle harcamalar, onu aslatan cansıkıcı engellerdir.

Gerçekten de, milyonlarca işsiz işçinin "bir lokma bir hırka için" işletme kapılarında beklediği bir ortamda işçi sağlığı - işgüvenliği önlemlerinin alınması, onu bunları yapmaya zorlayan bir kavga yoksa, burjuvazi için kendiliğinden bir amaç durumuna gelmez.

Dolayısıyla, "kapitalist kâr X işçinin yaşamı" çelişkisini, mühendislik ve sağlık bilimlerinin işlev alanlarından, sosyal bilimlerin, ekonominin, siyasetin uğraş alanlarına taşıyan kavga, bu iki sınıf arasındaki uzlaşmaz çelişkide büyümektedir.

2. İşçi sınıfının demokratik denetimi:

Günümüzde işçi sağlığı-işgüvenliği sorunlarının çözüm yöntemleri, mühendislik ve sağlık bilimlerinin sağladığı olanaklarla aydınlığa çıkmış durumdadır. Kullanılan maddelerin, süreçlerin ve koşulların doğuracağı riskler, tehlike ve tehditler saptanmış, hastalıkları ve iş kazalarını önleyici, iyileştirici yöntemler ve bilgiler yararlanması amacıyla işçi sınıfının hizmetine sunulmuştur.

Ne var ki, bu bilgilerin işyerinde çalışma koşullarının iyileştirilmesinde işlev görmesi, burjuvazi ve devlet tarafından sürekli olarak engellenmektedir.

Burjuvazi sahip olduğu işletmelerde (özel-devlet) kârı başa almakta, işçi sağlığı-işgüvenliği sorunlarının gündemdeki yerini gerilere kaydırmaktadır. Yalnızca bu durum bile, uygulamada, işçi sağlığı-işgüvenliği sorunlarına ancak işçi sınıfının demokratik denetimi altında gerçek çözümler bulunabileceğini kanıtlamaya yeterlidir.

II. İŞÇİ SAĞLIĞI TANIMLARI

1. Genel tanımlama

İşçi sağlığı-işgüvenliği, işçi sınıfının ve her meslekten çalışanların bedensel, ruhsal ve toplumsal düzeylerdeki sağlık ve güvenlik durumunu anlatır.

İşçi sağlığı-işgüvenliği sorunları, işçi sınıfında fiziksel, ruhsal, sınıfsal (sosyal) düzeylerde ve çeşitli biçimlerde açığa çıkar: Meslek kazalarına bağlı olarak geçici ve sürekli işgöremezlik durumları, sakatlıklar, organ kayıpları ve ölümler, meslek hastalıklarının sayısal artışı, teşhis ve tedavi hastanelerindeki hızlı çöküş, mesleki kanserler, erken yaşlanma gibi.

2. Teknik tanımlama

Bu ele alış biçimiyle işçi sağlığı-işgüvenliği konusu, tüm toplumun yaşamını tehdit eden genel zararlılardan farklı olarak, çalışan sınıfların ayrıca karşılaştıkları fazladan tehlikeleri, tehditleri ve bunlara karşı alınacak önlemleri kapsamaktadır.

İşçi sınıfı, üretim sürecinin çeşitli aşamalarında, makinelerle, araçlarla, maddelerle içiçedir. Bunlardan kaynaklanan yaşamsal tehlike ve tehditlere de doğrudan maruz kalmaktadır.

Mühendislik ve sağlık bilimlerinde dev atılımların yapıldığı bir dönemde yaşıyoruz. Yüksek düzeyde bilgi birikimine, araştırma yöntemlerine ve araçlara sahip bulunuyoruz.

Sonuç olarak işçi sağlığı, tüm çalışma alanlarında açığa çıkan meslek hastalıklarını, iş kazalarını önceden görüp önlemeyi, etkisizleştirmeyi ya da iyileştirmeyi amaçlayan multi disiplinler bilimsel bir doğaya sahiptir.

III. İŞÇİ SAĞLIĞI - İŞ GÜVENLİĞİ DÜZEYİNDEKİ GERİLİĞİN ÖLÇÜTLERİ

Bilimsel araştırmalar, bugün hangi işkolunda, hangi işletmede ne tür bir iş kazası ya da meslek hastalığı oluşacağını önceden görmemize olanak vermektedir. Bilinen örneklerden birkaçını sayalım: Akü, boya, av saçması sanayiinde kurşun zehirlenmesi, petrokimya sanayiinde kan hastalıkları, kanserler, deri sanayiinde krom bileşiklerinin kanser yapıcı etkileri, deri ve tekstil sanayiinde cilt hastalıkları, erime fırınlarında yüksek

ısıya bağlı göz ve kalp-damar hastalıkları, metan, karbonmonoksit gazlarını solumakla oluşan kalp hastalıkları, kömür madenlerinde grizu patlamaları, inşaat işkolunda ve madeni eşya sanayiinde çeşitli iş kazaları ...

Yinelerseniz, hangi işkolunda ve hangi işletmede ne tür meslek hastalığı ve ne tür kazalar olabileceği az bir yanılı payıyla önceden bilinmektedir.

Meslek hastalıklarını ve iş kazalarını olmadan önlemek için yeterli bilgi ve deneyim birikimi vardır. Tehlike, tehdit ve risk yaratan etkenleri önceden saptamak ve çalışma ortamından uzaklaştırmak olanaklıdır. Ancak, bugün Türkiye'de tanı koyulan meslek hastalığı sayısı bin dolayına düşmüştür. Bu, bir gelişmeyi değil otuzbeşbin dolayında meslek hastasına *tanı koyulmadığını*, işçilerin hastalıklarını bilmeden, tanısız-tedavisiz, aynı işte çalışmaya devam ettiklerini göstermektedir.

Periyodik işyeri denetimleri çalışma koşullarında oluşan yeni tehditleri, periyodik sağlık muayeneleri meslek hastalıklarını erken yakalamaya olanak sağlar. Devlet bürokrasisi ve işverenler bu denetimlerin son derece yetersiz olmasının tek suçlularıdır.

IV. İŞÇİ SAĞLIĞI - İŞ GÜVENLİĞİ VE ÇALIŞAN TOPLUM

İşçi sağlığı tanımlarında, işçi sağlığının işlevsel kapsamı içerisinde yer alan, ancak sınıfsal kapsamı dışında kalan toplumsal katmanlardan söz edildi. "Her meslekten çalışan toplum" sözü bunu anlatmaktadır.

Kuramsal olarak işçi sınıfının kapsamı bellidir. Buna karşılık, nesnel olarak hızla işçileşmekte olan geniş bir küçük burjuvazi kesimi de vardır. Henüz korudukları bir bölüm ayrıcalıklarına karşın, işçi sağlığı-işgüvenliği sorunlarını, meslek hastalıkları ve meslek kazaları tehditlerini *işçiymişler gibi* yaşamaktadırlar.

V. İŞÇİ SAĞLIĞININ ÖZGÜL NİTELİĞİ

1. İki sağlık kavrayışı:

İşçi sağlığı işçiler için, diğer toplumsal sınıf ve tabakaların genel sağlığından farklı olarak, iki öze sahiptir: Birinci öz, herkes için geçerli olan biyolojik-insani sağlık, yani genel ve evrensel ölçülerde iyi tanımlanmış bir yurttaşlık hakkı olarak sağlıklıdır. İkinci öz ise, işgücünün sahibi (satıcısı) olan işçinin sağlığını anlatır.

Genel sağlık hakkı, uluslararası ve ulusal resmi söylemdeki tanınmışlığına ve tantanalı tanımlamalara karşın, gerçekte işlememektedir. Varlığı sınıfların ekonomik ayrıcalıkları nedeniyle yararlanacakları bu hak, halk sınıfları için varla-

yok arasındadır.

1990'da Türkiye'de genel sağlık veya diğer adıyla toplum sağlığı alanında derin bir çöküş yaşanmaktadır. Her "toplumsal proje" gibi devlet bürokrasisinin ve burjuva iktidarların sağlık reformu pake-tinden bol bol propaganda, ikiyüzlülük ve yağmacılık projeleri çıkmaktadır.

İşçi sınıfının üretim içindeki rolü ve toplumsal düzeydeki kavgası, sağlık ve güvenlik sorunlarına yeni ve yaratıcı bir kavrayışla bakmak gerektiğini gösteriyor. Gerçekten de işçi sınıfının sağlık ve güvenlik sorunlarıyla ilgili olarak asıl gücü yasa ve sözleşmelerden değil, üretim sürecindeki yerinden doğmaktadır.

2. İşgücünün Üretimi ve Kullanımı Açısından İşçi Sağlığı

İşçi sınıfının iş tarafından belirlenmiş ve bir yığın ekonomik, hukuksal, toplumsal yaptırımlarla desteklenmiş olan bir *işgücü üretme ve satma zorunluluğu* vardır.

Şu halde işçinin/işçi sınıfının, fiziksel ruhsal ve toplumsal yeteneklerinin sağlık-güvenlik içinde bulunması, işgücü üretiminin ve kullanımının maddi kaynağıdır.

Bu nedenle işçinin/işçi sınıfının sağlık ve güvenliğini, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelen her istem, her kavga, öncelikle sahibi bulunduğu başlıca üretim aracını, yani ruhsal ve bedensel varlığını koruma amacı taşır. Başka bir anlatımla ekonomik ve maddi istemler temelinde demokratik bir kavgadır.

İşgücünü her gün yeniden üretme ve kapitaliste satma zorunluluğu, işçiye, kapitalistle yaptığı iş sözleşmesinde genellikle yazılı olmayan ve son derece doğal karşılanacağı için yazılmayan bir yükümlülük getirmektedir: "İşçi, işgücünü yeniden üretecek ve kapitaliste kullandıracak düzeyde sağlıklı olmakla yükümlüdür." Yazılı olsun ya da olmasın iş akdinin geçerliliği, bu koşulun gerçekleşmesine bağlıdır.

Bu basit nedenlerle, işçi sağlığı-işgüvenliği konuları, bilgi ve bilinç düzeyi en geri işçiler tarafından bile, maddi yaşamın somut sorunları olarak, oldukça kapsamlı bir biçimde algılanır.

Kapitalizm koşullarında işgücünün metalaşması (alınıp satılan bir mal konumu kazanması, pazarda özgürce dolaşımı) *görünüşte* kendiliğinden, isteğe bağlı, banışçı bir zemin üzerinden gerçekleşir.

Ne var ki bu sadece bir *görünüştür*. İşgücünün kaynağının işçi olması, daha ilk aşamada işçi sağlığı-işgüvenliği sorunlarına, bilimsel-teknik düzeylerde ve sınırlı bir çerçevede kalma olanağı tanımaz. Ekonomik, sosyal, sınıfsal, hukuksal, siyasal boyutlar kazanan işleyişlerle işletmelerin ve işkollarının sınırlarından taşarak topluma yayılır. ●

HACI BEKTAŞ VELİ

*Sazımızla sözümüzle
Şeyh Bedreddin özümüzle
Torlak Ali gözümüzle
Ali, Ali, Canlar Ali
Pir'im, Pir Sultan'im Veli*

Horasan'dan çıkıp geldi
O, seherde esen yeldi
Gönüllere akan seldi
Özü güzel Ali Ali
Sözü güzel Bektaş Veli

Toprağa tohum saçıldı
Erenler geldi katıldı
Koca bir ataş yakıldı
Ataşımsın Ali, Ali
Kılavuzum Bektaş Veli

Çileli bir yaşam ile
Ayrıklarla uğraş ile
Karanlıkla savaş ile
Ayla güneş Ali, Ali
Işıklı yol Bektaş Veli

Erenlerin gül bahçesi
Sevenlerin su içmesi
Acil şifadır çeşmesi
Derde derman Ali, Ali
Dertli arar Bektaş Veli

Üzüm suyu ile özü
Kötülüğe çoktu sözü
Ana Sultan iki gözü
Şanı güzel Ali, Ali
Şah-ı Merdan Bektaş Veli

Eli demiş, dili demiş
Şal içinde beli demiş
İkilik yok birlik demiş
Birlik dedi Ali, Ali
Güzel dedi Bektaş Veli

Koca kazanlar kuruldu
Aşlar pişti et kavruldu
Çıplak giydi aç doyuruldu
Hudey dedi Ali, Ali
Kır bayırda Bektaş Veli

Ak güvercin havalandı
Zalımın zulmü kınandı
Semah'da canlar dolandı
Semah güzel Ali, Ali
Dönmedi hiç Bektaş Veli

Ak güvercinle gelmedi
Kayası hiç yürümedi
Safsata nedir bilmedi
Ak güvercin Bektaş Veli
Hudey hudey Canlar Veli

Özde, sözde, yarında O,
Ayva turunç narında O,
Gül kırmızı harında O,
Gülü güzel Ali, Ali
Narı güzel Bektaş Veli

Çiçekdağı, Hasan dağı,
Erciyes'le Ali dağı
Ahıdağı, Babadağı
Şeyh Bedreddin, Torlak, Ali
Pirim, Pir Sultan'im Veli

Güler yüz tatlı dil sizde
Ağırlanır konuk sizde
Nice canlar nice sizde
Edep dedi Ali, Ali
Erkân dedi Bektaş Veli

Acılarla yandı bağı
Dedi ki çıksın bu ağı
Yoksulluğa saldı çağrı
Alın teri Ali, Ali
Dağda düzde Bektaş Veli

Cem oldu sofrı kuruldu
Kem göze suval soruldu
Tas tas dolusu sunuldu
İçmek güzel Ali, Ali
Cemi güzel Bektaş Veli

Töremizde emek barış
Toprakla tohumla yarış
Menziline sağlık varış
Toprakla can Ali, Ali
Yağmur yüklü Bektaş Veli

Bir cem olup divan kuran
Dolu içip dâra duran
Kötülüğe kilit vuran
Kilit vurdu Ali, Ali
Sevda dolu Bektaş Veli

Sönmez canların ocağı
Yürekde Dadal sığacağı
Işık seli dört bucağı
Şeyh Bedreddin, Torlak, Ali
Pir'im, Pir Sultan'im Veli

ABONE FORMUNU BURADAN KESİNİZ

Formu ve abonelik bedelini ödediğinizi belirten belgenin kopyesini KAVGA adresine postalayınız.

KAVGA'YA ABONE OLMAK İSTİYORUM

Adı: Soyadı:

Sokak/no:

Şehir: Posta kodu:

Ölke: Tel:

Abone bedeli	12 sayı	6 sayı
Yurtiçi:	☐ 60 000TL	☐ 30 000TL
İngiltere:	☐ 15 Sterlin	☐ 7.5 Sterlin
Almanya:	☐ 60 DM	☐ 30 DM
Fransa:	☐ 150 FF	☐ 75 FF
İsviçre:	☐ 50 SFr	☐ 25 SFr
Amerika:	☐ 40 \$	☐ 20 \$
Avustralya:	☐ 40 \$	☐ 20 \$
☐ Banka havalesi	☐ Posta havalesi	☐ Nakit

İmza: Tarih: / / 1991

YURT İÇİ ABONELER İÇİN:

Yazışma adresi:
Ordu Caddesi, Dağarcık Sk. No:32/24,
Fatih, İstanbul.
Tel: (1)521 52 62
Banka havalesi:
Yapı ve Kredi Bankası,
Aksaray Şb.
Genel Ajans. Hesap No: 3549-3

YURT DIŞI ABONELER İÇİN:

Yazışma adresi:
Avrupa Genel Temsilciliği:
Murtaza Dersimli,
P.O.Box 1822, Londra N1, İngiltere.
Banka havalesi:
National Westminster Bank,
Hackney Amhurst Branch
20 Amhurst Road,
London E8 1JW
Hesap: KAVGA no:15189899

DÜNDEN GÖNE GÜNDEN YARINA

KAVGA

KAVGAYI YÜKSELTMEK İÇİN

KAVGA'YA ABONE OL!

ABONE BUL!

KAVGA

DEDELER KONUŞUYOR

ALİ HAYDAR CELASUN DEDE

*Toplumumuzda az rastlanan kendini yetiştirmiş insanlardan,
Ali Haydar Celasun Dede'yle uzun uzun konuştuk. Derin bir kültür
ve bilgi birikimine sahip olan 66 yaşındaki Celasun Dede'yle yaptığımız,
kitap halinde yayınlamayı da düşündüğümüz konuşmaların bir bölümünü
arkadaşımız Mercan Köklü bu sayımız için yayına hazırladı.*

HACI BEKTAŞ-I VELİ
ŞENLİKLERİ
ÖZEL EKI

Dede, KAVGA okuyucularına kendini tanıtır mısınız?

Aslen Tunceli'liyim. Şenuşağı aşiretindeyim. (Aslı Simuşağı. Sim gümüş, Dersim gümüş kapı demektir). Karadonlu Canbaba'nın ocağından, bu soyağacını sürdürerek geliyoruz. Rivayet o ki, Canbaba ağı içiyor bal eyliyor. Ondan sonra kendilerine Ağuiçen anlamında "Ağuçanlı" olarak hitap ediliyor. Mayıs 1925 tarihinde Kayseri'ye sürgün gelmişiz. Benim doğumum da bu tarihte.

Büyükannem, annem, babam ile 108 kişi, Kayseri Bez Fabrikası'nın temelini kazmış, fabrikayı kurmuş, fabrikanın ustaları olmuşlar. Annem, o fabrikadan yetişip sonradan Sümerbank genel müdürü olan İbrahim Etçioğlu'nun ustasıydı. Babam Ahmet Celasun Dede, 1925 isyanından dolayı İstiklal Mahkemesi'nde Ali Çetinkaya tarafından yargılandı, çıktı. Alevi Dedeliği yapmaktan 15 yıl hapis yattı.

26 yıllık eşim de, ben de tiyatro sanatçısıyız. Birlikte 17 yıl köylerde turne tiyatrosu yaptık. Kendisi şimdi Berlin'de bir resmi kuruluştaki tiyatro rejisörü olarak çalışıyor. 14 yıldır Berlin'de yaşıyorum.

Tiyatroyu nerede öğrendiniz?

Tiyatroyu Halkevleri'nde, Ertuğrul Muhsin hocanın yanında 7 yılda öğrendim. Muammer Karaca'yla, Ayla Algan'la, Kerim Afşar'la, tanınmış birçok tiyatro sanatçısıyla oynadım. Anthony Perkins, Gene Hackman gibi uluslararası sanatçılarla oynadım. Brecht'i sağlığında gördüm, Brecht tiyatrosunun kurallarını iyi bilirim. ODTÜ'de tiyatro dersi verdim.

Ama, hiç tahsil görmedim, "okumamış" bir insanım. Diplomam yoktur, ama her fakülteye 3 yıl, 5 yıl gidip, anfilerde dersleri dinleyerek kendimi yetiştirdim. Bilim okunarak elde ediliyor. Ben de 6-7 bin kadar kitap okudum. *Mecelle*'yi okudum, İslam hukukunu öğrendim. Siyaset dahil her konuda tartışabilirim. Türkiye'de gezip dolaşmadığım yer yoktur. Halkın arasında oldum, halktan öğrendim.

Gençliğimde Aşık Veysel'le, Ali İzzet'le birlikte oldum. Orhan Kemal'i, Orhan Veli'yi, Enver Gökçe'yi, Ahmet Arif'i, Yılmaz Güney'i ve yaşayan aydınlarımızın pek çoğunu yakından tanıdım.

Bütün bunlara rağmen, 55 yaşına kadar hemen hemen hiç konuşmadım diyebilirim. 11-12 yıldır konuşuyorum. Dedelik yapmaya başlayalı da 4-5 yıl oldu. "Yahu" dedim kendi kendime, "bu ne rezalet, ben tarihte kavga vermişim". Sonra babamın mezarını ziyaret ettim ve Alevi toplumuna laf söyletmemeye anamın-babamın üstüne yemin ettim.

Dede, sizin gibi kendini yetiştirmiş bir insana toplumumuzda az rastlanıyor. Bu birikimin yazılara, kitaplara yansımış olması gerekir, değil mi?

17 tiyatro, 3 şiir kitabım var, birkaç kitap tutacak kadar seminerlerim, konferanslarım var. Epeyce bir de elyazmam var. Hazırladığım son kitabın adını "Alevilik Bir Sır Değildir" koydum. Aleviliğin sorunlarını, dost ve düşmanlarını inceleyorum.

Kitapta hangi görüşleri işliyorsunuz?

Türkiye bir yangının içindedir, dinci gericihik hızla gelişiyor. 163.madde Nakşibendiler, gerici tarikatlar için kaldırıldı.

Bu, gericileri azdıracaktır. Kendi içinde bölünmüşlüğüne rağmen bütün gerici örgütlenmelerin Alevi insanına karşı ittifak halinde olduğunu düşünüyorum. Ta şeyhülislam'dan, halife döneminden beri, imzalanmış gelmiş kararları var. Yalnız Almanya'da İslamcılarının elinde 3 tane radyo, televizyon kanalı vardır. Propagandalarını yapıyorlar.

Bizim ise İstanbul, Ankara gibi bir iki yer dışında cemevimiz yok. Cem yapmıyor, ibadet edemiyorsun. İstanbul'da Şehzadebaşı'nda, Aksaray'da Alevi olduğunu söyleyemiyorsun. Üsküdar'da, Alevi diye insanın evinin önüne dinamit koyuyorlar. Çorum, K.Maraş, Sivas, Tunceli olaylarının beterlerinin sahnelenmesi beklenmelidir. Zaten devlet olan güç, öldürmeyi siyasi hak görüyor.

Bakın, faşist Türkes'in Alevilere dönük bandı var. Eski MHP'li (ve kültür bakanı) Zeybek, "Pirler dergahına yüz sürerek, geçmişinden utanıyorum, Pir beni affet" diyor. Akıllarınca "bizden yahu, o da bizden" dedirtecekler. Bunlar neden Alevi "dostu" kesildiler? Yakın geçmişte "ya Pir, ya Yunus" diyenlere silah çekiyorlardı. Neden devlet Hacı Bektaş'ı, Yunus'u sahipleniyor? Bunun altını biraz deşlemek lazım.

Manevradır bunlar, devletin oyunu. Devletin Alevilerin yanında olma gibi bir derdi yok. Devletin kendi bekası için böyle tutum aldığı tarih boyunca görülmüştür. Alevileri vakıflarla vb. devletin içine çekme girişimleri var. Bir takım dergiler Alevilerin sırtından Alevicilik oynarken, İran'dan gelen Şia'ların da, "namaz bizim için haktır" diyerek Alevileri camiye çekmek gibi düşünceleri var.

Öte yandan, mecliste adamın biri Alevilerin anasına küfrettiği zaman, "ben Aleviyim" deyip milletvekili seçilenler ağızlarını açmıyorlar. Kimi aydınlar da gidip kültür bakanının kültür şiltini, bilmemesini alıyor. Türk solu Kürt milliyetçisi kesildi. Alevilikteki uyanıştan ise rahatsız. "Alevilik de ne imiş canım! Gericilik!" Çirkin şeyler bunlar. Dedeler uyuyor mu?

Çok tehlikeli günler geliyor. Bunu Alevilere haber vermeyiz, "deneyimlerimiz gelecek tehlikeyi haber veriyor" diyebilmemiz gerekiyor. Ve ilkin Dedeler uyarılmalı, aydınlığa kavuşturulmalıdır. Bu haberi vermezsek, halkımız der ki, "siz bizi bu konuda hiç uyarmadınız ki, vebali size." Tarihteki anlayışla paralel kuracak ve söyleyeceksin: "Pir Sultan 'İstanbul şehrinde o sahib-i devlet, tacı tahtıyla sallanmalıdır' demişti. Sen niye bugün devleti sallamıyorsun kardeşim benim?"

Anadolu toprağı bizi halk muhalefetine yöneticileri olarak yetiştirdi. Bu, Aleviliğinin ilerici vasfıdır.

Alevi toplumu ayağa dikildiği zaman mesele başkalaşır. O, İngiliz oyununa gelerek dikilmez. Gericiliğin şahlanması önünde duvar olacak olan Alevilerdir. Tarihten bu yana görevimiz budur.

Tüm oyunları bozmanın koşulu, Alevilerin siyasi örgütlenmesi, mutlaka işçi sınıfıyla bütünleşmesidir. Alevilerin de işçi sınıfı gibi, zincirlerinden başka kaybedecek birşeyleri yok. Aleviler, en büyük dostlarının işçi sınıfı olduğu gösterilmeden mücadeleye çekilirlerse yanlışlıklar doğar.

Benim gönlümde yatan aslan, Alevi insanına kimliğini hatırlatmak, Alevilerden Hacı Bektaş-ı Veli'nin özüne sadık kalarak örgütlenmelerini beklediğimizi anlatmaktadır.

Biraz önce "İran'dan gelen Şia'lar" dediniz. Anadolu Alevileriyle onların farkı nereden geliyor?

Biz de İmam Cafer-i Sadık'ı severiz ama İran Şialarıyla değer ölçülerimiz farklı. Biz ne Ali'nin Küfe'de bırakmış olduğu Aleviyiz, ne Hüseyin'in Kerbelâ'daki Alevisiyiz. Bizler Anadolu'da yeniden şekillen, ayrı bir renge, toprağı, ayrı bir mayaya kavuşan Alevileriz. İran'da Şiilik devlet olup şimdiki Sünniliğe yakınlaşıırken, Anadolu toprağı

ğı bizi *halk muhalefetine yöneticileri* olarak yetiştirdi. Bizi tarih içinde olgunlaştırmıştır. Bu, Anadolu Aleviliğinin ilerici karakteri, vasfıdır.

Anadolu, Alevileri nasıl değiştirdi?

Alevilik Ali'den, Hasan'dan, Hüseyin'den çıktığı şekliyle Türkiye'ye gelmedi. Geldiği biçimiyle de kalmadı, kabuk değiştirdi. Biz, Türkmen boyları, Tahtacılar, Yürükler olarak Horasan'dan, Tebriz'den, Orta Asya'dan, Alevi inancıyla geldik. (Bir iddiaya göre dedeler, İmam Rıza'ı Mankır'dan getiriyorlar. O da Türk kökenli. Anadolu'ya gelir gelmez, kendilerini imamlara benzertir şekilde 12 ocak kuruyorlar ve isimlerini kendi mahlaslarından, lakaplarından, aşiret koşullarından alıyorlar.)

Yeni topluma, iklime yerleştiğimizde çevremizde Rumlar, Ermeniler, Çerkezler, Yahudiler, Kürtler vardı. Hanefiler, Şafiler, Hanbeliler, Hristiyanlar vardı. 48 ayrı uyruktan insan mozaiki bir Anadolu.

İktidar Selçuklu'lardaydı. Ezilmenin ne demek olduğunu bildiğimiz için, ezilmişlerin yanında yer aldık, ittifaklar aramak zorunda kaldık. Hanefiye, Şafiye gidemedik. Rumlarla, Ermenilerle, Yahudilerle vb. bağımız oldu. Tüm ezilenlerle tarih boyunca kardeşçe yaşadık. Ermeniler Osmanlı katliamında çoluk çocuklarını bize emanet ettiler. Alevi

insanı, Kürt ezileniyle de beraber olmuştur. Bu olmasaydı Maraş bölgesindeki Alevilerin bir bölümü Kürtçeyi nasıl öğrenecekti? Ama Kamuran İnan'la birlikte olmamıştır. Alevinin Şafii, Nakşibendi kafasıyla hareket eden Kürt ile de, Nurcu, Süleymancı kafasıyla hareket eden Türk ile de beraberliği olamaz.

Bu entegrasyon sürecinde, Anadolu halklarının kültür geleneklerinden Aleviliğe katkılar oldu. Onlar da bizden etkilendiler. Aleviliğin dinamizmi, dünya görüşü gelişti. Belli gelenek ve göreneklerimizi - Ali'yi, 12 imamı, Kırkları sevmek gibi - devam ettiren, inancımızda ve felsefemizde diyalektik değişiklikler oldu. Yani Anadolu bizi yeniden yoğurdu.

Biz allahı da Ali'yi de, iktidarı da Dede'leri de eleştirdik. Tanrıtanımazlığa kadar vardık. "Kıldan ince kılıçtan keskin köprüler yarattın kulların geçsin diye, hele biz şöyle duralım ilkin sen geç tanrım" dedik. "Ne anan var ne baban, sen benzersin neye yüce tanrım" dedik. Onu hem yücelttik, hem eleştirdik. İran Şiaları bunu yapamadılar.

"Benim tanrım, kabem insandır" dedik. Günlük yaşantı ve kültürümüzü kendimize din, dinimizi de kültür yaptık. Semahla bütünleştik. İnancımızın gereklerini Cemde yerine getirdik. Üretimden ve koşulların bize verdiği "halk muhalefetine sözçüsü" olma görevinden kopmadık.

İslamiyet dinin dogmalarının içinde kalırken, biz edebiyatı dini motifler yerine koyduk. Felsefi, edebi doktrini Şeyh Bedreddin'le, Ortaklar'da insanların ortaklaşmacı hayatı yaşadıkları yepyeni bir kasaba yaratarak verdik.

Alevilerin kültürel birliğini sağlayan dil hep Türkçe oldu. 670'e yakın halk ozanımız var. Hepsisi Türkçe söylemiştir. Hepsinin içeriğinde toplumsal olayları yargılama, insanları kaynaştırma, dostluk, kardeşlik vardır.

Bizde Hacı Bektaş-ı Veli var. Şah Hatayi, Yunus Emre, Pir Sultan var. Aşık Veysel, Ali İzzet, Arif Sağ var. Yavuz, Musa, Muhlis var.. Sayısız değer var. Türkiye'de başka hiçbir toplum kesiminde bu bolluk yoktur. Tükenmez kabile gibi ozan yetiştiriyoruz.

Anadolu Aleviliğinin bu biçimlenmesinde Hacı Bektaş-ı Veli'nin rolü ne oldu?

Türkiye'de nerede bir dede üretici bir olay geliştirmişse, Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli'ye borçludur. Türkçenin bu kadar güzel, pürüzsüz kalmasını, Türkiye'de Türk insanını, Anadolu Aleviliğini Hacı Bektaş'a borçluyuz.

Kayseri Rum diyarına Horasan'dan bir Hacı Bektaş-ı Veli geliyor. (Kendisi hacı değildir, hacca gitmemiştir. Belki de halk, sakallı külahlı görünce ona "hacı" demiştir.) Ağabeyi Şevket, Baba İshak isyanlarında 1262'de Niğde Ulukışla önlerinde Selçuklularla yapılan savaşta kılıçtan geçirilerek ölenlerdendir.

Bu yenilginin ardından Hacı Bektaş-ı Veli sır olur, dağlara çıkar. Sonradan Ürgüp yakınlarına gelir. Dersim'e, Sivas'a, Malatya'ya, Elazığ'a gidebilirdi, Tokat'a, Çorum'a, Amasya'ya, Merzifon'a, Gümüşhacıköy'e gidebilirdi. Alevilerin yoğun, çoğunlukta olduğu bölgelere gitmiyor. Ahi Evran'ın bulunduğu - ilk işçi örgütlenmesinin başladığı - bölgeye geliyor, postunu seriyor. Adını halkın verdiği bu yerde, bugün üniversite diyebileceğimiz okulunu kuruyor.

Postu serince, kırk makamda 12 postu

temsil eden, dağınık, örgütlenmemiş durumda olan Alevi dedelerini davet ediyor, biraraya topluyor. Bir sempozyum yapıyor. Hacı Bektaş-ı Veli bazı tezlerle ortaya çıkıyor. Belli bir tartışmanın sonunda, Hacı Bektaş-ı Veli hepsini ikna ediyor. O oniki dede, "eyvallah, haktır, senin dediğin doğrudur, liderimizin" deyip Hacı Bektaş-ı Veli'ye biat ederek oniki postu oraya atıyorlar. Çok sonra Hasanoglan Köy Enstitüsü'nün ilk temeli olan yerde, Hacı Bektaş'ın üniversitesi böyle kuruluyor.

Dedeler burada ne öğreniyorlar?

Dergahta tarih, bilim, edebiyat, müzik gibi konular öğretiliyordu. İslamiyetin ise müzikle, dansla, resimle ilgisi yok. Ve ilk mezunlar gitmediler, kalıp öğretmenlik yapmaya başladılar.

Dergahta, Hacı Bektaş-ı Veli kimde ilerleme olduğuna bakıyor, ona icazet veriyor, "gidin irşad edin" diyor. Hacı Bektaş-ı Veli dergahında ceylan derisi üstüne icazet yazılıp, onun mühürüyle mühürlendiğinde, o kişi Dede olarak görev yapabiliyordu. Sarı Saltık gibi, Abdal Musa gibi.

Hacı Bektaş döneminde dergaha Alevi soyundan gelmeyenler de geldiler. Torlak Kemal gibi Ermeniler, Börklüce Mustafa geldi. Orada eğitim gördüler, Alevi oldular. Tırnağından saçına kadar ona inandılar.

Dergahta yetişenler 12 ayrı doğrultuda yayıldılar. Türkiye'nin çeşitli yerlerine, doğuda Tunceli'ye batıda Amasya'ya, efendime söyleyeyim Kahraman Maraş'a, Romanya'ya, Bulgaristan'a, Arnavutluk'a, Girit'e, Kıbrıs'a gittiler. Öğrendiklerini, inançlarını yaydılar. Alevilik bugüne böyle geldi.

Aleviliğin yaşaması için üniversite kuran Hacı Bektaş-ı Veli, insanlığın bir güneşiydi. Onun üniversitesinden Abdal Musa'lar, Yunus'lar, Pir Sultan'lar çıkmış, yüzlerce alim yetişmiştir.

Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli dergahında 7 yıl hizmet vermiştir. Yunus, ormandan odun toplarken dumanı eğri çıkmasını diye odunun düzgününü toplardı. Bir öykü anlatayım size. Yunus Eskişehir'den gelip Hacı Bektaş'tan tuz aldığında ona derler ki "Yunus, tuz alma akıl al". "Yok" der, "anam bana onda tuz vardır dedi". Yunus Hacı Bektaş'tan tuzu alır, hayvana yükler. Hayvanı dereden geçirirken tuz ıslanır, erir gider. O zaman akıllı başına gelen Yunus, "akıl alsaydım bitmezdi" diyerek geri döner ve dergaha girer.

Devlet bugün bu Yunus'a sahip çıkmaya çalışıyor. Çünkü benim diye sunacağı güzel değeri yoktur.

Evet, Hacı Bektaş-ı Veli'ye, Yunus'a tutumları hem kendi değer yoksunluklarını, hem de Aleviliği özünden sapıtırmaya çabalarını yansıtır.

Devlet her yıl yapılan Hacı Bektaş-ı Veli törenlerine katılıyor, "destekliyor". Ama devletin bir politikası daha var. Hacı Bektaş-ı Veli dergahının şimdi başında bulunan müze müdürü dahi Mevlevidir. Sonra, "Hacı Bektaş-ı Veli'nin Piri Ahmed-i Yesevi!" diyorlar. Yalan ama, niye? Çünkü Ahmed-i Yesevi Sünnilerin Piri. Böylece, Aleviler Yesevi'nin sayesinde varolmuş oluyor.

Bu oyunları bozacağız. Birlikte, işçi sınıfından kopmadan, aydın dedelerin sayısını artırarak bozacağız. Gençlere Aleviliğin tarihin her döneminde başkaldırdığını, kültürel misyonunu anlatarak, haksızlığa bununla köprüler kurarak,

özüne uygun Hacı Bektaş günlerini yapacağız. Hacı Bektaş-ı Veli Türküyle Ermenisiyle bütün toplumun müaidir.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin Mevlana'yla bir ilişkisi olup olmadığını da aydınlatınız.

Böyle bir tarihi kayıt yok. Hacı Bektaş-ı Veli Mevlana ile ne mektuplaşmıştır ne de yanyana gelmiştir. Zaten dünyaları değişiyor.

İkisi de kendi alanlarında ilerici. Ama Mevlana *devletin*, Hacı Bektaş-ı Veli ise *halkın* yanında duruyor. İslamiyette müzik yasakken Mevlana müziği, dansı getiriyor. İlerici fonksiyonu budur. Öbür tarafta devletle uzlaşmıştır. Selçuklu'nun Anadolu'da yaptığı her olayı kapatmak ihtiyacını duymuştur.

Hacı Bektaş-ı Veli'de bu yoktur. O, "yetmiş iki milletin hepsine bir nazarla bakacaksın" demiş, çalışan, üreten insandan yana olmuştur. Şeriatı, namazı, haccı reddetmiş, gönül ibadetini getirmiş, tanrıyı insanda aramıştır.

Celasun Dede, Balım Sultan hakkında ne düşünüyorsunuz?

Balım Sultan bu olayı karıştıranlardan biridir. Hacı Bektaş'ta cami yoktu. Sonradan Osmanlı tarafından, Balım Sultan zamanında ilave edilmiştir.

İslamiyette kadının erkeğin yanında toplantiya girmesi, namaz niyaz eylemesi yasaktır. Alevilikte ise cem kadına açıktır. İslamiyette resim yasaktır, Alevilikte değildir. İşte böyle bir gelenek ve görenek İslamiyeti rahatsız ettiği için oraya cami ilave etmişlerdir.

Yeri gelmişken Alevilerin ibadetinden, Aleviliğin ilkelerinden söz edelim ister-seniz.

Bizim camimiz, haccımız yok. Kabemiz insandır. Biz insana, cemale taparız. Cemal cemale geliriz. Böylesine bir olayda namaz kılmamıza gerek yok. Cemimiz var.

Alevinin günlük ibadeti 3,5 dakikayı bulmaz. "Ya Ali, ya 12 imam, ya Hızır, ya Hidir." Din de, iman da, ibadet tarzı da bu. İbadet, insanın içini temizlemek değil midir? Ben temiz değilsem 40 bin defa hacca da gitsem, 100 bin defa eğilip doğrulsam da kimseyi kandıramam.

Bizim cemlerimiz bin ibadete bedeldir. Cemde hiçbir zaman insanlar arasında çelişki koymayız. Dostluğu ve kardeşliği, yalnız cemde bulunanlar için değil, tüm dünyadaki insanların kardeşliğini konuşuruz. Bize göre "72 millet birdir".

Evet, biz Yezid'e lanet okuruz, Muaviye'ye de, Osman'a da. Neden? Ehli-beyt'e yaptıklarından dolayı lanet okuruz.

Ama bir gün İslam ümmetine söz söyledikimizi hatırlamıyorum. Çünkü biz insanın kötülük yapmayacağı düşüncesinden hareket ederiz. Çünkü akıl insanla birlikte başlar.

Sünni, Şafi İslamın ise, iktidarı elinde tutabilmek için Aleviliğe yaptığı iftiraların, hakaretlerin haddi hesabı yoktur. Muhammed diyor ki "Ali benim kapımdır". Ya Muhammed yalan söylüyor, Ali onun kapısı değildir. Ya da bunlar yalan söylüyorlar, Muhammed'in kapısından içeri hiç girmemişlerdir. Girmiş olsalar Ali'yi tutarlar, "Alevilerin kestiği yenilmez" ya da "gece onların yattıkları yatağı sabahleyin yak" demezlerdi. İçlerini temizlesinler.

Dualarla, düvazımlarla, sazın teline iki tane dokunmakla,

üç tane deyiş okumakla Aleviliğin bittiğini sanıyorlar. Alevilik o kadar değil.

Marks'tan önce ateizmi, solculardan önce kızıl bayrağı biliyorduk. Bizim cemimiz aynı zamanda halk mahkemesidir.

İleriye, değişime, bilime açık bir toplumuz biz. Doğayı imha etmeye de gitmemiş, bize yettiğince almışız. Hayvan vurmaya kınamışız. Kaygusuz Abdal, yaralı bir ceylanı vurduğu için Abdal Musa'dan hakaret işitmiştir. Bu prens, kendini affettirebilmek için Şeyh Bedreddin'in yanında kazan karıştırıyor. Ortaklar'da hizmet veriyor, ölüyor.

Biz niye "eline, beline, diline sahip ol" deriz? El üretmek içindir. Üretim en büyük olay. Orada kullanılmıyorsa, eline sahip değilsin. Dilinle bu üretimi, doğruları yayamıyorsan, doğrunun sözcüsü olamıyorsan, diline sahip değilsin. Cinsel ilişkilerini sarhoş yapma, yakın akrabalarla zinaya girme, doğacak çocuk hastalıklı doğar. "Beline sahip ol"un da anlamı bu.

İlkelerinin adamı ol, inançlı yaşa...

Tabii. Müsahip tutulurken "gelme gelme, gelenin malı, dönenin başı" denilir. Şunu söylüyorsun: "Arkadaş inancın yoksa gelme, burada ağır görevler var. Geldiğin zaman, yarin yanağından gayrı herşeyde müsterek olursun, dönersen de içimizde sahip olduğun sırları götürüp dışarıda yayarsan başın gider."

Müsahipliğin temelinde yatan "kabemiz insan" anlayışı. İnsanı merkez alan bu tutum, Aleviliğin özünü, tanrıya bakışını da veriyor...

Tabii. Tanrı, insanlığın gelişmesiyle birlikte gelişti. Dünya öküzün boynuzunda dururken tanrı yerdedi. "Dünya yuvarlaktır" bilimiyle gökyüzüne çıktı. Onu oradan Alevi indirdi. "Senin evin

gökte değil, sen insandassın" dedi ve asıl yerine oturttu. İnsanı tanı yaptı, tanrıyı insanda buldu ve şöyle dedi:

Kırma hakkın binasını
Zira orada allah var

"Kıldan ince kılıçtan keskin" olduğu belirtilen, sırat köprüsü, aslında *hayatın kendisidir*. İnsanlar cambaz mı? Onları böyle köprülerden geçirmek tanrıya yakışmaz ki. Öbür dünyada değil bu köprü, burada. Hayatın kendisi kıldan ince, kılıçtan keskin bir köprüdür.

Bu köprüden geçmenin bir yolu var, insan olmak. Şerefsizlik, dedikodu yapmayacaksın. Güçlüyüm diye kadını dövmeyeceksin, başkasının hakkını almayacak, onun tepesine çıkıp kendine saltanat sağlamayacaksın. Senin için "bu adam şerefsizdir, şu insana hakaret etmiştir, şu kadını dövmüştür" denildi mi, işte sana cehennem. "Nasılsın güzel dostum, birşeye ihtiyacın var mı?" dediklerinde cennettesin.

Yani, Dede bütün bunları bilecek ve taliplerine aktaracak, öyle mi?

Evet. Bir Dedeyi Dede yapan, okuduğu dua değil, aktardığı kültürdür, bilgisi, bilimidir. Dedenin görevi, geri düzeyde olan insanı ileriye çekmektir. Duayla ileriye değil, hatta geriye çekersiniz. Dualarda maddi değer yoktur, ama bir insanın sorununu çözmede, onu bilimle aydınlatmada maddi değerler vardır. Denizaltıyı, gökteki uçağı, ray üzerinde 270 km. süratle giden treni, telefon ve telefaksı, uzaydaki uydularıyla bütün dünyadaki haberleşme sistemini yaratan işçi sınıfı varken dualardan keramet aramak, Aleviliği ileriye değil geriye götürür.

Batıl itikad ve inançların önüne zaten ancak bilim geçebilir. Bu bakımdan, Alevi Dedesi insanın maymunda gelişini, toplumların, dinin ve bilimin evrimini, Darwin'i, büyüculük sanatının resimle doğduğunu ve ilk büyüçülerin ilk tanrılar olduğunu bilmek zorunda. Tanrıların çağını, peygamberleri, inançları, yersel ve göksel dinlerin kitaplarını, Budizmi, Brahmanizmi, ateizmi, dünyadaki siyasal-ekonomik gelişmeleri bilmek zorunda ki, halkına nereden nereye geldiğini anlatsın.

Kadınlara saldırmamanın mübah olduğu, bir kadının geçmişinin fahişelik olduğu iki şahitle desteklenirse ona tecavüz eden erkeğe ceza verilmemesinin yasallaştığı ülkemizde, Dede, Aleviliğin kadına bakışını bilmek zorunda. Alevilikte kadını horlamak yok. Kadına yalnızca kadın olduğu için değil, üretimde eşitliğimiz olduğu için, insani değerleri ön plana çıkarttığımız için saygı duymak var.

Yani, ben Dede olarak ilkokul öğretmeni gibiyim. Senin ortaokulda, lise ve üniversitede okutacağın çocuk ilkokulda iyi okumamışsa, pırasa gibi sınıf geçmişse, sonunda böyle dökülür.

Her dede günde en aşağı 3-4 gazete, ayda 1-2 kitap okumak zorundadır. Çocuk geldi dedeye dedi ki; "Dede falanca kim?", "Dede, feminizm nedir?" Dede doyurucu açıklama getiremezse çocuk gidecek, onu başka bir yerden öğrenecek.

Dede dedeliğinin yanısıra iş-güç, meslek sahibi olacak. "Ben Dedeyim, evla'ı mürekkinden geldim" diye yan gelip yatmayacak. Diyecek ki, "dostum ben işçiyim, öğretmenim, motor mühendisim ve de Dedeyim. İşim bittikten sonra yarın, cumartesi günü cemimiz var,

orada ben konuşacağım”.

Bu sözleriniz, Dedelerin bugünkü durumuna ışık tutuyor. Sizce Dedelerin bugünkü geri kalışının, yaşamın dayattığı bazı gereksinimlere yanıt veremez duruma gelmesinin nedenleri nelerdir?

Buna geçmeden önce, Dedelerin tarihteki misyonlarını, ne yaptıklarını anlatmalı.

Dedelik, içine yatağını, yorganını koyduğun bir sandukaya benzer. Dedeler Hz. Pir'den aldıkları emaneti o sandukanın içinde bugünlere getirdiler. O kadar kınılmaya, kesilmeye, sürgün ve sorgulanmaya, iftiraya, saldırıya rağmen Dedeler emaneti bugüne getirdiler.

Diyeceksiniz ki, Anadolu'da Aleviliğin kitapları niye yok? Tarih boyunca saldırmışlar, bulduklarını yırtmışlar. Kimin hafızasında kalmış? Şiirlere varıncaya dek *Dedelerin* hafızasında. Eğer Dedelerimiz onları taşıyıp bugüne kadar getirmeseydiler Alevilik de kalmayacaktı. Yani Alevilik beyinden beyine, kuşaktan kuşağa Dedeler eliyle taşınan mirastır.

Dede, Alevi halkın eğitici ve önderidir. Cemde halkın ihtiyaçlarına, sorularına, sorunlarına cevap bulurdu. Müşküleri çözerdi. Tarih, hukuk, müzik, tıp... Bak, Dede ne kadar geniş bilgilere sahipti. Yararlı otları bilirdi. Kaynatığı otlardan ilaç yapar, hastalara verirdi. Talipleri “kerameti” Dededen bilirdi, ama insanın inancındaydı keramet, Dedede değil. Dede bir aracıydı orada. Görevi, bugün olduğu gibi, insanları, dünyayı güzelleştirmekti.

Cemlerde Dede gelip ilkin posta üç kere niyaz ederdi. Derdi ki: “Ey post, sen Hazreti Pir'den, bilim adamlarından bana miras kalan bir makamsın. Müsaade edersen bu makama vekil olarak, geçici olarak oturmak istiyorum... İçinizde buraya oturmama rızası olmayan var

mı?” Halk oylaması bu. “Rahat değil” derlerse, gidecek. “Rahat” derlerse, dede oturacak. Oturduğunda da kalkmak üzere oturacak. Makam geçici, “beni kabul ettiniz, artık ben gitmiyorum” demek yok. İşte size halk demokrasisi.

Şimdi, bu yapıda bugün nereye geldik?

Mustafa Kemal döneminde tekkeler ve zaviyeler kapatıldı, camiler kapatılmadı. Öbürleri camilerinde istedikleri işi yaparken, cem yapan köylere jandarmalar baskın verdi. Sünniler dirlik vermedi. Kaçak Alevilik yapmaya başladık. O zaman da eğitimde kopma oldu. Dedeler olarak öğrenemedik, öğretmedik. Kendimizi zamana uyduramadık, çağın bilimsel- teknolojik, toplumsal, ekonomik, siyasal gelişmelerini yakalayamadık.

Bunun yanında, yerleşik düzene geçilmesiyle, kentleşme ve kentlere göçle birlikte Dedelik makamı sallantıya uğradı. Dedelik köylerde varlığını korurken, şehirlerde çökmeye başladı. Dedelerle talipler arasında kontak kopmaya başladı.

Bunlar bugünkü dağınıklığı getirdi. Kitlenin hiçbir suçu yok. Evet, Dedeler çağın gerisinde kaldılar ama tükenmediler. En önemlisi, Anadolu Aleviliğinin Dedelere ihtiyacı *kalkmadı*. Sorunlara yine Dedeler cevap verecek.

Tüm bu söylediklerinizden “ne yapmalı” diye bir soru çıkıyor.

Türkiye'nin kurtuluşu Alevilere bağlı. Bunun için de Alevilik bir sır olmaktan çıkarılmak, Dedelik kendini yenilemek zorundadır. Dedeliğin, Aleviliğin mutlaka kurumlaşması sorunu var.

Birtakım dedeler diyorlar ki “Diyaret İşleri bize bir masa versin”. Kim verecek bu masayı? Cemleri yasaklayan, Aleviliğe karşı oyunlar içinde olan devlet. Hangi amaçla? Aleviliği kendi içine çekmek için. Ben bunun içinde yokum.

Şu “vakıf” sözünden de bıktım. Vakıf

yasasına göre bilmem kaç milyon Vakıflar Bankası'na depozit olarak yatacak. Bunu o banka kullanacak ki sen vakıf kurabilesin. Yani vakfa bağlı olmak da Sünni bir yere, devlete bağlı olmak. Niye bu düzenin çarpık yapısına bir de ben hizmet edeyim Alevi vakfıyla?

Dedelerin gelişmek için mutlaka eğitime tabi tutulmaları gerekir. Burada önemli birşey söyleyeceğim. *Dedeliğin içinde eğitici kadınların, dedebacıların yetişmesi gerekiyor*. Aksi takdirde Alevilik kadın konusunda tarihin gerisine düşer.

Nasıl bir eğitim olacak bu?

Bu eğitim bugün merkezi yapılmak zorundadır. Dedelik mi yapacağım? İlkin bu okula (enstitüye, üniversiteye, neyse adı formüle edilir) gideceğim. 3 yıl okuyacağım, eğitim alacağım. Bu amaçla, Alevilerin üstyapıda örgütlenmesi gerekiyor. Tarihçilere, dinbilimcilere, edebiyatçılara, sosyologlara, ekonomilere, siyasal bilimcilere, vb. uzman kadroya ihtiyaç var. Bu kadronun tamamının Dede, hatta Alevi olması bile gerekmiyor. Namuslu bilim adamı olmaları yetiyor.

Ne olacak orada? Server Tanilli, gel bakalım buraya, Dedelere tarih öğret! Edebiyatçı Ebuziddin mi, gel bakalım buraya, Dedelere edebiyat öğret! Sen iktisatçı gel, Dedelere iktisat öğret! Sosyolog, gel Dedelere sosyoloji öğret! Dilbilimci, sosyolog, pedagog, psikolog, doktor, hukukçu, tarihçi, ekonomici, edebiyatçı, felsefeci, matematikçi, fizikçi gibi uzmanların yanında bilgimi ilerleteceğim.

Okul bana diploma (berat) verecek. Hacı Bektaş-ı Veli döneminde beratta şu yazardı: “7 yıllık hizmetinin sonunda, dergahta eğitimin sonucu bu insan Dede olmaya hak kazanmıştır. Her yerde Alevilik ve Bektaşilik konusunda Cem yürütme, insan yetiştirme yetkisine haizdir.” Yine böyle olacak.

Alevi toplumunun içine böyle, bilimle silahlanmış bir Dede olarak gideceğim. Anadolu toprağında gelişmiş olan gelenek ve kültürümü de buna ekleyerek halkı eğiteceğim.

Yazın okul tatil oldu. 10 tane Dede-miz, 60 çocuk var. Her Dedeye 6 çocuk düşer. “Dede, bu çocukları al, kampa götür. Altı hafta bu çocukları eğit. Semah nasıl dönülür, cemde nasıl oturulur? Öğret.” Nasıl bir eğitim olacak bu? 7-14 yaş gurubu için bir eğitim. 14-25 yaş arası için ikinci aşama, 25'ten ötesi üçüncü aşama. 20 küsur milyona eğitim götüreceğiz. Bu bakımdan, çok bilgili, dünyayı bilen insanlar yetiştirmek zorundayız.

Bir nokta daha. Dedenin ücretini, bir fon oluşturup halk ödemeli. Ödemeli ki, halk desteğini çektiği zaman Dede kaybolsun. Devlet öderse bundan Alevilik kaybeder.

Yalnız Aleviliğin değil, Sünni emekçinin de, Şafî emekçinin de kurtuluşu Alevilere bağlı. Bunun için de, Alevilik bir sır olmaktan çıkarılmak, Dedelik kendini yenilemek zorundadır.

Söyledikleriniz, Alevi toplumundaki dağınıklığı gidermek üzere Dedelere ve ileride Dede olabileceklere yönelik, önemli öneriler. Ama, bugünkü devlet yapısı altında bu eğitim sistemini Türkiye'de kurmak olanaklı olmayabilir.

Bu bilimsel merkez Avrupa'da kurulamaz mı? Kurulur. Türkiye'de de kurulur. Ama herşeyden önce Aleviliğin kafasının yatması lazım bu işe. Devlet “kurdurmuyorum” dese bile Alevilerin bu işe soyunması, mücadele vermesi ve kurması gerekir. Eğer biz bu eğitim sistemini kurarsak, ileride buradan kim olursa olsun gelir Alevi Dedesi olur.

Dede soyundan gelmeyen birisinin de bilgisiyle, kültürüyle, ileride Dedelik yapabileceğini söylüyorsunuz.

Elbette. Hacı Bektaş-ı Veli döneminde çıkabilirdi. Aleviliğin doğrularını kim koyacaksa, Sünni olmuş, Alevi olmuş hiç önemli değil. Kaldı ki Alevilik kimsenin tekelinde değil. Bir söz vardır: “Çok Ali'ler Ömer, çok Ömer'ler de Ali çıktı.” Örneğin, Kerbela'da Mervan'ın kardeşi, Yezit ordusunu bıraktı, geldi Hüseyin'in yanında çarşıtı ve öldü. Bugün düvazıamlarda, cemlerde onun adını da anarız. Bir insan tanrıyı insanda görerek Alevi olabilir. Bu, bir Japon da, Afrika'daki bir zenci de olabilir. Bize ters değil. 72 millet bizim kardeşimiz.

Hacı Bektaş-ı Veli “yolu sürendir Dede” diyor. Dedelik bilim işi, yolu sürme sanatıdır. Sen yolu sür, gel bu makamda otur. Halkı irşad edebiliyor, onların sorularına cevap verebiliyorsan, gençliği sevebiliyorsan, kadını erkeğin önüne koyabiliyorsan Dede sensin. Kim Ali'nin tarihte çektiklerini, Anadolu'daki Alevi halkın çilesini anlayıp anlatabiliyorsa, kavgayı sürdürebiliyorsa, Dede odur. Yürükoğlu Alevi değil. Ama bence Dede. Çünkü Türkiye'de ilk defa Alevilerin yarasına melhem çaldı.

Celasun Dede, sol hareketin Aleviliğe takındığı tutuma ne diyorsunuz?

Devrimci örgütler tarihi kavramamış, “Alevilik gericiylik” diyorlar. Tarihsel gelişimi içinde, pratiğiyle Aleviliği değerlendirselerdi, onun ilericiğini, evrensel boyutunu görürlerdi.

Ama onları da eğitebilmek için, önce Alevinin kendisine “biz kimiz” diye sorması gerek. Kişiliğin, kendine saygın olmazsa kimliğin kaybolur.

Anadolu'da Alevi halkın Osmanlı'nın zulmüne, haksızlığına karşı büyük başkaldırıları olmuş. Yüzbin yüzbin kıyılmışlar, ama tükenmemişler. Bu yapılanmanın çocukları dünyadan göçüp gittiler mi? Hayır! Varlar, yaşıyorlar! Dedeler onlara diyecek ki: “Kardeşim devletin yanında yer alma. Bu düzene destek verme. Toplumsal muhalefeti yap, işçi sınıfının yanında yerini al. Çünkü sen de işçisin, emekçisin, ezilensin.”

Biz Türkiye'de bu mücadeleyi verdik. Daha da vereceğiz. Yalnız Aleviliğin değil, Sünni emekçinin de, Şafî emekçinin de kurtuluşunun burada olduğunu göstereceğiz.

Benim görüşlerim özette böyle. Görüşleri en güzel görüşler mağlup eder ve kaba kuvvet, arkadan konuşma, küfür, dedikodu düşünceleri mağlup edemez diye düşünüyorum. Türkiye'de yaşayan bütün siyasetlerle, dinlerle, mezhep ve tarikatlarla, teorisyen ve bilim adamlarıyla tartışmaya açığım ve hazırım. ●

Hacı Bektaş-1 Veli Dergahı

Alpay Kırcalı,

Hacı Bektaş-1 Veli
Dergahı'nı tanıtıyor

Hacı Bektaş-1 Veli Dergahı, yüzyıllar boyu Anadolu Aleviliğinin merkezi olmuştur. Atatürk yönetiminin tekke ve zaviyeleri yasaklamasıyla birlikte (1925), dergahın tüm eşyaları Ankara'ya götürülmüş ve ancak 1964 yılında, "müze"ye dönüştürülmesiyle geri getirilmiştir.

Hacı Bektaş döneminde bugüne sayısız Anadolu kahramanı yetiştiren bir halk üniversitesi olarak Hacı Bektaş-1 Veli Dergahı, Anadolu Aleviliğinin en önemli kültür hazinesidir. Dergah, üç avlulu bir mimariye sahip, bu avlular çevresinde batıdan doğuya inşa edilmiş yapılardan oluşan bir Külliye'dir. Ancak bizce Dergah'ı Külliye ve külliye dışındaki çeşitli ziyaret yerleriyle birlikte ele almak daha doğrudur.

Dergah'a batı yönündeki ana kapıdan girilerek birinci avluya (Nadar Avlusu) gelinir. Nadar Avlusu'nda sağda Üçler Çeşmesi (yapımı 1897) vardır. Eskiden altı At Evi, üstü Konuk Evi olan binanın yeri şimdi bahçedir. Ayrıca, Üçler Çeşmesi'nin arkasında fırın ve Ekmek Evi'nin kalıntıları bulunmaktadır. Hamam ve çamaşırhane de bu avludadır.

Üçler Kapısı'ndan geçilerek Dergah Avlusu'na girilir. Hemen karşıda üzerinde yazıt bulunan havuz, sağda Mısırlı Kara Fatma Sultan'ın yaptırdığı Arslanlı Çeşme, onun üstündeki binada "müze idaresi" (eskiden Aş Evi burasıymış) ve Aş Evi bulunur. Aş Evi'nde, büyük ocaklar, Hacı Bektaş yığitlerinin aşının piştiği kutsal Karakazan ve mutfak eşyaları vardır.

Aşevi'nin yanında, bir de cami yer almaktadır. Bazı kaynaklar caminin 2.Mahmut tarafından (19. yüzyılda)

yaptırıldığını belirtiyorlar. Ali Haydar Celasun Dede ise, bize caminin Balım Sultan zamanında (2.Bayezid dönemi, 15.-16.yüzyıl) yaptırıldığını anlattı.

Hangi dönemde yaptırılmış olursa olsun, Hacı Bektaş Dergahı içindeki bu cami, Sünni egemen sınıfın namazı, hacı, camisi olmayan Alevilik üstünde moral baskı ve egemenlik kurma çabasının bir örneğidir.

Dergah Avlusu'nun solundaki binalar Mihman Evi, Meydan Evi ve şimdi kütüphane olarak işlev gören Kiler Evi'dir. Meydan Evi dergahın en eski yapısı olup, üzerinde 1367 tarihli bir yazıt bulunur.

Meydan Evi'nin birinci bölümü ahşap sedirli toplantı odasıdır. Dergaha girme, ikrar verme, nasip alma törenlerinin yapıldığı, cemlerin düzenlendiği bu oda dergahın merkezi binası olup, 9 kat göğü simgeleyen, tahta kir-ışlerden yapılmış bir kubbeyle örtülmüştür. Evin bir başka bölümünde de önemli konukların kalıp dinlendikleri bir oda vardır.

Oniki Makam Postu, Çerağ Tahtı, kucagında aslan ve geyikle Hacı Bektaş-1 Veli'nin tablosu, Kırk müridi ile Hacı Bektaş'ı gösteren, üzerinde insan-evren, İnsan-ı Kamil, Çifte Ali'ler, Zülfikar, Bektaşî Tacî tasvirleri bulunan tablolar, Alevi kültür mirasının Meydan Evi'nde bulunan Aleviliğin en değerli parçaları arasındadır.

Dergahın üçüncü avlusu Altılar Kapısı'ndan geçilerek varılan Hazret Avlusu'dur. Tam karşıda Hacı Bektaş-1 Veli Türbesi (Pir Evi, Huzur-u Pir) yer alır. Türbe'nin giriş kapısı, üç kemerli eyvandan geçilerek girilen Gök Eşik'tir. Hacı Bektaş Türbesi 13.yüzyıl Türk çiçek motifleriyle, madalyonlarla, sülüs yazı örnekleri ve örtülerle süslüdür.

Eyvandan sağında ve solunda Alevi ulularının mezarları vardır. Memer işlemeli Ak Kapı'dan girilen koridorun sağında Çilehane (Kızılca Halvet), solunda -yine Osmanlı'nın katkısı(!) olan -bir mescit, devamında ise Kırklar Meydanı yer alır.

Adını Aleviliğin Muhammed

zamanında ilk (ve illegal) örgütlenmesi kabul edilen Kırklar'dan alan Kırklar Meydanı'nın kubbesi güneş kurslarıyla bezenmiştir. İçi eski halılarla döşeli olan Kırklar Meydanı'nda Horasan Erleri'nin ve Ahmet Cemalettin Çelebi'nin sandukaları, Kırk Budak adlı dergah şamdani, Ali'nin ceylan derisi üzerine altın kakma el yazısı, ayetlerle süslü sancak alemleri ve başka değerli eşyalar durmaktadır.

Hazret Avlusu'nun sağında Balım Sultan Türbesi yükselir. Türbenin içinde Kalender Şah'ın sandukası, meydanın kuzeyinde de Güvenç Abdal Türbesi yer alır.

Külliye'nin dışında, Alevilikte kutsal kabul edilen ve tarihsel-kültürel önem taşıyan - Kutsal Alıç Ağacı gibi - ziyaret yerleri vardır. Bunlar arasında ilçenin güneyinde Atkaya ve Bektaş Çelebi Türbesi'ni, kuzeyde Kadıncık Ana Evi'ni, Akpınar'ı ve Karahöyük'ü, doğuda Çilehane'de Zemzem Çeşmesi'ni, Delikli Taş'ı, Veliyettin Çelebi Türbesi'ni, batıda Beştaşlar'ı ve onun kuzeyinde de Dedebağı'nı sayabiliriz.

Osmanlı, dergaha cami ekleyerek, ibadetinin merkezinde insan bulunan Hacı Bektaş-1 Veli'nin hümanizmini, devrimci değerlerini öğütteğini sanmış. Onun torunları, dergahı *bilette girilen* bir "müze" yapıp başına da Mevlevi müdür atayarak, Hacı Bektaş'ı halktan uzaktaki tutabileceklerini düşünmüşler. Hacı Bektaş-1 Veli'yi anmak üzere her yıl 16-18 Ağustos tarihlerinde Anadolu'dan ve başka ülkelerden akıp gelen, cem toplayıp Semah tutan onbinlerce insan, egemen sınıfın yüzyıllar oynadığı oyunun sökmediğinin en güzel anlatımıdır. Hacı Bektaş, halkın bilincinde her gün güçlenen bir ışık selidir. ●

İLHAN CEM ERSEVEN

HACİBEKTAŞ SAĞANAĞI

Suluca ovasından bir türkü yükseliyordu
Başın kardeşliğin çağrısı bu
O'nu sevenler cem olmuşlardı
Karahöyük ormanında başak dolusu
Bir çerağ tutuşmuştu
Eline beline diline sahip olmaya ısk

Anteplisi Bursalısı Karslısı gelmişti
Sanki güvercin donunda
Gelip de Kırkbudağı tutuşturmuşlardı gönül ateşiyle

Türkçem gibi çağıl çağıl zemzem pınarı
Birdiler birliktiler candılar
Balım Sultan eşğine yüz sürerken

Halkımı gördüm Hacıbektaş'ta
Elinde yabası sırtında bebesiyle
Kimisi Yunus olmuş odun taşıyordu
Gönül çırısı tutuşa diye
Kimisi yavrusuna meme veriyordu
Yarına yetişe diye

Turnalar semaha durmuştu katar katar
Kırtıl'ıyla Şiran'ıyla Sivas'ıyla Hacıbektaş'ıyla
Halkımı gerçeğe varmış gördüm
"Hü dost" diyende

Turnalar geçiyordu
Rengi kırmızı rengi caferi
Hacıbektaş sağanağı düşüyordu
Canlar sofrasına aşkın dolusu
"Gelin canlar bir olalım" diyende

Bir türküye benziyordu
16 Ağustos Hacıbektaş'ım
Horasan güneşi gibi
Kıpkırmızı

KAVGA'DA ALEVİLİKLE İLGİLİ OLARAK
YAYINLANMIŞ YAZI VE RÖPORTAJLAR

KAVGA 1: A.Göksun, "163. Madde Kalkmamalıdır", "Avrupa'daki Alevi Demeklerinin Görüşleri", Dedeler Konuşuyor: "Ali Özsoy Dede", S.Bilecik, "Mevlevihaneden Bektaşî Çıkan Neyzen", O.Hisarlı, "Sınıfımızın Atası Babailer".
KAVGA 2: C.Aydin, "Anadolu Alevileri Kültür Hafızası", Dedeler Konuşuyor: "Ali Özsoy Dede-II", A.Göksun, "Pir Sultan: Bu Kaçınıcı Yasak".

KAVGA 3: İpek Bayrak'la Söyleşi: "Arna Bugün İşçiler Var", İ.Kaygusuz, "Yunus Bızans Yöntemi Tarih Düşmüştü", A.Aklibaşında, "Yunus'a da El Uzatıyorlar".
KAVGA 4: R.Yürükoğlu, "Günümüzde Dedelik: Modernleşme Dayatıyor", S.Bilecik, "Bu Ne Biçim Laiklik", O.Hisarlı, "Tekke Köyüne Selam".

KAVGA 5: Musa Eroğlu'yla Söyleşi: "Müzik En Büyük Eğitimidir", R.Yürükoğlu, "Hacı Bektaş Veli'nin Özüne Sadık Kalmak", C.Çakmak, "Dostunu İten Sol", "Abdal Musa'da Pir Sultan Yasaklandı", S.Doğan, "Dedelere Sahip Çıkalım".

● **KAVGA**'nın geçmiş sayılarını, her sayı için - dergi ve posta ücreti içinde - 8000 TL'lik posta pulunu **KAVGA** Abone Servisi, Ordu Caddesi Dağarcık Sokak, No:32/24, Fatih İstanbul göndererek ya da abone olarak edinebilirsiniz.

Alev Yayınları

İşçi sınıfının demokrasi kavgası
gün 24 saat sürüyor. Bu kavganın anahtarı
doğru bilinçtir.

Okunacak En Büyük Kitap İnsandır 20.000 TL
(R. Yürükoğlu)

Ali Özsoy Dede: Görüşleri - Şiirleri 10.000 TL

Savaşlı Yıllar I: SON GÖRGÜ CEMİ (Roman) 22.000 TL
(İsmail Kaygusuz)

Alev
Yayınları

“Son Görgü Cemi”

SÖYLEŞİ

Savaşlı Yıllar I: Son Görgü Cemi

adlı romanı bu ay içinde

Alev Yayınlarından yayınlanacak olan

değerli araştırmacı ve yazar

İsmail Kaygusuz'la Suna Bilecik konuştu

Savaşlı Yıllar, bugüne dek işlenmemiş bir konunun, “cem”in çevresinde örülmüş bir yapıt. Bu özelliğiyle Anadolu kültür tarihini daha yakından tanımaya yardımcı olan romanınızı tanıtır mısınız?

Tasarlanması ve hazırlık çalışmaları 70’li yılların ortalarına dek uzanan *Savaşlı Yıllar*’ı ancak 1986’nın son aylarında biçimlendirerek yazmaya koyuldum. 1990 Mayıs’ında ansızın yazmayı bıraktım, iki bölüm halinde bir roman ortaya çıktı.

Savaşlı Yıllar, inançlarını ortak yaşama geçirmiş, yönetimi ve adaletin suçlama, yargılama, cezalandırma süreçlerini bu inançların uygulamasına bağlamış, kısacası tapınçlarından yeme-içmeleri ve çalışmalarına dek ortaklaşalık, eşitlik ve özeleştirilme ilkeleriyle yaşayan bir toplumun savaşlar içinde geçen yıllarını işliyor.

Bu özel yönetim ve onun adaletiyle üretip üleşen, kendine yetme uğraşısıyla ayakta duran, çok yönlü baskılar yüzünden sindirilmiş ve kusuru kendinde araması gerektiğine inandırılmış Alevi köylük yerinde savaşlı yıllar!

1916’yı 17’ye bağlayan kış, Büyük Ocak Tekkesi’nde yapılmakta olan Görgü Cemi’nde bacılar, büyük ve küçük sofular bir can bir vücut olmuş esriyip coşmaktadırlar. Ne yazık ki bu Ali dostlarının son büyük Görgü Cemi olacaktır.

Mineyikli Hüseyin Dede, Kamber Milla İsmail, Rehber Çavdar Veli ve diğer oniki hizmet sahiplerinin yönetim düzeninde Cem tutulmuştur. Gönül yıkılmış bir talip Görgü’ye katılamayacağından, zarar veren zararını ödemiş ve küssüllu olanlar barışıp kucaklaşmışlardır. Toplum huzurunda canlar toplantısında bunu teyit etmek için Görgü Cemi’nde müshap çiftlerin Hallac-ı Mansur Dâr’ında Pir huzurunda sorgulanması, yalınayak, başaçık, bellerinde kemerbestle “boyverme” erkanından geçmeleri gerekir.

Dâr meydanında hiçbir can yapmış olduğu bir kötülüğü saklayamaz, “Heybesinin gözlerini boşaltıp, döktüğünü doldurmak ve ağlatığını güldürmek zorunluluğu” vardır. Bu erkan boyunca dizgelmiş kıpırdamadan oturan ve dâr çekenlerin yorgunluklarına ortak canlardan sorulurlar. Sofular, bacılar razılık vermezlerse Dâr’dan inemezler.

İşte, romanın birinci bölümünde, “boyverme” durumunda olan canların Dâr meydanında itiraf ettikleri, yani

heybelerinden boşalttıkları ya da Pir huzurundayken kendilerini savunmak için anlattıkları olaylar ayrıntılandır. Makedonya, İstanbul, Adana, Sivas ve Erzincan’dan savaşlı olayları! Ve 1915 yazında, Ermeni sürgünü sırasındaki kıyımlar, yağmalar sergilenir.

Köy toplumunun ve bireylerinin dış dünyada ilişkide bulundukları insanların yaşamlarından kesitler, zaman ve mekânı zorlayıp aşarak, savaşlı yıllar ve uzantılarından verilmiş bir dizi yaşam öyküsü. Ülkeyi ve dünyayı kucaklayan olaylar! Yani okuyucuyu yakın, uzak geçmişte ve şimdiki zamanda gezdirmeyi amaçladım. Zaman zaman insanın sekso-psikolojik karmaşıklığını açık, basit, saklantısız, büyük sözcüklerin arkasına gizlenip yüceltmeden ayrıntılaşma denemesine giriştim.

Bezirganlaşan Taşkal Rasim, “koruma” adı altında emek sömürenler, bir-iki çuval un bulgur karşılığında bağ-bahçe kapatanlar! Yetkililerle yakın ilişkiler kurup cami hatipliklerine atanlar, katiplik gibi küçük memurluklar bularak savaşa gitmeyen ve boş alanlarda at oynatarak zenginleşenler! Hepsi savaşlı yıllardan değişik öykülerin kişileridir.

Edebiyat Fakültesi’ndeki görevinizi, arkeolojik kazılarda bulunan yazıtların yorumlanmasını, başka çalışmalarını bırakıp, edebiyat ürünü vermeye yöneldiniz. Üzerinde durulmamış bir konuda ve farklı bir yöntemle roman yazıyorsunuz. Bu yönelişinizin nedeni ve yönteminizi açıklar mısınız?

Önceleri, araştırdığım konulardaki çeşitli ilginç yanları, yorum ve karşılaştırmalarla bilimsel makaleler biçiminde çağımıza yaklaştırmaya çabalarım oldu. Ama sonunda, “akademik düzeydeki çalışmalar halka taşınmadıktan sonra ürettiklerimin ne anlamı var” diye düşündüm. Bildiklerimi bu yoldan halka taşımayı seçtim.

Yöntemime gelince. Büyük çapta görgü tanıklarına dayandığım olayları

üçüncü kişi gibi gözleyip izleyerek verirken, çocukluğumdan anılarla veya doğrudan günümüzle bağlı olaylarda birinci şahısla (Ben) anlatımı sürdürmeyi denedim. Bazen ikisini içiçe verdim.

Çok büyük çoğunluğu yaşanmış, yer ve zaman birliği olmayan, çoğu kez kendi içlerinde bağımsız olarak işlenen öyküleri çeşitli bağlantılarla ve dışavurumlar, geriye dönüşler, geleceğe atlamalar, çağrışımlar gibi biçimsel denemelerle bütünlüğe ulaştırma yolunu seçtim.

Romanda kendi yaşamım büyük çapta yansımıştır. Çocukluk, yeniyetme ve yetişkinlik çağlarımdan bir dizi kesit, yer, zaman ve romanın kişileriyle yakınlıklarım, tanıklıklarım olaylarla içiçedir. Ben de romanın kişilerinden biriyim. Ama bunu isteyerek yapmadım. Odak noktası doğup büyüdüğüm çevre olduğuna göre kendimi soyutlayamazdım. Ne de, başka biriyim gibi kendimi ‘o’ diye anlatamazdım. Bir yerde boyutlarını yok sayarak zaman kavramını zorlamışımdır.

Örneğin, romanda Eşo’nun vurulduğu gece Sefer’le köy korucusunun gizlice geldikleri mağara, Roma döneminden kalma kayamezardır. Özde savaşlı yıllara ait bu olay anlatılırken nesne kayamezarına dönüşüyor. Çocukluğumda halay çektiğimiz üçtaş-beştaş oynadığımız, yeniyetmeliğe geçerken ilk cinselliğimizi tanıdığımız, eşek oyunlarını oynadığımız yerdir burası! Sonra Tüccar Hüseyin gelir, altmış yıl önceki tanıklığını bir güzel ayrıntılar. Görüyorsunuz, zaman boyutları küçülmüş-yitmiş, aşılmıştır.

Biraz da özgeçmişinizden söz edelim. Edebiyattaki bu çıkışınıza hangi süreçlerden geçerek hazırlandınız?

1944 Malatya Arapkir doğumluyum. Babam Alevi Dedesiydi. Okuma yazma bilmezdi ama çok sayıda nefes, deme düvazımam bilir, cura çalardı. Görgü Cemi yürütmesini, gülbenk etmesini, taliplerini Dâr’a çekip sorgulamasını,

müşahip çiftlerin hutbelerini okumasını iyi bilirdi.

Dede oğlu olarak, 12 yaşında müşahip tutup Görgü Cemi’nin tüm erkanlarından geçtim. Babamla birlikte Görgü yürüttük! Babam, erdemliliği ve dürüstlüğünden, “nefsine çeken Dede” olmadığından, talipleri tarafından çok sevildi. Taliplerine yol-yordam gösterirken, dedelik hizmeti verirken aralarında öldü. Şimdilerde mezarını ev türbesi gibi ziyaret edip, üstüne mumları yakıyor ve adak kurbanı kesiyorlar.

Okuma yazma bilmediği için bilgilerinin sınırlı ve kıt olduğunu, talip indirip kaldırmada kusurları bulunduğunu düşünen babam, beni hep okumuş, bilgili bir Dede olarak görmek istiyordu. Bu nedenle, daha okula başlamadan okuma isteği yaratılmıştı bende. İlkokulu bitirdiğimde okuma zevkim öğrenim görme, bütün okulları okuyup bitirme isteğine dönüşmüştü! Bu istek yaşamım boyunca beni izledi.

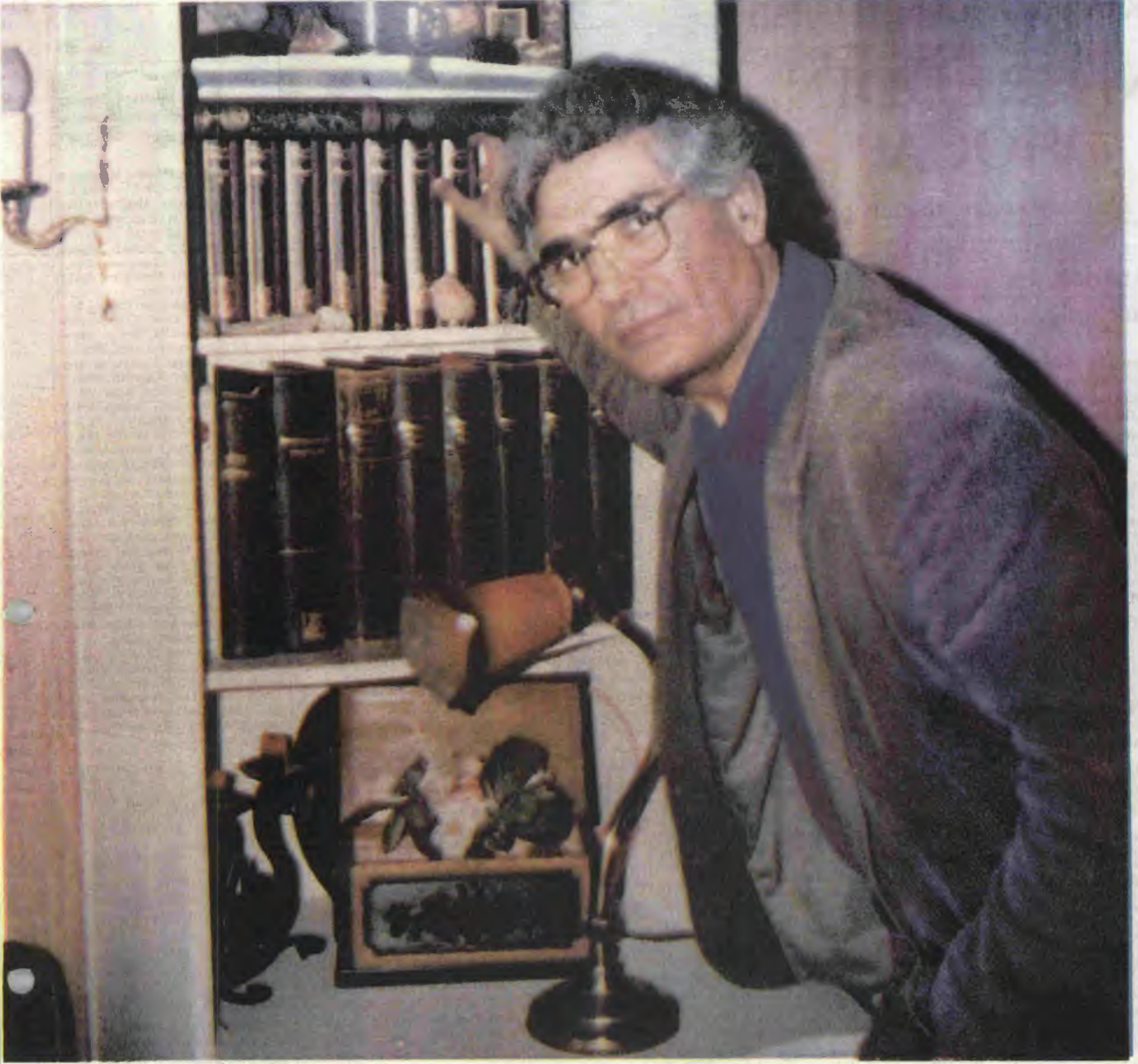
O sıralar, babamın beni Dede yapmak isteğine karşı çıkmıştım. Onun gözünde ise devlet, yezidin yönettiği kıyııcıydı, zalimdi, baskıydı! Sünni inançlı devletin değer ölçütleri içinde toplumuma yabancılaşmaktan çekiniyordu. Bu nedenle, ahlakımın bozulacağını söyledi, köyü terkedit de okumamı, hele bir de memuru olmamı hiç istemedi.

Aslında bunları anlatmayı, “Alevilik nedir, ne değildir”e girmek istemiyo-rum. Yalnız, son günlerde konunun sömürülmesi dikkat çekiyor. Alevilik konusu yayımcılar ve gazeteler tarafından isim yapmış yazarlara ısmarlanıyor ve çalakalem araştırmalar - elbette içinde değerlileri var - yapılıyor.

Yine de, sömürülse de, devletin oyunu da olsa, konunun dokunulmaz olmaktan çıkması, Alevi toplumun dimdik ayakta durduğunun kanıtıdır ve Anadolu kültürünün katıksız temsilcilerinin gözleri önüne serilmiş olması sevindiricidir. Tehlikeli olan, Alevileri din ve inanç toplumu olarak ele alıp, sınıfsal kurtuluş mücadelesinin dışına çekme girişimleridir, uzlaşmacılıktır! Alevilik konusunda yayınlananların pek çoğunun gerçekçi, ciddi bilimsel araştırmalara eleştirel kaynaklık edeceğini düşünüyorum.

Tam da böyle yapıyor, henüz öykülere ve romanlara pek konu olmamış bu alanı *Savaşlı Yıllar*’da işliyorsunuz.

Romanımda Görgü Cemi çok önemli bir araçtır. Alevi köyünde savaşlı yıllarda geçen olayları, dünyanın dört bucağıyla ilişkiler kurarak ve geçmişte ve şimdi-

lerde dolaşarak vermekteyim. Bu olaylara Büyükocak Tekkesi'ndeki Görgü Cemi'nde tevhit çekerek, Semah dönerek, düşkün dârında ateşi çiğneyerek, Erkan çubuğunun altında, sitem çekerek baktım. Böylece, "işte karaçalmak için söyleyip durduğunuz 'Alevi Mum Sön-üsü!' Mum mu sönüyor, yoksa bir ışık seli mi yükseliyor, ya da bir sevgi caynağı mıdır gürül gürül fişkıran?" demiş oluyorum.

Özgeçmişinize dönersek, yaşamınızda çentik attığınız belli dönemler yok mu?

Hayır. Yirmisinde şunu yapmıştım, otuzunda şöyleydim diyemem. Ama işağı yukarı yirmişer yıllık iki aşamaları sözdebilirim.

İlk yirmi koca yıl - öğretmen okulu yıllarım dahil - kırsal kesimin en ilkel ve sıkıntılı koşulları içinde geçti. Köyümde çobanlık, çiftçilik ve ırgatlık v-ahır-kır, tarla üçgeninde yirmi yıl!

İkinci yirmi yılım da kent damgasını

taşıyor.

İstanbul'a yüksek öğrenim yapmak için gelmiştim. Ama yanımda dosyalar dolusu öykü - ki bir kısmı yöresel gazetelerde yayınlanmıştı - ve roman çalışmalarım vardı. Büyük tutkum bir çevre edinip bunları yayınlamaktı.

Birkaç yıl, büyük kentin kıyısında köşesinde öğretmenlik yaparken, köy yaşantısı koşullarımızda hiçbir değişiklik olmadan yitip gitti.

Oysa bir nokta olmak değildi amacım. Ünlem olmalı, silkinip doğrulmalı, dikelmeliydim. "Madem ki yazmak istiyorum, temelden başlamalı, çok kültürlü olmalı, çok şey bilmeliyim" demiştim kendi kendime. Kafama takılmıştı, diliyle edebiyatıyla klasik kültürü özümsemeliydim. Eski Yunan-Latin ve Fransız klasiklerinin içine daldım. O güne dek yazdıklarımın çok basit anlam-sız şeyler olarak düşünüp büyük bir kısmını yırttım. Sanki kendimi bir yerlere klasik kültürü alarak kabul ettirecektim. Aslında bir yabancılaşma-

nın içine girmiştim.

Edebiyat Fakültesi Klasik Filoloji yıllarım. Her günümü üçlü kişilikle, yani öğretmen-öğrenci-aile babası olarak yaşadığım yıllar. Başdöndürücü çelişkiler içinde başarılı öğrencilik yılları. Fakülteyi bitirdikten sonra koskoca bir "hiç"i yakalamış olmam!

İş ve meslek vermeyen bir bölümü bitirmiştim. Ölü dilleri sanki açlıktan ölmek için öğrenmişim. Oysa köyüm-den İstanbul'a gelenler zenginleşmiş ve ticaret burjuvazisinde yerlerini almışlardı. Rastladıklarında "hoca" diyorlardı, "boşuna dirsek çürüttün okullarda!"

Aile çevremle bu kahredici çelişkiler içinde yaşarken, çok yönlü engeller ve arayışlar sonunda doktorayı bitirdim. Sonra, fakültede Klasik Arkeoloji ve Klasik Filoloji bölümlerinde anlaşmalı öğretim görevlisi oldum. Grek dili ve grameri okuttum. Katıldığım kazı ve araştırmalarda çıkan yazıtları okuyup açıklayarak, toplumdan, halktan soyut-

lanmış mesleki yazılar yazdım.

Burada, karşılaştığım zorlukların anlaşılması açısından söylemeliyim ki, üniversiteler burjuva ailelerden, aristokrat kesimden gelenlerin çalışma yeri. Benim gibi iğneyle kuyu kazarak, koşulları ölümüne zorlayarak oraya gelmiş olan köylü ve işçi kökenlilerin sayısı bir elin parmaklarının sayısını geçmez! Benim gibileri, önüne dikilmiş yüzlerce engeli devirip oraya vardığında yorgun düşmüştür. Üstelik yaşamak ve yaşatmak zorundadır.

1980 faşist askeri darbesi sonrasında, üniversitelerin medreseleştirilip, ortaokul eğitim düzeyine indirilmesiyle, orada yapacak birşeyim kalmamıştı. Kalsaydım, çamur artık bataklığa dönüşmüş olduğundan, kımıldadıkça yokolabilirdim! Böylece ikinci yirmi yıllık yaşamımın kapısına da kilidi vurdum.

Yani edebiyat alanına girdiniz. Şimdi de bu alanda ilk ürünlerinizi yayınlıyorsunuz...

NASREDDİN HOCA

Nazlı İskender, mizahı bir başkaldırı silahı yapan

Anadolu halkının yetiştirdiği büyük halk düşünürünü tanıtıyor.

Nasreddin Hoca, büyük bir nüktedan halk düşünürüdür.

Nasreddin Hoca, ya da *Sal-tukname*'de yazılışıyla Hacı Nasreddin, Anadolu'nun en çalkantılı, karmaşık bir dönemde, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Babailer'in önderliğindeki halk ayaklanmasının ağır darbeleriyle ve iç çekişmelerle sarsıldığı, Haçlı Seferleri'nin ve Moğol istilalarının bölgeyi altüst ettiği bir dönemde yaşamıştır.

1208'de Sivrihisar Hortu'da doğup 1284'de Akşehir'de öldüğü kabul edilen Hacı Nasreddin, Anadolu halkının Baba İshak, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre gibi büyük değerleriyle çağdaştır. Batını düşüncesinden etkilennmiştir.

Ebu'l-Hayr Rumi, 1480'de yazdığı *Sal-tukname*'de, nükteli sözleri ve alışılmadık davranışlarıyla ün kazanmış bir kişi olduğunu belirtiyor. Nasreddin'in Baba İshak'ın halifelerinden Sarı Saltık'la dost olduğunu yazan *Sal-tukname*, Nasreddin'le Sarı Saltuk'un Akşehir'de karşılaşmasını şöyle anlatır:

“(Sarı Saltuk) andan (Konya'dan) azm edüp Ak-Yanus şehrine gitti. Varub Seyyid Mahmud Hayran'un kabrin ziyaret eyledi. (...) Pes Server (Sarı Saltuk) andan durdu. Hacı Nasreddin evine geldi. Kapu kakdı. Hatunı kapu ardına gelüp: ‘Kimsiz?’ dedi. Server ayıtdı: ‘Ben Şerif Saltukum. Kanı Hacı, kandedür?’ Pes hatun ayıtdı: ‘Server, Hacı Sivri-Hisar'a ve Kara-Hisar'a gitti.’ Server ayıtdı: ‘Ol

yirler ekser kafirlikdur. Anda n'eyler?’ Hatun ayıtdı: ‘Sivri-Hisar'un, musarrifleri haber gönderdiler, dahi ayıtdılar: ‘Gelsün, bize biraz akıl koysun. Biz dahi eller gibi uslanalım.’ Ve dahi Kara-Hisar'da olan Ermeniler ayıtmışlar. Nasreddin bir ‘akılsız Türk’dür; kim gelirse anın sakalına güler. Vay, bunda gelse bizde gülerdük’ demişler. Pes anda gitti kim vara anların sakalına güle birez.’ dedi. Pes Server ayıtdı: ‘Hay! Bize birkaç nasihat ede, deridüm, bulamadum.’ Hatun ayıtdı: ‘Ben sana nasihat eyleyem, kabul eyle, eylerisen.’ Server ayıtdı: ‘Buyurgıl, işidelüm,’ Hatun ayıtdı: ‘Nasihat budur kim: (...)’

“Server bu nasihatları ol ahiret bacısından işidicek kendüden geçüp yüz dane altın ata edüp gitti. Nakildür ki her yıl Server, Nasreddin'e ve hatununa tuhfeler ve armağanlar gönderür idi. Hacı ve Hatun dahi du'alar gönderürler idi. Pes bir yıl Server armağan göndermedi. Anlar dahi du'aname göndermediler. Server gerü hediye gönderdi. Ayıtdı: ‘Bizüm ile dostluk böyle mi olur?’ Pes ol gelen adama Hacı ayıtdı: ‘Begüm, siz bilmez misiz kim mesel-i meşhurdur ki, boş torba ile at tutulmaz. Erenler yanında hatadır.’ Pes ol varan adam ayıtdı: ‘Bir du'a eyle bizlere, bir mut buğday getürelüm.’ Hacı: ‘Bir kile olsun, heman hazır olsun. Erenler du'ayı hazıra ederler, gayibe gülbenk ederler. Veresiye du'a olmaz’ dedi. O şahs vardı, buğdayı aldı, geldi. Hacı du'alar eyledi. Ol kişinin malı şöyle vafır oldu kim, rızkının hesabını bilmez idi.”

Nasreddin, yaşadığı dönemin iyi öğrenim görmüş bir aydınıydı. Hortu köyü imamı olan babasının ölümünden sonra bir süre imamlık yaptı, sonra Akşehir'e medresede eğitim görmeğe gitti. Seyit Hayrani'nin öğrencisi

oldu. Bir dönem müderrislik yaptığı da söylenir.

Nasreddin, Anadolu'nun çalkantılı bir döneminde, umut ve iyimserliğe dayanan halk mizahının temsilcisi oldu. Nük-teleriyle, fıkralarıyla insanlığa ve düşünceye saygıyı, dürüstlüğü, insanca yaşama çabasını ve özgürlüğü savundu. Sarı Saltık'ın onunla dost olması, armağanlar göndermesi, duasını beklemesi, onun Babai geleneğinde de saygı gösterilen bir yere sahip olduğunu gösterir.

Nasreddin'in fıkralarının toplandığı ilk derleme, Çaylak Tevfik'in 1837'de yayınlanan *Letaif-i Nasreddin*'idir.

Yaşadığı dönemin tüm aksaklıklarını çarpıcı bir biçimde sergileyen Nasreddin Hoca'nın fıkralarının konusunu zalimleri, hilekarları, rüşvet yiyen kadılarıyla egemen sınıf oluşturdu. Bunlarla inceden inceye alay etti. Eleştirilerini, halkına göstermek istediği haksızlıkları fıkralarıyla dile getirdi.

Nasreddin Hoca'nın nükte ve fıkralarında uyanık bir zekanın kıvraklığı, hoşgörü, yaşama se-

vinci yansır. Kuran'ın, yanısıra kelim ve fıkıh kitaplarını da okumuş olan Nasreddin'in dinsel gericiliğe alayla baktığını gösteren fıkraları vardır. Bunlardan biri şöyledir:

“Uykusuzluk çeken eşi, Hoca'dan muska yazmasını ister. Hoca kalınca bir din kitabını verip, ‘bunu başucuna koy’ der. Kadın, ‘senden muska istedim, bu kitap bana ne yapar?’ deyince Nasreddin Hoca ‘sen ne diyorsam onu yap’, yanıtını verir. ‘Ben bununla her gün camide yüzlerce kişinin uyutulduğunu görmekteyim. Seni mi uyutmayacak?’ ”

Nasreddin Hoca'nın fıkralarında, güçlü, evrensel bir duygu olan “umut” vardır. Gölün maya tutmayacağını bile bile “ya tutarsa” deyişi, bu umudun nükteli dile getirilişidir.

Nasreddin Hoca halkla bütünleşmiş bir düşünür, bir halk kahramanıdır. Sarı Saltık'la dostluğu, ezilenlerin yanında yer alması, dine, allaha eleştirel yaklaşımı, halkı, Nasreddin Hoca'yı başka sevdikleriyle yanyana anmaya yöneltmiştir. *Yurt Ansiklopedisi*, farklı çağların

insanları olan Hallac-ı Mansur ve Seyit Nesimi'yi Nasreddin'le birlikte anan şöyle bir söylen-ceyi aktarıyor:

“Nasreddin, Hallac-ı Mansur ve Seyid Nesimi ile çok iyi arkadaşır. Üçü de Akşehir Medresesi'nde Seyit Hayrani'nin öğrencisidir. Mol-lalar bu üç arkadaşı çok sevmekte, zaman buldukça revaklı avluda toplanan Hoca'nın fıkralarını, Nesimi'nin şiirlerini, Mansur'un öykülerini dinlemektedirler.

“Hayrani, bir gün köyüne gitmek zorunda kalır. Çok sevdiği kuzusunu Nasreddin, Nesimi, Mansur üçlüsüne emanet eder. Bunlar bir gün yanlarına kuzuyu da alıp kırlara açılırlar. Karınları acıkır, kuzuyu kesip yemeye karar verirler. Mansur kesimi, Nesimi deriyi yüzmeyi üstlenir. Hoca'ya: ‘Ya sen ne yapacaksın?’ diye sorarlar. Hoca: ‘Seyit Efendi Hoca ermişlerdendir. Ondan korkarım kuzuya dokunamam, ama pişmişine de dayanamam’ der. Kuzuyu kesip yerler.

“Seyit Hoca köyden döndüğünde durumu öğrenir çok kızar. ‘Kim kesti kuzumu, çabuk söyleyin’ diye haykırır. Mansur başı önünde ‘Ben’ der. Nesimi sözün ardını getirir. ‘Ben de derisini yüzdüm.’ Hayrani bu kez de Hoca'ya döner: ‘Ya sen, sen ne yaptın?’ ‘Ben de onların hallerine hem güldüm, hem de etin ucundan biraz yedim.’

“Seyit Hayrani şöyle bir bakar ve: ‘Mansur, günün birinde seni de böyle kesecekler. Nesimi, senin de derini yüzecekler. Nasreddin sana da kıyamete dek, evet ta kıyamete dek gülecekler. Siz istediniz, bu allahın hükmüdür’ der.”

Söylencedeki “allahın hükmü”nün Sünni egemen sınıfın vahşetiyle denk düşmesi de halkın kıvrak zekasının eleştiriye yansımasıdır.

Nasreddin Hoca, yalnızca Anadolu'nun değil, Türk kökenli halkların ortak kahramanıdır. Hoja Nasr'dır, Nasrdin Afandı'dır, ya da Molla Nasreddin'dir. Bu, ortak bir gelenek çizgisinin varlığına işaret eder.

Halk adamı kişiliği, olaylara ve insanlara iyimser, sevecen, hoşgörülü yaklaşımıyla öteki dünya halklarının da ortak değeri olan Nasreddin Hoca, egemen sınıfın baskı ve zulüm düzeniyle alay eden, mizahı bir başkaldırı silahı olarak kullanan halkımızın parlak zekası, evrensel değeridir. ●

►Edebiyat alanına girmek! Hiç dışında olmadım ki! Kendim için ya da bir avuç birileri için de olsa, okuyarak, anlatarak, daha iyisini, daha güzelini yaratarak hep onun içindeydim.

Hocalığımın ve araştırmacılığımın ötesinde, kısa-uzun öykü, oyun ve roman, söyleşi türünde çalışmalarım gelişip çoğalıyordu. İlk yirmi yıllık dönemdeki denemeler bir yana, defterler ve dosyalar dolusu notlarda ya da kafamın gizli köşelerindeki birikimin hapsedildiği yerden çıkması gerekiyordu. Üçüncü yirmi yılmda bunu yapmak istiyorum. Bu dönemi, üniversitenin yük-

sek parmaklıkları ardında bilimsel çalışmalarla yapamadığımı yapma, yani halkıma edebiyat ürünleriyle ulaşma uğraşına ayırdım.

O zaman, ilk iki yirmi yılın mücadele birikimini, “bilimselliğin ardındakileri” şimdi sunmaya başlıyorsunuz diyebiliriz. Tabi üzerinde çalıştığınız, planladığınız başka yapıtlar da olsa gerek...

Şu anda daktilosunu bitirdiğim, yeniden gözden geçirerek düzeltmeler yapmakta olduğum bir roman çalışması, İ.S. 2.yüzyılda yaşamış Küçük

Asya'lı (Anadolu) bir kadının yaşamını işliyor. Roma dünyasında belki de eşi bulunmayan bu kent yöneticisi - prenses, kraliçe değil, kent yöneticisi - kadını anlatırken, Traianus (98-117)- Hadrianus (117-138) dönemlerinde Küçük Asya toplumundan kesitler veriyorum.

O çağ insanların inanç, düşünce ve değer ölçülerinin, toplumsal sınıflar arasındaki uzlaşmaz çelişkilerin, sevgi ve cinselliğin, sanat, felsefe, spor, mimari ve urbanizminin romanı...

Bu romanı, yayınlanmasına engel olunmuş bir bilimsel araş-

tırma yazımdan çıkarmıştım. Romanın arkasına bu makalemi de eklemek istiyorum.

Ayrıca, malzemelerini büyük çapta toplamış ve planlarını yapmış olduğum iki tarihsel roman dosyası hazır durumda.

Birisinde 6.yüzyılın ortalarında Paphlagonia'da (Çankırı-Eskipazar-İlgaz çevresi) geçen bir başkaldırı olayını ele alıyorum. Bir bakıma, erken Bizans döneminde Anadolu olacak! Romanın çıkış noktası bir Bizans yazıttır.

Olaylar tamamen yazıtın içeriğinden kaynaklanıyor. İkincinin ise 13.yüzyılda geçtiğini

söylemekle yetineyim, izin verirsiniz.

Öyle anlaşılıyor ki, tarihsel romanlar programınızda ağırlıklı yer tutacak.

Yıllarca Eskiçağ dilleri, tarih ve kültürüyle uğraşmış, o dönemlerden kalma yazıtları okuma çözme uğraşısı içinde antik insanların güncel yaşamlarına kadar girmiş birinin “tarihsel roman” yazmaya yönelmesi bence doğal karşılanmalı.

Ayrıca, üniversite ve bilimsel araştırma çevresinden anılarımı ve öykülerimi derlemekteyim. ●

Ali Yıldırım, "susmanın", sanığın gözüaltına alınmasından yargılama bitene dek süren bir hak olduğunu hatırlatıyor

Birçok kişi, hatta bazı uzman hukukçular bile gözüaltına alınan insanların, poliste, savcılıkta "ifade vermek zorunda" olduğunu sanıyor. İfadenin nasıl olması gerektiği, hukuksal değeri tartışılıyor. Siyasi polis ise, ifade vermeyen sanıklarla ilgili açıklamalarında, "mutlaka gizleyecek yasadışı birşeyleri var" demeye getiriyor.

İfade verme zorunluluğu o derece mutlaklaştırılıyor ki, ifade verip vermemeye, polis ve sanık için bir olay halini alıyor. Ayrıca polisin ifade alma, itirafa zorlama tavırları dolayısıyla bir direniş simgesine dönüşüyor. Ağır işkence koşullarına rağmen kişinin polis ifadesinin olmaması, ifade vermemesi, tutanak imzalamaması haklı olarak "direniş" diye nitelendiriliyor.

Direniş simgesi olmasının ötesinde ifade vermemenin, susmanın basit, sıradan hukuksal dayanağı yok mu? İfade vermemenin, susmanın bir hak olarak yasal düzenlemelerin konusu olduğunu kaçımız biliyoruz? Kimi arkadaşlar "yasal düzenleme var da ne oluyor, kanun maddesi kaç yazar" diye itirazda bulunacaklardır? Siyasi polis de, "susma hakkı ha, biz konuşuruz" diye yorumunu yapacaktır.

Bir hakkın kullanılabilmesi için o hakkın varlığının bilincine varmak gerekiyor. Ağır işkencelere karşın insanların ağzından tek söz çıkmayabiliyorsa, susmanın bedeli ağır, susmanın varlığı önemli oluyor.

Varolan hakların kullanımı ülkenin demokrasi düzeyi ile yakından ilişkili, dolayısıyla o hak için verilen mücadeleye bağlıdır. Klasik burjuva hukuku, hakları özgürlükleri birtakım güvencelere bağladıysa, yargılama salt keyfilikten öte bir takım kurallara kavuşturulduysa, bunda sıradan insanların mücadelesinin, aktığı kanların çok önemli bir payı var.

Susmanın ceza yargılamasında bir hak olarak ortaya çıkmasının oldukça eski bir tarihi var. Klasik ceza yargılaması hukuku, toplumsal mücadelenin seyrine göre farklı aşamalardan geçmiştir. Sanığı suçluyla (bizim terör yasasında olduğu gibi) bir tutan ve hiçbir hak tanımayarak onu "yargılamanın nesnesi" gören anlayıştan, sanığı mahkum olana

dek masum ve "yargılamanın öznesi" gören anlayışa varmak için yüzyılların geçmesi gerekmiştir. Sonunda, sanığın da bir özne olduğu ve hakları bulunduğu düzenlemelerine varılabilmektedir.

Bugün klasik burjuva hukukunda sanık için bazı güvenceler getirilmiş, hakları da ayrıca düzenlenmiştir. Sanığın susma hakkı, onun öznel haklarından. Ceza yargılaması yazınında tartışmalı da olsa yerini almış, kabul görmüştür.

Ceza yargılamasının varolan düzenlemesine göre *susma bir haktır* ve "sükut ikrardan gelmez". Susma bir savunma yöntemi, biçimidir. Sanık kendisini susarak da savunabilir.

Ortaçağ engizisyon ceza yargılama anlayışı, sanığın ağzından alınacak itirafı, ikrarı tek delil kabul ediyordu. İkrar delillerin kraliçesi sayılıyordu. Sanık suçunu ya itiraf edecekti, ya da itiraf edecekti. İtiraf elde etmede tek yol ise düpedüz işkenceydi.

Bu ortaçağ ceza yargılama anlayışına emek ve demokrasi düşmanı bütün iktidarlar sahip çıkıyor ve kullandılar. 12 Eylül askeri diktatörlüğü, işkenceyi bir sorgulama yöntemi olarak kullandı ve işkenceyle aldığı ifadelerle, ikrarlarla hükümler tesis etti. Bu nedenle Eylül yargılamaları klasik ceza an-

layışı içerisinde dahi hukuk dışı bir niteliktedir.

Bugün işkence sürmektedir. Bu yolla "itiraf" elde etme girişimleri de. "Susma hakkı mı, o da ne?"

Susma hakkı, sanığın kendisine yönelmiş bir suçlama karşısında olaya ilişkin sorulara yanıt vermemesini, istediğini yanıtlayıp istediğini yanıtlamamasını ifade eder. Yani kişi *kendi aleyhinde* ifade vermeyecek, kendi kendisini suçlamama durumu güvenceye kavuşturulmuş olacaktır.

Bu durum hukukçular tarafından şöyle temellendirilir: "Sanığın her sorulara yanıt vermesini, doğru yanıt vermesini zorunlu görmek, sanığı konuşmaya zorlamak olacağı gibi, konuşmasını sağlayacak her türlü aracı da meşru görmek anlamına gelecektir. İnsanın kendini koruma içgüdüğü ile kendi aleyhinde beyanda bulunması söz konusu olmaya-acağı için sanıktan KONUSARAK kendini suçlamasını beklemek mantıklı değildir. Hiç kimse sadist ya da deli olmadıkça kendisini başına bela açacak, acı verecek bir durumu altına sokmak istemez. Bu nedenle susma hakkının kabulü zorunludur."

Başka ülkelerin hukukunda

da susma hakkı ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Örneğin, TV filmlerinde de gördüğümüz gibi, İngiltere'de "polis bir şahsı sorgulamaya geçmeden önce ona susma hakkının bulunduğunu ihtar etmesi" zorunlu görülmüştür. İsviçre ve Alman hukuklarında da düzenlemeler vardır.

TC'de, gerek 1982 Anayasası gerekse Ceza Yargılama Yasası susma hakkını *düzenlemiştir*. Anayasa'nın 38. maddesi şöyle diyor:

"Hiç kimse kendisini... suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz."

Maddeden anlaşılması gereken, açıkça sanığın susabileceğidir. Ceza Yargılama Yasası'nın düzenlemesi ise daha nettir. Yasanın 135.maddesine göre:

"Sorgunun başlangıcında kendisine isnad edilen suçun neden ibaret olduğu sanığa bildirilir. *Bu hususta cevap vermek isteyip istemediği kendisine sorulur*. Sorgu sanığın kendisi lehine olup söyleyeceği delillere engel olamazdır". (abç)

Aynı yasanın 1929 tarihli gerekçesinde de "sorgunun amacının salt delil elde etmek değil, aynı zamanda savunma aracı da olduğu" belirtiliyor. Türkiye'de gündelik hale

gelen "işkenceyle itiraf" elde etme gözüaltına bulundurulduğunda, insan, "kullanılmıyorsa haklar, yasalar ne işe yarar?" demekten kendini alamıyor. Kullanılıp kullanılmadığı bir yana, düzenlemelerle bir hak olarak güvenceye alınan susma hakkı neyi kapsar? Başka bir biçimde soracak olursak, susma hakkının bir sınırı var mıdır?

Bazı yazarlar susmaya bir sınır getiriyor ve sanığın kimliğine ilişkin bilgileri vermesi gerektiğini savunuyorlar. Genel kabul gören anlayışa göre işe, susmanın bölünmesine yani bir kısım soruya yanıt verip bir kısmına vermemesine psikolojik olarak imkan yoktur. Sanık hiçbir soruya yanıt vermek zorunda değildir.

Kaldı ki sanığın kimliğine ilişkin bilgiler, aynı zamanda cezaya da etki eden nedenlerdendir (tecil-tekerrür gibi). Bu da sanığın aleyhine bir durum yaratabilir.

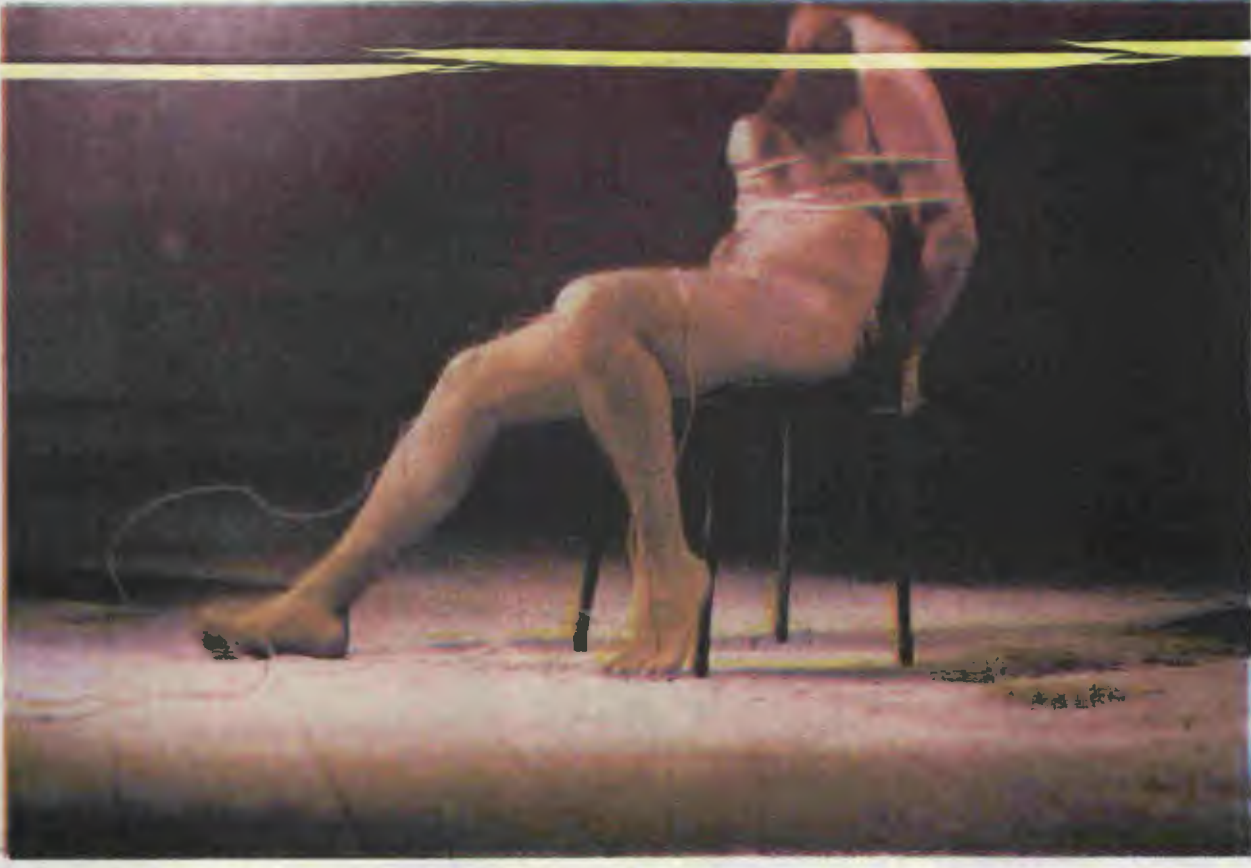
O nedenledir ki sanık, ne suça ne de kimliğine ilişkin olarak konuşmaya zorlanamaz.

Susma hakkı tamdır, bölünmez. Sanık susarak kendisini savunabileceği gibi yalan beyanda da bulunabilir. Yalan beyanda bulunan tanık için bir ceza yaptırımı öngörülmüş iken, sanık için böyle birşey söz konusu değildir. Zaten "sanık doğru söylesin" demek, sanık konuşsun demek olacağından, sanığın yalan söylemesi yaptırıma bağlanamaz, bağlanmamıştır da.

Susma hakkı sanığın gözüaltına alınmasıyla başlar ve yargılamanın bitmesine kadar sürer.

Yasalar bir ülkedeki herkesi bağlayan üstün düzenlemeler olarak nitelendirilir. Ama yasaları yapanlar öncelikle kendileri onu çiğnerler. Polis de yasaya uymak zorundadır. Ama TC'de siyasi polisin susma hakkını her an ihlal etmesi ikiye bölünmüş, burjuva ahlaksızlığının açık bir göstergesidir.

Hukukun kurallarının işlemediği, yasa adına her türlü keyfiliğin var olduğu yönetimlerde, her hak kullanılabilirliği ölçüde daha büyük yaralara panzehirdir, ilaçtır. Salt işkence ifadeleriyle insanlar mahkum edilip on yıllarca cezaevlerinde tutulabiliyorsa, bu hakkı hayata geçirebilmenin ne demek olduğu daha da iyi anlaşılacaktır. ●

"SUSMAK" BİR HAKTIR!

Emperyalistleşememe batağında Türkiye

Türkiye'nin dünyadaki yerini, rolünü, finans-kapitalin emperyalist zincirde izlediği iç ve dış politikayı, burjuvazinin sorunlarını anlamanın önkoşulu, ülkenin sosyo-ekonomik yapısını doğru kavramaktır.

"Türkiye emperyalizmin sömürsü altında endüstrileşmesini tamamlamamış, teknolojik açıdan geri, orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir..."

"Kapitalizm Türkiye'de serbest rekabetçi dönemi yaşamadan daha baştan tekelleri olarak gelişti. Bankalar, devlet ve yabancı sermaye ile birlikte, tekellerin doğuşunda ve gelişmesinde en önemli rolü oynadı. Bu nedenle tekelleşme sürecinin kendisi banka ve endüstri sermayesinin iç içe geçme, yerli finans-kapitalin ortaya çıkma süreci oldu."

"Bu süreç, 1960'larda ülke ekonomisinde tekellerin ağırlık kazanmasını, 1970'lerde finans-kapital egemenliğini getirdi. Aynı zamanda sermaye ve mal ihracı olarak dışa açılma, emperyalistleşme gereksinimi ağırlık kazanmaya başladı."

Burjuvazinin içte ve dışta bugün izlediği politikalar ancak bu çerçevede doğru anlaşılabilir. Türkiye finans-kapitali gözünü *emperyalistleşmeye* dikmiştir. Kıbrıs'ın işgali, 12 Eylül, bugün izlenen Ortadoğu ve Kürt politikası bununla bağlıdır.

Burjuvazi, 12 Eylül 1980 faşist darbisiyle ülkedeki devrimci durumu bastırmayı, içine düşmüş olduğu yönetememezlik bunalımından kurtul-

**Gaziantep Cezaevi'nden
yazan Bedir Yöle,
emperyalizmin zayıf
halkası Türkiye'nin
dış politikadaki
sorunlarını, bunun
içerideki sonuçlarıyla
birlikte inceliyor,
Anti-Terör Yasası'nı
bir somut örnek olarak
ele alıyor**

mayı, içte sömürüyü daha da yoğunlaştırarak sermaye birikimini artırırken, dışta da hareket alanını ve manevra yeteneğini geliştirmeyi, enerjisini bu yöne yoğunlaştırmayı hedefledi. 70'li yıllardaki emperyalistleşme isteği/çabası 80'li yıllarda daha "kararlı" ve daha "aktif" bir nitelik kazandı. Son 10-11 yılın gelişmeleri, bunu net biçimde sergiledi.

Ama 12 Eylül, burjuvazinin ekonomik sorunlarını öyle umulduğu veya öngörüldüğü gibi çözemedi. Kendi açısından yapabildiği tek dişe dokunur şey, devrimci durumu bastırmak, işçi ve devrimci harekete ağır darbeler vurmak oldu.

Finans-kapitalin 12 Eylül'le umduğunu tam olarak bulamaması, onun ne özünü/niteliğini değiştirir, ne de hedef ve amaçlarından vazgeçirir. Bunun en somut örneklerini yaşayarak görüyoruz. Burjuvazi, emperyalistleşme amacıyla -kelimenin tam anlamıyla - deli danalar gibi oradan oraya koşturuyor. Her türden olanağı "bizzat" yaratmaya çalışırken, önüne çıkan fırsatları kaçırmamak için adeta yırtıyor.

Türkiye finans-kapitali geçmişte iç sömürgesi olan bölgenin yanına Kuzey Kıbrıs'ı da katarak yayılma-emperyalistleşme siyasetini sürdürdü. 12 Eylül'le birlikte ise, en yakın hedef olarak gözlerini Ortadoğu'ya dikti. Ortadoğu ülkeleriyle hem bir takım sorunlar yaşadı, hem de yatırım-ticaret ilişkilerine girdi. Bu ilişkileri zaman zaman şantaj ve tehditle de sürdürmeye çalıştı. Bu çabaları sürdürürken, gözleri Musul ve Kerük'e bir başka bakıyordu.

"Ortadoğu'da kendi arka bahçem olsa" düşünü aklından hiç çıkarmayan burjuvazi, Ortadoğu ile hemen hemen aynı düzlemde olan Kuzey Afrika ülkelerine de göz dikti. Ancak, burada da çeşitli sorunlar yaşadı. Dışarıda yaşadığı, karşılaştığı sorunlar burjuvazinin tıkanıklık ve çıkışsızlığını iyice azdırmışken, bu kez "Irak-Kuveyt Krizi" ortaya çıkıverdi.

Bölgenin emperyalist bir gücü olma çabasında olan Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesiyle alevlenen Ortadoğu krizi,

Türkiye finans-kapitalinin de kartlarını açık oynamasına neden oldu. Su bulanınca hemen oltalara sarıldılar. TC'nin tutumu, krizin başından sonuna "bir koyup üç alma" beklentisine dayalı oldu.

Körfez Savaşı, dünyanın emperyalist güçleriyle - başta Irak olmak üzere - bölgede emperyalistleşme hesabı içinde olan ülkeler arasındaki yeniden paylaşım çekişmesini yansıttı. Daha savaş başla-

TERÖRLE MÜCADELE YASASI

Sınıfsal korkunun ürünü

Dünyada ve Türkiye'de oldukça hareketli bir yıl geçti. Sosyalist sistemin hızla çökmesi, emperyalizmin içinde olduğu ekonomik bunalımın bütün ülkelere yansması, dünyayı hayli hareketlendirdi. Şimdi, "yeni dünya düzeni" adı altında, insanlığın başına yeni ama eskisinden daha beter çoraplar örülmektedir.

Türkiye burjuvazisi de boş durmuyor. Sosyalist sistemin çöküşünün ardından, emperyalistleşmeye dönük siyasete hız verdi. Uzun bir süredir planlarını, emperyalist ve öteki kapitalist ülkelerle ilişkilerini bu temel üzerine kurma çabasında olan burjuvazi, şimdi ABD'nin liderliğinde oluşturulmaya çalışılan "yeni dünya düzeni"nde etkin bir yer edinme derdindedir. Sorunlarını, işbirliği ve çelişkilerini de tamamen bu temel üzerinde yaşamaktadır.

Türkiye Doğu Akdeniz ve

Ortadoğu'da "hatırı sayılır" bir güç olma istek ve çabasıdadır. Ama Körfez krizi politikasından tam istediği sonucu elde edememiş, umduğunu bulamamıştır. Öte yandan, Türkiye'nin girmek için kapısını aşındırdığı Avrupa Topluluğu (AT), Türkiye finans-kapitalinin emperyalistleşme "misyonunun" önünü tıkamak için sürekli olarak 141-142, demokratikleşme, insan hakları, Kıbrıs, Kürt sorunu gibi konuları öne sürmektedir.

Ülke içinde ise, emperyalistleşememeyle bağlı olarak sömürünün aldığı inanılmaz boyutlar kitlelerdeki politikleşmeyi hızlandırmıştır. İşçiler ve öteki emekçi kesimler ülke çapında yüzbinlerle ayağa kalk-

maktadırlar. Sınıf kavgası her geçen gün daha bir üst boyuta sıçrayarak gelişmektedir. Bu, burjuvazinin iç çelişkilerini azdırmakta, iktidar ve muhalefet boşluğu büyümektedir.

Bütün bunların yansıması ve sonucu olarak ortaya çıkan tıkanıklığı aşmak üzere burjuvazinin birşeyler yapması gerekiyordu. AT'nin elindeki kozları geçersizleştirmek, bölgede üstlenmek istediği rolü gizleyebilmek, uluslararası arenada manevra alanını genişletebilmek için "demokratikleşme" diyebileceği bir takım adımlar atmak durumundaydı. İçte sınıf kavgası geneliyle sert geçtiği ve hemen emperyalistleşip elini rahatlatamayacağı için, üzerinde durduğu zemini de

"sıkıya" alma ihtiyacını duyuyordu.

İşte "Terörle Mücadele Yasası", bu çerçevede atılmış bir adımdır. Burjuvazi, bu yasayla 141-142'yi "kaldırarak" Batı'ya demokratikleşme(!) demagogisi yaptı, "cezaevlerinin boşaltılması" demagogisiyle de yasanın özünü kamuoyunun dikkatinden (geçici de olsa) kaçırdı.

Yasa, burjuva devletle toplum arasındaki ilişkiyi açık biçimde sergiliyor. Kısıtlı, sınırlı hakların bile geri alınmasını, siyaseti "suç"un "terör suçu" sayılmasını öngörüyor. Toplumsal, demokratik kitle örgütlerine terör odakları damgası vuruyor. Onları ve üyelerini, her istendiği an terör suçlusu ilan edilmeye

hazır duruma getiriyor. Bu yasayla burjuvazi, bugün kendisinin topluma karşı uyguladığı herşeyi, *devlet terörünü yasallaştırıyor*.

Burjuvazi bu yasayı çıkarırken kendi koyduğu yasaları da çiğnemiş, kendi anayasasına karşı suç işlemiştir. Bu da, emperyalizmin zayıf halkası bir ülkede burjuva hukukunun nasıl bir "orman yasası" olduğunu sergiliyor.

"Terörle Mücadele Yasası" bir demokratikleşme adımı değildir. O, Türkiye burjuvazisinin kendine biçtiği emperyalistleşme misyonunu gerçekleştirmeye çalışırken, içte bastığı kaygan zemini *sağlamlaştırma* çabasıdır. Burjuvazinin çürümüşlüğü, işçi sınıfı karşısında elini güçlendirme çabasının, yani *sınıfsal korkunun* bir ürünüdür. Bu yönüyle de ülkede yürüyen sınıf kavgasının boyutlarını yansıtmaktadır. ●

Türkiye'nin iç politikasıyla dış konjonktür, içteki sınıf kavgasıyla dıştaki emperyalistleşme çabası iç içedir

madan, savaşın ardından "pastanın" nasıl paylaşılacağı, kimin ne alacağı tartışılıyordu. Tartışan güçlerin arasındaki bir fark, "güç" dengesizliği idi. Sonunda en güçlü olan taraf (İngiltere desteğinde ABD) bölgede ağırlığını koydu.

Türkiye burjuvazisi, savaş sırasında Musul-Kerkük, Kürt sorununun "halli" gibi konulardaki niyetlerini gizlemedi. Bunun yanında, Irak'ın ekonomik ve askersel gücünün çökertilmesinin ardından, "yeni dünya düzeni"nde kendi bölgesel stratejik önemini ön plana çıkartma, savaş sonrasında bölgenin en büyük ekonomik ve askersel gücü olma hesabını yaptı. "Bir koyup üç alma", burjuvazinin uzun vadeli hesabıydı.

Savaşın bitmesiyle birlikte, Türkiye'nin iştahını kabartan "yeniden inşa ihaleleri" öne çıktı. Tabii, yatırımlardan petrole, petrolden pazara herşey yeniden paylaşım pazarlığı, herşey tepişme konusu oldu. M. Ali Birand, 2 Mart 1991 tarihli *Milliyet*'te "Kuveyt'in yeniden inşa edilmesi ile ilgili pastanın paylaşılması"nda Türkiye'ye ancak "kıvrıntı" kalacağından şikayet ediyor ve şu öneriyi getiriyor:

"Oysa yanibaşımızda Irak var. Kuveyt'ten defalarca daha fazla yıkılmış durumda... Yalnızlığa iilmiş, Sovyetler hariç hiç kimse'nin el uzatmak istemediği bir ülke. Neden biz öne çıkmayalım? Irak'ın yeniden inşasını neden biz sahiplenmeyelim? Kriz sırasında politikamız ne olursa olsun, eğer gerçekçi davranılmak gerekirse Bağdat ve Ankara'nın tutumlarını gözden geçirip yeni bir çıkar

ilişkisi oluşturmaları kaçınılmazdır."

Diplomasiye bu "kıvrak" yaklaşım, Türkiye burjuvazisinin emperyalistleşme sancısını yansıtır. Cengiz Çandar'ın 7 Mart 1991 tarihli *Güneş*'teki şu önerileri de bu tutumun siyasal yönlerini tamamlıyor:

"Türkiye'nin çıkarları Irak'ın gerçeğine uygun bir Bağdat rejimidir. Bağdat merkezli, toprak bütünlüğüne sahip, federal veya kon-federal bir ülke. Türkiye böyle bir ülkeye koruyucu kanatlarını gerecek, gerebilecek. Ve bu yoldan bölgedeki etkisini artıracak, kendi güvenliğini güvence altına alacak ve ulusla-

rarası arenada göze çarpmak bir Türkiye olabilecektir."

Öneri sahibinin, "Türkiye 'ke ndi mutfağındaki' kargaşayı atlattığı ölçüde bölgenin geleceğinde ve uluslararası sahnede güçlü olmak şansını yakalayabilecek yetenek ve potansiyeldedir" sözleri ise, emperyalizmin zayıf halkası Türkiye'nin iç politikasıyla dış konjonktürün, içteki sınıf mücadelesiyle dıştaki emperyalistleşme çabasının giriftliğini, iç içeliğini sergiliyor.

Burjuvazi, zayıf bir Irak'ı tercih ediyor. Ancak, Kürt sorunu, ABD ve İngiltere'nin bölgedeki ezici askeri gücünün varlığı nedeniyle Irak haritasının değişmesini "şimdilik" istememektedir. Güney sınırı dibinde bir Kürt devletinin kurulmasına tahammülü yoktur.

Ama öte yandan, ABD ve İngiltere'nin kendisine rağmen sınırın dibinde tezgahlamaya çalıştığı "Kürt Güvenlik Bölgesi"ne, kendi denetiminde, "hamiliğinde" olursa - bölge Musul-Kerkük'e de uzanabileceğinden - çok ters düşmemeye çalışmaktadır. Kendi mutfağında söz ve karar sahibi olduğu oranda uluslararası alanda da güçlü olacağını, buralardan elde edeceği kazanımlarla emperyalistlerle boy ölçüşebileceğini düşünüyor.

Yine de, ABD ve İngiltere gibi büyük balıkların bölge üzerine yaptığı hesaplar, oyunun kurallarını belirlemeleri, Türkiye burjuvazisini hırçınlaştırmaktadır. Hükümetin Silopi'ye konuşlandırılacak olan "çekici güç" üzerine yaptığı, "benden açık onay almadan, bana sorulmadan" diye giden açıklamaları, "Batılı dostlarıyla" hırlaşmasının anlatımıdır.

ABD ve öteki emperyalist ülkeler bölgede paylaşım yeni "ortak" istememektedirler. Türkiye'nin çıkışlarını frenlemek, hepten karşıya almamak için de küçük kırıntılar ve roller vermek istiyorlar. Türkiye "koz" kullanmaya kalktığında da insan hakları, Kürt sorunu, Kıbrıs sorunu ve Ermeni kırım dosyalarını - sanki bu suçlar önceden bilinmiyormuş ve sürekli işlenmiyormuş gibi - öne çıkartıyorlar. Karşılıklı şantajlar, tehditler...

Ortadoğu'da yeniden paylaşım sorunları, ne Türkiye için, ne emperyalist ülkeler ve ne de bölgenin öteki ülkeleri için çözümlenmiş değildir. Her gün yeni yeni senaryolar üretilmektedir.

Türkiye finans-kapitali de diplomasi-sini emperyalistleşme politikası doğrultusunda "ayarlamaktadır". Burjuvazi, yalnız Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan değil, Sovyetler Birliği'nden, Kafkasya ve Orta Asya cumhuriyetlerinden, Doğu Avrupa'nın eski sosyalist ülkelerinden de gözünü ayırmıyor. Hindistan'dan Afri-

ka'ya kadar her tarafı fıldır fıldır dolaşıyor.

Dev inşaat ihalelerinde Almanya ile kapışıyor. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi, Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetleriyle "Türk Ortak Pazarı" gibi görüşleri öne sürüyor. Ortak yatırım projesi, "ekonomik ve teknik yardım" gibi öneriler getiriyor. Bir yandan da, Sovyetler'in dağılması olasılığı durumunda "komşuda pişenden" kendine hatırı sayılır bir pay "düşmesi" için uzun vadeli örgütsel, ideolojik faaliyet yürütüyor.

Bütün bu çabasına rağmen burjuvazi umduğunu bulamıyor. "Emperyalistleşmemenin bunalımı" azmaktadır. Yöneten sınıfla yönetilen, ezilen sınıflar arasındaki uçurum her geçen gün derinleşmekte, ulusal sorun geçmişin intikamını alırcasına fişkırmakta, sınıf mücadelesi yükselirken burjuvazi içi hesaplaşmalar şiddetlenmektedir.

Dışarıda umduğunu bulamayan - yeniden paylaşımın daracık bir geçidinde sıkışmış, ne bir adım ilerleyebilen ne de geri dönmeye mecali ve niyeti olmayan - burjuvazi, bunalımın bütün yükünü işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın omuzlarına yüklemek niyetindedir. Körfez Savaşı'nın faturası işçi sınıfına çıkartılmış, işyerlerinde yüzbinlerce işçi işten çıkartılmıştır. Yüksek enflasyon düşük ücret politikası, sayısız fon için yaptırılan "zorunlu" tasarruflar, vergiler emekçi halkın ilğini kurutmaktadır.

Emperyalist rakiplerinin elindeki bir kozu geri almak, uluslararası platformlarında kendi elini güçlendirmek için tezgahlanan "demokrasi planı", burjuvazinin sahtekarlığını bütün açıklığıyla ortaya koydu.

141-142'yi kaldırdığı ilan edilen anti-terör yasası toplumu eskisinden daha sıkı bir cendereye almayı hedefliyor. Yasanın hemen ardından siyasi polisin devrimcilere, Kürtlere karşı başlattığı *peşin infaz* kampanyası, "demokratikleşmenin" ne menem bir oyun olduğunu gözler önüne serdi. Emekçi halkın her geçen gün daha da büyüyen, endüstri kentlerinin sokaklarından taşan tepkisini ise, Diyarbakır örneğinde olduğu gibi kıymıla bastırmaya çalışıyorlar.

Emperyalistleşememe hummasına tutulmuş *zayıf halka Türkiye*'de burjuvazi, işçi sınıfının ve emekçi yığınların en ufak demokratik hakkına bile pervasızca saldırmaktadır. Tarihinde ve karakterinde baskı, şiddet, yağma, talan olan burjuvazinin bu tutumuna karşı çıkmak işçi sınıfı devrimcilerinin, sınıfımızın hakkı ve görevidir.

Türk-İş'te sendikal birliği ikircimsiz savunmak, işçi sınıfının ve öteki emekçi halk yığınlarının ekonomik-demokratik mücadelesini militan yöntemlerle yükseltmek, işçi sınıfının bilincini bulandırmaya yönelik her oyunu boşa çıkarmak, sınıfa doğru devrimci bilinci vermek, Türk-Kürt işçi sınıfımızın ortak düşmana karşı mücadelesini tek bir bayrak altında toplamak, birincil görevdir.

İşçi sınıfımızın önünde, birliğini her türlü bölücü girişime karşı korumak ve kendi siyasal örgütüyle bütünleşmekten, sosyalizme açılan ileri demokratik halk devrimine yürümekten başka yol yoktur. Bunun bir temel adımı, dünyadaki gelişmeleri ve Türkiye'nin dünyada tuttuğu yeri doğru kavramak, bunun için de Marksizmi daha iyi öğrenmek ve ilerletmektir. ●

Ethem Irmak,
G7 toplantısının
Sovyetler'de
ilerleyen
karşı-devrim
sürecinde önemli
bir dönüm noktası
olduğunu
vurguluyor

Temmuz ayının ortalarında Londra'da yapılan ve Gorbaçof'un katıldığı G7 (Batı'nın endüstrileşmiş 7 büyük ülkesi: ABD, İngiltere, Almanya, Japonya, Fransa, Kanada ve İtalya) zirve toplantısı, çeşitli açılardan Sovyetler'de karşı-devrimin gelişmesinde bir dönüm noktasıdır. Zirvede asıl olarak "yeni dünya düzeni"ni ve emperyalist dünyada gelişen ekonomik krizi görüşen G7 gurubunun toplantısına ikinci gün Gorbaçof da katıldı.

Emperyalizm, Gorbaçof'u "kapitalist kulübün üyeliğine" kabul etmek için, bazı somut adımlar atmasını bekliyordu. G7 toplantısı öncesinde Gorbaçof bu adımları attı.

Emperyalist ülkeler yarın çözülebilecek bir federal yönetime para bağlamak istemiyor, Sovyetler'de iktidarın merkezle cumhuriyetler arasında nasıl paylaşılacağını belirleyen bir Birlik Anlaşması görmek istiyorlardı. Bu anlaşma, zirve öncesinde dokuz cumhuriyetin alelacele ikna edilmesiyle hazırlandı.

Anlaşma henüz kesinleşmedi ama Sovyetler'de merkezi devlet otoritesini ortadan kaldırma yönünde bir adım oldu. Merkez bankasının cumhuriyetlerdeki banka sistemi üzerindeki otoritesi azaltıldı, merkezle cumhuriyet yönetimleri arasındaki sorumluluklar, zenginliklerin paylaşım ilkeleri yeniden belirlendi. Örneğin Rusya Federasyonu ile Ukrayna'ya kendi vergilerini toplama, kendi saptadıkları miktarı da federal bütçeye aktarma hakkı verildi.

Ancak, SSCB başbakanı Pavlov, bu anlaşmayla merkezi yürütmenin yetkilerinin daraltılmasına karşı çıktı. Pavlov'u destekleyen Soyuz gurubu da, birlik anlaşmasıyla federal bir devlet modeli sunulmasını sahtekarlık olarak değerlendirdi. Gorbaçof'un önerdiği Birlik Anlaşması'na muhalefet bununla sınırlı değil. Ukrayna, anlaşmanın imzalanmasını Eylül'e bıraktığı gibi, Sovyet hükümetinin ekonomik programını uygulamayı reddediyor. Moldavya, "tepeden dayatılan" bir anlaşmaya imza koymayacağını duyurdu.

Muhalefetin Gorbaçof'un işine taş koyabileceğini düşünen emperyalist G7 gurubu, karşı-devrimci Sovyet liderinden, ayrıca

Gorbaçof kapitalist kulübe resmen üye oldu

kapitalizmin yeniden kurulmasını geri döndürülemez yapacak güvenceler getirmesini istedi.

Gorbaçof emperyalizmin bu isteğini "Yavlinski Planı" ile yerine getirmeye çalıştı. Yavlinski, son yıllarda mantar gibi ortaya çıkan kapitalist restorasyon yanlısı ekonomistlerden. Şatalin'in "500

günde kapitalizm" planının da yaratıcılarından biri. Yavlinski, G7 zirvesine sunulan planı, ABD'nin Harvard Üniversitesi'ndeki uzmanlarla birlikte hazırladı.

Yavlinski Planı, Abalkin'in, Şatalin'in, Petrakof'un daha önce hazırladıklarından daha ileride bir

kapitalizme geri dönme planıdır. Kamuoyuna "Sovyetler Birliği'nin dünya ekonomisine entegrasyonu planı" olarak gösteriliyor. Aslında bu da yanlış değil. Emperyalizm Sovyet sosyalizmini dünya kapitalist ekonomisine entegre etme amacındadır.

Sosyalizmden yana güçler bu

plana tepki gösterdiler. KGB başkanı Vladimir Kryuçkof, Yavlinski planını "CIA konspirasyonu" olarak adlandırdı. Soyuz gurubu, planın devleti parçalamak için hazırlandığını söyledi. Ancak planın G7'ye sunulmasına engel olmadılar.

G7 toplantısı nasıl sonuçlandı? Emperyalist basına bakarsanız, emperyalist dünyanın liderleri, Gorbaçof'a zirveden istediği ekonomik yardımı (Gorbaçof, bu yıl için 20-30 milyar dolar yardım istiyordu) vermediler. Bu kısmen doğru ve eksiktir.

Emperyalistler, Sovyetler'deki ekonomik çöküntünün biraz daha ilerlemesinden yarar umdukları için, ivedi ekonomik yardım isteklerinin yerine getirilmesini geciktirdiler. (Bu konuda aralarında da ayrılık var. Almanya, Fransa ve İtalya doğrudan yardım savunurken, ABD, İngiltere ve Japonya buna karşı çıkıyorlar.) Ama öte yandan, birçok açıdan Gorbaçof'a işçi sınıfının muhalefetiyle başedebilmesi için büyük yardım verdiler.

- G7 zirvesinde emperyalistler,

PERESTROYKA

Sovyetler'deki korkunç yıkım

Gorbaçof yönetiminin getirdiği *perestroyka*'nın 5-6 yıllık uygulamasının Sovyetler Birliği'nde yarattığı tahribat korkunçtur.

Sovyetler'de işsizliğin yıl sonuna kadar 12 milyonu bulacağı bildiriliyor. Bugüne dek işten çıkarılan işçilerin sayısı 4,4 milyonu buluyor. *Perestroyka*, önümüzdeki iki yıl içinde işsizliğin en az 20 milyona çıkmasını öngörüyor.

II. Dünya Savaşı döneminde bile aç kalmamış olan Sovyet halkı açlıkla bugün karşı karşıyadır. Bu yılın buğday hasılatının geçen yıldan 40 milyon ton daha az olacağı söyleniyor. Bu tahıl üretiminde %20'lik bir düşmeyi anlatıyor. Başbakan Pavlov'un verdiği bilgiye göre Sovyetler Birliği'nin bu yıl 77 milyon ton buğday ithal edilmesi gerekecek.

Düşüş yalnızca tarımda değil. Ham petrol üretimi %10, ham petrol ihracatı ise yüzde %50

düştü. Geçen yıl da büyük oranlı düşme olduğunu belirten uzmanlar, durumun iki yıl öncesine göre çok kötü olduğunu belirtiyorlar.

Bu arada ekonomide yedek parça ve hammadde sıkıntısının had safhaya vardığı, ülkenin 20 bin büyük ve orta büyüklükteki işletmesinden 1200'ünün yedek parça ya da hammadde yokluğu nedeniyle üretimi durdurduğu bildiriliyor.

Ekonomide üretim verimliliğinin %11, ulusal gelirin %12 oranında düştüğü gelen son raporlarda duyuruluyor. Dış borcu 44 milyar rubleye varan ve hızla borçlanan Sovyetler'de 1991 yılında ithalatın %47, ihracatın da %27 düşmesi bekleniyor. Ayrıca enflasyonun yıl sonunda %100'ü geçeceği haber veriliyor.

Emperyalizmin gözdesi Gorbaçof'un Sovyet işçi sınıfına getirdiklerinin bir özeti böyle. ●

Son siyasal gelişmeler

Sovyetler'de karşı-devrim süreci G7 toplantısıyla birlikte hız kazandı. Gorbacov ovyetler'in, Yeltsin ise Rusya ederasyonu'nun devlet başkanı olarak birbirini tamamlayan çeşitli irişimlerde bulundular.

G7 toplantısından hemen sonra, eltsin, Rusya Federasyonu'nda yasal partilerin fabrika ve öteki yerlerinde parti örgütlenmesine itmesinin yasaklandığını açıkladı. u tür uygulamalar daha önce erel olarak başlatılmıştı. Rusya üce Sovyet'inin kabul ettiği depolitizasyon" yasasıyla, bu uygulama tüm Rusya çapında eçerli olacak. Yasa, temel örgü- enmesi fabrika hücreleri olan BKP'nin örgütlenmesini yok et- eye yöneliktir. İşin ilginç ülke ütünde resmen komünist partisi tidardadır.

Rusya Yüce Sovyeti'nin bu aram anayasa komisyonunca in- ek ye alınmıştır. Ama yasanın abul edilmesi bile Sovyetler'de arşı-devrim sürecinin ne denli erlediğini yansıtıyor. Öte yan- an, Yeltsin, SBKP'nin Rusya gütünün mallarına el koymayı naçlayan başka bir yasayı da ızırlamaktadır.

Herhalde karşı-devrim, komü- stlere karşı bodoslamadan saldı- ya geçme zamanının artık eldiğini düşünüyor. Siyam ikizle- nin ikincisi olan Gorbacov'un irişimleri de bu yöndeki kanıyı ıçlendirmektedir. Karşı-devrimin uzlaşmalarla" işi ilerletme dönc-

Emperyalizmin

siyam ikizleri

Yeltsin ve Gorbacov, işbirliği ve eşgüdüm içinde sosyalizme saldırıyor

mi geride kalmış, açıktan saldırı dönemine geçilmiştir.

Böyle olmasa, G7 gurubu zirve- sinin ardından Gorbacov, İngiliz Channel 4 televizyonuna verdiği röportajda, "Sovyetler Birliği'nde komünist olmayan birinin de devlet başkanı olabileceğini" söylemek gereğini duymazdı. SBKP'nin 25 Temmuz'da toplanan MK Plenu- mu'nda, Marksizm-Leninizmin ter- kedilmesini öngören bir program önerisiyle, SBKP'nin sınıf partisi olmaktan çıkarılmasını ve hatta adının "demokratik sosyalist"e çevrilmesini öngören bir öneriyle gelmezdi.

Gorbacov'un getirdiği "yeni program", özel mülkiyeti, karma ekonomiyi, vb. kabul eden sosyal demokrat bir programdır. MK Plenumu'nun Gorbacov'un bu program önerisini bu yılın kasım- aralık aylarında yapılması düşünö- len özel bir parti kongresine getir- mesini fazla tartışmadan kabul etmesi ise, onyılların oportünizmi- nin partiyi ne denli çürüttüğünü yansıttı. (SBKP son 18 ayda en az 4 milyon üye yitirdi.) Plenum, Yeltsin'in başlayacağını ilan ettiği

uygulamaya karşı da ciddi bir karar almadı. Gorbacov devlet başkanı yetkilerini kullanarak, yasağı iptal "edecekmış".

Ülkeyi hızla iç savaş ortamına, ya da komünistleri toptan teslim alma konumuna doğru götüren ge- lişmelerde Gorbacov emperyalist ülkelerin yanı sıra, partidışındaki güçlerden de büyük destek alıyor.

Bir süre önce sosyalizmden yana güçlerin basıncıyla SSCB dışişleri bakanlığından istifa et- mek zorunda bırakılan ajan Şevard- nadze, "Demokratik Reform Hareketi" adlı bir örgüt kurarak MK'dan ve partiden ayrıldı. Şe- vardnadze'yle birlikte tutum alan ağır toplar arasında emperyalizmin 1 no'lu ajanı Yakovlev, Şatalin, Gavril Popov, Arkadi Volski gibi tanınmış karşı-devrimciler var.

Öte yandan, Rusya Komünist Partisi içinde kurulan "Demok- rasiden Yana Komünistler"(!) gu- rubu partiden ayrılarak, Rus Komünistlerinin Demokratik Parti- si'ni kurdular.

Görüldüğü gibi SBKP örgütleri içinde *perestroyka* çizgisinde yü- rüyen çürüme partiyi galayarak dilim dilim yoketmekte, şimdilik "içeride" çalışmakta olan Gorb- acov'a dışarıdan da destek gelmek- tedir.

Gidişatın böyle sürmesi bekle- nemez. Ülke, komünistlerle karşı- devrimciler, işçi sınıfıyla kapitalist restorasyon yanlıları arasında kanlı bir kışırmaya doğru dolu dizgin ilerlemektedir. ●

ovyetler Birliği'ne, IMF ve Dün- a Bankası'nda özel statü tanıdılar. Kapitalist enformasyon mer- ezi. Gorbacov yönetimine neğin enerji ve yiyecek dağıtı- mının kapitalist örgütlenmesi ko- usunda "teknik yardım ve bilgi" erilecek.

- Emperyalist ülkelerin küçük letmelerden sorumlu bakanlık atkilileri Moskova'ya gidip, son r yıl içinde çöken Sovyet dış aretine "olumlu koşullar hazı- nmasında", yardımcı(!) olacak- r. G7-Gorbacov ilişkisi İngiltere işbakanı Major üzerinden yürü- lecek.

Görüldüğü gibi, G7'nin yardımı ok. Yeter ki Sovyetler'de kapita- st restorasyon ilerlesin! Tabii, özümlemesi gereken birkaç ufak" sorun daha var: Özel ülkiyetin yerleştirilmesi, ordu- n felç edilmesi, komünist parti- nin programı ve tüzüğünün eğiştirilmesi, uzun bir süredir erleyen partinin likidasyonu sü- cinin zayıflatma ve bölünme luyula ilerletilmesi, partinin top- mda marjinal bir güç durumuna işürülmesi... Gerisini Doğu Av- pa ülkelerindeki karşı-devrimler- n biliyoruz.

ABD dışişleri bakanı Baker'in Sovyetler Birliği'ne yardım konu- sunda şu söyledikleri emperyalist- lerin Sovyetler'e bakışını çok güzel özetliyor:

"Çözümekte olan merkezi planlı ekonomiye para yatırarak pazar ekono- misini kuramaz. Pazar ekonomisinin

**"Çözümekte
olan merkezi planlı
ekonomiye para
yatırarak pazar
ekonomisi
kurulamaz.
(Ama) pazar
ekonomisinin
gelişmesine
yardımcı
olunabilir."**

J. Baker

gelişmesine ve özel sermayeyi çekmek için gerekli siyasal ve yasal koşulların kurulmasına yardımcı olunabilir."

Gorbacov, G7 toplantısın- dan memnun döndü. Geri döner dönmez, SBKP'nin programında Marksizm-Leniniz- min reddedilmesine, partinin sınıf partisi olmaktan çıkartılmasına, hatta adının "demokratik sosya- list"e çevrilmesine ilişkin bir öneriyle MK toplantısına gitti. Ve SBKP MK Plenumu, Gorbacov'un bu önerisini parti kongresine sun- masını kabul etti.

G7 toplantısında karara bağlan- dığını düşündüğümüz bir konu daha var: Küba. G7 zirvesinde ABD, Sovyetlere yapacağı yar- dımları Küba'ya yapılan yardımın kesilmesine bağladığını bir kez daha duyurdu. Her iki taraf ta toplantıdan memnun ayrıldığına göre, bu konuyu da "bağladılar." Küba'ya yapılan Sovyet yardımı yakında kesilirse, ya da sosyalist Küba'ya yönelik bugün henüz bilinmeyen başka komplolar or- taya çıkarsa şaşırmayacağız.

Ne yazık. Sovyetler Birliği'nde karşı-devrim süreci hızla ilerli- yor. ●

KAVGANIN MERCEĞİNDEN

● KOMEKON: 1949'da kurulan Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi Komekon lağvedildi. Karar, Komekon üyesi ülkelerin - Sovyetler Birliği, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Bulgaristan, Romanya, Moğolistan, Vietnam ve Küba - Budapeşte'de yaptıkları toplantıda alındı. Karara imza atan ülkelere Küba, bu ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin yeni koşullara uygun ve geçmişteki yanlışları düzelterek sürmesine ilişkin görüş getirdiyse de dikkate alınmadı. Komekon'un kalkması, Küba gibi sosyalist ülkelerin ekonomik durumunu daha da zora soktu.

● DOĞU AVRUPA: Varşova Paktı anlaşması çerçevesinde Doğu Avrupa'ya yerleştirilmiş Sovyet askerleri haziran ayı içinde Macaristan ve Çekoslovakya'dan çekildiler.

● AZERBAIJAN: Azerbaycan parlamentosu 8 Eylül'de devlet başkanlığı seçimi yapılmasını kararlaştırdı. Halen devlet başkanlığını yürüten Muttalibof, bu göreve geçtiğimiz mayıs ayında parlamento tarafından getirilmişti.

● GÜRCİSTAN: Sovyetler Birliği'nin anti-komünistlerin erke geldiği Gürcistan cumhuriyetinde hükümet, Gürcistan Komünist Partisi'nin mallarına el koymayı kararlaştırdı.

● KIRIM TATARLARI: Kırım Tatarları Simfiropol'da yaptıkları kongrede bağımsızlık ilan ettiler.

● GÜNEY AFRİKA: Afrika Ulusal Kongresi ANC'nin kongresi temmuz ayı başında toplandı. Kongre Nelson Mandela'yı başkanlığa seçti. 90 kişilik Merkez Komitesine de çok sayıda Güney Afrika Komünist Partisi üyesi seçildi.

ANC kongresi genelde Mandela'nın izlediği uzlaşma çizgisini benimsedi. ANC'nin silahlı kanadını kaldırmayan kongre, bununla birlikte silahlı mücadeleyi durdurmayı ve yeni mücadele biçimlerini uygulamayı kararlaştırdı.

Kongrenin Güney Afrikalı komünistlere ANC'nin yönetiminde ağırlıklı yer vermesinin beyaz egemen sınıfı ürkütmesi karşısında bir açıklama yapan Mandela, *apartheid* kalkana dek komünistlerle birlikte çalışacaklarını, ondan sonra yollarının ayrılacağını söyledi. Mandela, ANC'nin sosyalizmi savunmadığını da ekledi.

Bu arada devlet başkanı De Klerk yönetiminin ANC'nin düşmanı olan Zulu İnkata hareketine, ANC'ye saldırılar düzenlemesi için büyük miktarlarda para verdiği ortaya çıktı. Güney Afrika Gizli Polisi'nin bir dizi cinayet işleyip bunların sorumluluğunu ANC'ye yüklediği de ortaya çıkan skandallar arasındadır.

● ARNAVUTLUK: Arnautluk devlet başkanı Ramiz Alia, ülke tarımında özel mülkiyete geçileceğini açıkladı.

Seçimle başa gelen Arnautluk Emek Partisi hükümeti bundan bir süre önce, yaygın grevler karşısında istifa etmiş, kurulan "ulusal mutabakat" hükümetinde burjuva muhalefetin temsilcileri yer almış ve toplanan parti kongresinde de partinin adı Arnautluk Sosyalist Partisi olarak değiştirilmişti.

YUGOSLAVYA

İç savaş şiddetleniyor

Yugoslavya'da iç savaş giderek şiddetleniyor. Türk ve dünya basını, haberlerde "Sloven ya da Hırvat güvenlik güçleri" ve "Sırp isyancılar" deyimlerini kullanarak, kimden yana olduk- larını güzel yansıtıyorlar.

Emperyalizmin etnik ayrılık- ların ve tarihsel çatışmaların ardına sığınarak kışkırttığı Sloven ve Hırvatların, ajanların ve paralı askerlerin desteğinde Yugoslavya devletini parçalamaya yönelmesi "demokrasinin erdemi", işçi sı- nıfının iktidarını korumaya yöne- len Yugoslav ordusu ise "barbar Sırp" olarak tanıtılıyor.

Slovenya ve Hırvatistan'ın emperyalizmi yedeğine almış karşı-devrimi temsil ettiği bu

kavgada, Yugoslavya'ya dehşetli ekonomik-diplomatik baskı uygu- layan ve askeri müdahale tehdi- dinde bulunan ABD ve özellikle Avrupa Topluluğu, karşı-devrimi masabaşında zafere ulaştırmaya çabalyorlar. Türkiye de bir ucun- dan "meseleye dahil olmaya" çabalyor.

Emperyalizmin bir tanecik isteği var: "Yugoslavya'nın sos- yalizmden vazgeçmesi"! Öte yandan, dünya koşulları, sosya- lizm yanlısı güçlerin masabaşında kazanmasına pek olanak tanı- mıyor. Bu açıdan, Yugoslavya'da sosyalizmin savunusunda "iç sa- vaşla kazanılanın iç savaşsız kaybedilmemesi" tek geçerli yol görünüyor. ●

KÜBA

“Ya sosyalizm ya ölüm!”

Fidel Kastro'nun, 19 Nisan 1991'de

Domuzlar Körfezi zaferinin

30. yıldönümünde KARL MARKS

tiyatrosunda yaptığı ve *Granma* gazetesinin

5 Mayıs 1991 tarihli sayısında yayınlanan

konusmayı kısaltarak yayınlıyoruz

Domuzlar Körfezi İşgalı'nda şehit olanların akrabaları, parti liderliğindeki ve hükümetteki yoldaşlar, Domuzlar Körfezi mücadelesinin yiğit kahramanları, tüm yoldaşlar!

Bir önceki yılın 26 Temmuz'unda, Camaguey'deki konuşmamda, şöyle söylediyim: çok iyi hatırlıyorum, eminim siz de hatırlayacaksınız: “Sosyalizmi sonuna kadar savunacağız!” “Hatta sosyalist blok çözülsün de, biz sosyalizmi korumaya devam edeceğiz” diye de eklemiş, şunu da demiştim: “Eğer Sovyetler Birliği'nde bir iç savaş patlak verirse, eğer Sovyetler Birliği'nin varlığı sona ererse, yine sosyalizmi savunmayı sürdüreceğiz.” Dikkatinizi çekerim, bunu hemen hemen iki yıl önce söylemiştim.

O sosyalist blok bir süre önce yok oldu ve Sovyetler Birliği'ndeki sorunlar o kadar ciddi ki, iç savaş veya ülkenin parçalanıp çözülmesi olasılığını gözardı edemeyiz. Gelişmeleri izliyor ve sözümüzü tutuyoruz.

(...)

Eğer Sovyetler Birliği çözülür ve bir dizi cumhuriyete bölünürse, bu bizim sorunumuz değildir. Ancak, Sovyetler Birliği'nin bir büyük güç olarak ortadan kalkması bir trajedi olur ve tüm dünyada, özellikle biz ve tüm üçüncü dünya açısından çok olumsuz sonuçlar doğurur.

Bugün, dünyadaki çoğu halk, özellikle üçüncü dünya halkları, Sovyetler Birliği'nin varlığının kendileri için ne kadar önem taşıyıp taşımadığını ve bu ülkenin yalnızca varlığının (bile) Amerika Birleşik Devletleri'nin hükmetme hırsını ve dünyaya hakim olma ihtirasını dizginlemiş olduğunu kavramaktadır. Bu, emperyalist saldırganlığa karşı etkin bir denetimdir. Eğilimi durdurmadı, saldırganlık girişimleri ortadan kalkmadı, ama zor durumda olan birçok ülke kendisini savunacağı silahı (Sovyetler'den) aldı.

(...)

Sayesinde büyük bir halk yetişen sevgili bir tarihimiz var. Çok örnek gösterilebilir: Füze Krizi, nükleer silahlar... Kimbilir kaç füze üzerimize çevrilmişti. Bu koşullar altında herkes soğukkanlı ve tetikteydi.

İşte, yaşamın her durumunda bizi böyle, soğukkanlı ve tetikte bulacaklar. Daha zor durumlar da daha soğukkanlı, daha uyanık ve kararlı olacağız, çünkü bugün bu noktaya gelmiş olmak gibi bir ayrıcalığımız var ve böyle olmayı sürdürmeye hazırız. Tarihimize ters düşmeyeceğiz. (Alandan, “Küba için kanımızı akıtmaya da hazırız” haykırırları)

Komünistler, gerçek komünistler, Paris Komünü döneminden beri, inançları ve davaları uğruna her zaman kahramanlık gösterdiler. Yıllar boyu zor sınavlardan geçtiler. Yabancı ordulara, Hitler'in Mussolini'nin sömürge birliklerine karşı İspanya Cumhuriyeti'nin ve Madrid'in savunması için mücadele verdiler. Sovyetler Birliği Nazi Almanyası'nca işgal edildiğinde insanlığı savundular. 20 milyon şehit. Onları başkaları unutabilir, ama biz asla unutmayacağız! Deneyimli faşist birliklere karşı cephede en ön safta, en tehlikeli görevlerde çarpışanlar komünistlerdi. Komünist böyle olur. Siz böylesiniz!

(...)

Piyasa ekonomisine, ne ad takılırsa takılsın sosyalizmle hiçbir ilgisi olmayan o çorba gibi şeye asla geçmeyeceğiz. Bizimkisi planlı programlı bir ekonomi olacak. Ülkenin kendiliğinden (işleyen) mekanizmalar yoluyla kalkınacağı gibi çılgınca fikirlere kendimizi hiçbir zaman kaptırmayacağız. Kaynaklarımız daraldıkça, onları akılcı ve optimal biçimde en iyi nasıl kullanacağımıza ilişkin anlayışta daha kararlı olacağız.

(...)

Bir kapitalist bize gelir de “bizde sermaye, teknoloji ve pazar var, bizimle iş yapmak

ister misiniz?” derse, ona “pazarlık ne hakkında” diye sorarız. Eğer anlaşma koşulları onun için de bizim için de iyi olursa, ona döner “evet, anlaşlık bayım!” deriz. Küba'da halk iktidarı vardır. Küba halkı ulusun çıkarlarını gözetir. Hükümet, dünyanın altınını verseler, hiçbir kapitaliste satılmaz. Ama eğer herhangi biri halkın çıkarına, halkın yararına öneri getirirse, görüşmeye, bir anlaşmaya varmaya hazırız.

Otel işletmeciliğinde ortak yatırım (joint venture) görüşü böyle çıktı. Gönül hepsinin bizim olmasını isterdi, o durumda işleri yürütmek daha kolay olacaktı. Ama hem sermayemiz yoktu, hem de yüzlerce oteli kuramazdık. “Dinleyin bayım. Taş toprak, çimento, insan gücü ve inşaat aletleri bizden, siz de payınıza düşen kadar katkıda bulunun, birlikte sahip olalım.” Kapitalist, sermaye, deneyim ve pazar katkısı yapabilir.

Tüm bunları pratik bir yaklaşımla, sosyalizmin hiçbir ilkesini çiğnemenin yapıyoruz. Pirinç tarlasını geliştireceksek, sonra kendi yetiştirdiğimiz pirinci dolarla satın almak zorunda kalmamak için, herhangi bir kapitaliste sermaye yatırması çağrısında bulunmamayı çok iyi biliyoruz.

Nerede, hangi noktada, hangi şartlar altında ortak yatırımı kabul edebileceğimizi çok iyi biliyoruz. Ve bu, her zaman halkın hükümeti, sosyalist sistem, planlı ekonomi, programlı gelişme çerçevesi içinde olacak. Bu da gösterir ki, biz dogmatik değiliz. Ülkeyi denetleyen, ülkenin çıkarları doğrultusunda çalışan bir sosyal sistem, neyin uygun olup olmadığını bilip karar verme özgürlüğüne sahiptir.

Bu görüş 10 yıl kadar önce ortaya atıldı ve son birkaç yıl içinde geliştirildi. Önerilerle gelen kapitalistlerin sayısı çoktur. Bize şunu diyorlar: “Falanca fabrikayı hammaddesi olmadığı için çalıştıramıyorsunuz. Ben hammaddeyi sağlayayım ve anlaşalım.” Biz de onlara “bizim fabrikamız, işçimiz var, sizde de ürünü ihraç edeceğimiz pazar var, tamam! Hammaddeyi getirin, anlaşalım. Fabrika hammaddesizlikten yatacağına, sizinle iş ortaklığı yapmayı tercih ederiz.” Böylece bize geliyorlar. Onların her tekliflerini dinleyip analiz edebilecek yetenekli yoldaşlarımız var.

(...)

Dogmatik değiliz, çünkü ülke için yararlı olabilecek ve sosyalizmin ilke ve amaçlarıyla çatışmayan herşeyin değerlendirilmesini yapma yeteneğine sahibiz. Günün koşulları, bizim eskisinden daha akıllı ve daha becerikli olmamızı dayatıyor. Ama, neyi nasıl düşündüğümüzü ve Küba Devrimi'nin ilkelere kopyasını dinleyip analiz edebilecek yetenekli yoldaşlarımız var.

Dünya halkı, kendi yazgısının belirlenmesine bizdeki kadar katıldığı başka bir ülke yoktur. Hiçbir rejim sosyalist rejim kadar demokratik olamaz. Çünkü o, halksız, halkın aktif katılımı olmaksızın, halk tarafından savunulmadan yaşayamaz. Kadınıyla erkeğiyle halkın uğrunda seve seve kanını dökeceği bir sistemden daha demokratik bir sistem olabilir mi? Devrimi emperyalist canavarı karşı halktan - silahlı

halktan, işçilerden, *campesinolar*dan, öğrencilerden - başka kim savunabilir? Yeri gelmişken söylemeliyim ki, son saydığım kesim, son birkaç yıldır verdiği parlak devrimci mücadele ve çalışmalarıyla özellikle takdir edilmelidir.

Devrim Küba'da halkın silahlı gücü olmadan nasıl yaşayabilirdi? Çünkü, demokrasi ve seçim mekanizmalarımızın yanında, silahlı bir halka sahibiz. Başka yerlerde de halkı silahlandırsınlar, emperyalistler onlara küçük bir reçete yazsın, işçilere, *campesinosa*, öğrencilere silah versinler de, o hiçbir işe yaramayan kapitalizmin birçok üçüncü dünya ülkesinde ne kadar yaşayabileceğini görelim.

Yani, emperyalistlerin ve gericiğin boş konuşmalarına, politik kurnazlıklarına kanmayacağız, kafamızın karıştırlıp oyuna getirilmemize izin vermeyeceğiz. Yeterince yetişkiniz ve ne yapmamız gerektiğini bilecek kadar da olunuz. (...)

Ya sosyalizm ya ölüm! *Patria o muerte!* Zafer bizim olacak! *Venceremos.* ●

DAYANIŞMA YÜKSELİYOR

Uluslararası platformda Küba halkı dayanışma yükseliyor.

Temmuzda Şili'nin başkenti Santiago'da toplanan Latin Amerika Siyasi Partiler Daimi Konferansı, ABD'nin Küba'ya uyguladığı ekonomik ablukaya son vermesini talep etti. Toplantıya Latin Amerika'nın 23 ülkesinden 44 siyasal parti katıldı.

Bu arada, Küba Komünist Partisi kongre hazırlık komisyonu ve örgüt sekreterleri, 9 Haziran'da Fidel Kastro'nun başkanlığında toplanarak, 10 Ekim'de başlayacak 4. Kongre'nin hazırlıklarını görüştüler.

FRIEDRICH ENGELS

Friedrich Engels 28 Kasım 1820'de Ren Prusyası'nda, bir tekstil fabrikatörünün oğlu olarak dünyaya geldi. Gençliği ve siyasal düşüncelerinin oluşumu, Avrupa'da sınıf kavgalarının kızıştığı bir döneme rastladı.

Engels, askerliğini bitirdikten sonra babasının isteğiyle, "ticari pratik kazanmak üzere İngiltere'ye, Manchester'daki "Ermen-Engels" pamuk ipliği fabrikasına gitti. Engels, İngiltere'deki işçi yığınlarının çalışma ve yaşam koşullarını yakından inceledi. Bu incelemeleri, sonradan *İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu* adıyla 1845'te yayınlanacak olan ve kapitalizmi şiddetle suçlayan yapıtına kaynaklık etti.

Engels, bu yapıtında, işçilerin kendilerine acılar veren kapitalizme karşı duydukları öfkeyi önceleri makinaları kırarak çıkardıklarını, daha sonra sendikalarını kurarak sendikal siyasete doğru ilerlediklerini anlatır. Grevler için, "işçilerin artık önüne geçilmez büyük kavgaya hazırlandıkları savaş okullarıdır" der.

Engels, 1844 Ağustos'unda Almanya'ya geri dönerken Paris'e uğradı ve Karl Marks'ı ziyaret etti. Bu buluşmayla, Marks ve Engels'i yaşamboyu birleştiren, eşi görülmedik bir savaşı dostluk doğdu.

Marks ve Engels, *Kutsal Aile*'de tarihin gerçek yaratıcılarının "kahramanlar" değil, halk yığınlarının eylemi olduğu bulgusunu ileri

sürdüler. Proletarya, kapitalizmde tuttuğu nesnel konumdan ötürü dünyanın devrimci dönüşümünü gerçekleştirmeye çağrılıdır, dediler.

Marks ve Engels, tarihsel materyalizmin temel ilkelerini *Abnan İdeolojisi*'nde daha da geliştirdiler.

Tarihsel sürecin, toplumun maddi yaşamının koşulları, maddi değerlerin üretim tarzı üstüne oturduğunu ve dolayısıyla, tarihsel değişimlerin altında yatan nedenleri soyut fikirlerde, teori ve siyasetlerde değil, toplumsal yaşamın nesnel koşullarında aramak gerektiğini ortaya koydular.

Marks ve Engels, bir yandan işçi sınıfının kurtuluşunun teorisini işlerken, öte yandan da, teoriyi nesnel güce çevirmek için vargüçleriyle çalıştılar.

Bu çalışmalar sonucu, Haziran 1847'de Londra'da, Doğrular Birliği'nden doğan Komünistler Birliği'nin kongresi toplandı. Birliğin belgisi olarak "bütün ülkelerin proleterleri, birleşiniz" kabul edildi. Komünistler Birliği'nin Kasım-Aralık 1847'de toplanan 2.Kongresi, Marks ve Engels'e, komünist partisinin programını hazırlama görevini verdi. Şubat 1848'de *Komünist Partisi Manifestosu* yayınlandı.

1848 devrimlerinin yenilgiye uğramasından sonra Avrupa'yı saran gericilik, Marks ve Engels'in çalışmalarını zorlaştırmıştı. Burjuvazi, dünya proletaryasının liderlerini sürgüne, açlığa mahkum etmişti. Engels, Marks'ın dehasını geçim zorluklarından bir parça olsun kurtarabilmek için "Ermen-Engels" şirketindeki işine döndü. Hem Marks'ın ve ailesinin geçimini üstlendi ve hem de onun teorik-siyasal çalışmalarına yardım etti.

Marks'ın 14 Mart 1883'te ölümünden sonra, Engels, bütün zamanını *Kapital*'in 2, 3 ve 4. ciltlerinin elyazmalarını çözmek, bölümlerini düzenlemek ve bağlantılarını kurmak işine hasretti.

Engels, 5 Ağustos 1895'te öldüğünde, ardında, bir ömre kolay sığmayacak yapıtlar, eşine az rastlanır bir özverili yaşam ve yoldaşlık örneği bıraktı. 96.ölüm yıldönümünde kendisini sevgiyle anıyoruz. ●

REŞAT FUAT BARANER: Bir Onurlu Yaşam Örneği

TKP'nin beşinci genel sekreteri Reşat Fuat Baraner, 1900 yılında doğdu. İstanbul'da Yüksek Öğretmen Okulu birinci sınıf öğrencisiyken, Nobel Barış Ödülü'nün Lenin'e verilmesini öneren komitenin üyesiydi. 1920 1 Mayıs'ında ise, işgal altındaki İstanbul'da işçi sınıfının anti-emperyalist gösterisini Öğrenci Birliği Başkanı olarak selamlıyordu.

Reşat Fuat, Almanya'da Berlin Üniversitesi Kimya Fakültesi'ni bitirdi. Sovyetler Birliği'ne geçti. Lenin Akademisi'nde okudu.

1926'da TKP'ye girdi. 1930'lu yıllarda komünistlik "suçundan" iki kez hapse mahkum edilen Reşat Fuat, 1932'de TKP 4. Kongresi'nde hapisteyken MK üyeliğine seçildi.

1938-1944 döneminde faşizme ve emperyalizme karşı mücadele yürüttü. Partinin *Kızıl İstanbul*,

Engin Yener

Kızıl Samsun gibi gazeteleri onun girişimiyle yayınlandı.

1944 yılında, eşi Suat Derviş ve çok sayıda başka işçi sınıfı devrimcisiyle birlikte tutuklandı. TKP yöneticisi olarak yargılandı, 7 yıl 9 ay hapse mahkum oldu. Hapisten 1950'de çıkan Baraner, 1951 TKP Tutuklaması'nda yeniden içeri girdi. Bu kez de 7 yıl ceza aldı.

Ömrünün üçte ikisini TKP ve komünizm mücadelesine adan Reşat Fuat Baraner, bunun da yarısını burjuvazinin zindanlarında işkencede, Sansaryan Hanı'nın hücrelerinde, İstanbul Harbiye Askeri Cezaevi'nde, Sultanahmet, Sinop, Ankara cezaevlerinde geçirdi.

Yaşamı boyunca her türlü gericiğe, oportünizme ve likidatörlüğe

karşı yılmadan kavga veren, bu kavgada yönetici olarak yer alan Reşat Fuat, Ali Rıza Çelik imzasıyla *Çin'in Kurtuluş Savaşı*, *İspanya'da İstiklal Harbi*, *Büyük Fransız İnkılabı* gibi kitapların da gerçek yazarıydı.

Friedrich Engels'in *Anti-Dühring*'ini, Henri Lefebvre'in *Karl Marks'ın Hayatı ve Eserleri*'ni Türkçeye Reşat Fuat kazandırdı.

Atatürk'ün teyzesinin oğlu olarak önüne çıkan mevki, "istikbal" kapılarını elinin tersiyle iterek işçi sınıfının mücadelesinde yer alan Reşat Fuat Baraner, hain ve döneckerin, burjuvazinin yağcılarının cirit attığı günümüzde, işçi sınıfı devrimcileri için pırl pırl parlayan bir örnek oluyor.

Türkiye işçi sınıfı, 11 Ağustos 1968'de yitirdiği bu onurlu, yiğit savaçısını sevgiyle anıyor. ●

Devrim ve demokrasi kavgasını
işçi sınıfının dünya görüşüyle
yükselten

KAVGA temsilcilikler açmaktadır

İŞÇİ, EMEKÇİYSENİZ,
HAKSIZLIKLARA, SÖMÜRÜYE
DUR DEMEKTEN,
GERÇEK DEMOKRASİDEN,
ADİL BARIŞTAN,
1000 YILLIK GELENEĞİ
GELECEĞE TAŞIMAKTAN,
YANAYSANIZ,
KAVGACIYSANIZ,

BU GÖREV SİZİNDİR

KAVGA TEMSİLCİSİ OLUN!

İstekli okuyucularımız, özgeçmişlerini, ad ve adreslerini içeren yazılı başvurularını 2 fotoğrafı(6x9) birlikte, aşağıdaki adreslere taahhütlü olarak postalayabilir, telefonla ya da şahsen başvurabilirler.

YENİ KAVGA'CILARA MERHABA!

Türkiye: KAVGA Merkez Bürosu, Ordu Caddesi Dağarcık Sokak
No:32/24, Fatih, İstanbul
Telefon: (1) 521 52 62

Avrupa: KAVGA Avrupa Temsilciliği, Murtaza Dersimli,
P.O.Box 1822, N1 Londra, İngiltere

Oniki Eylül 1980'ün ardından yöneticileri zindanlara atılan, para ve mal varlığı zorbaca gaspedilen DİSK, 11 yıl sonra "aklandı". Askeri Yargıtay DİSK'i "akladı".

Ama Türkiye işçi sınıfı, doğduğu günden bu yana işçi sınıfına her türlü yöntemle düşmanlık etmiş olan burjuvaziyi *aklamıyor*, aklamamaya da kararlıdır.

a) Nisan ayında çıkan Terörle Mücadele Yasası, DİSK'in para ve mal varlığını Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na "devretti". Hukuksuzluğun yassallaştırılması olan bu girişim, DİSK'in şahsında tüm işçi sınıfına yapılan haksızlığın sürdüğünü belgeliyor. *Bu yasa iptal edilmelidir.*

b) DİSK üye ve yöneticilerinin 11 yıl boyunca yaşadıkları öldürülme, tutuklanma, zindanda çürütülme, işkence, sağlığını yitirme, işsizlik ve benzeri çileler, ailelerin yaşamaya zorlandıkları maddi-manevi baskı ve yoksulluk, vb. eziyetler, bu haksızlığın bir başka boyutudur. *Bu zararlar tazmin edilmeli, isteyenler yitirdikleri eski işlerine geri dönebilmelidirler.*

c) Hukukçular, DİSK'in önündeki sayısız bürokratik engelden söz ediyorlar. Kayyımların, iş mahkemelerinin kapısında, vb. harcanacak zaman da haksızlıktır. *DİSK'in mal ve para varlığı, elkonulan belgeleri hemen geri verilmeli, yeniden açılmasının önündeki bürokratik engeller kaldırılmalıdır.*

Yargıtay kararı, Türkiye işçi sınıfının büyük bir kazanımı, tarihsel haklılığının bir kez daha kabul edilmesidir. Bu kazanımı işçi sınıfının kalıcı çıkarları ve birliği doğrultusunda kullanmak, dev bir fırsata dönüştürmek DİSK'e ve ona bağlı sendikaların yöneticilerine düşmektedir.

Hürriyet'in başyazarı Oktay Ekşi, 18 Temmuz 1991 tarihinde yayınlanan "DİSK'e sevinelim ama" başlıklı yazısında, "DİSK'in 12 Eylül'den önceki faaliyetlerinin... huzursuzluk yaratıcı, kıskırtıcı ve demokratik rejimi işlemeden alıkoyucu nitelikte olduğunu" söylerken, aslında sınıf sendikacılığına saldırıyor. Yazısını da şu mesajla bitiriyor:

"Umarız yakın bir zamanda tekrar faaliyete geçer, ama bu defa yıkıcı, kırıcı, karıştırıcı bir DİSK olarak değil, çalışanlarımıza refah, topluma huzur, ekonomimize güç sağlayan bir DİSK olarak görev yapar."

Burjuvazinin, sosyal demokratların yönetimindeki DİSK'e biçtiği görev bu kadar açıktır. Bu arada, işçi sınıfının sinsi düşmanları da kendi görevlerini

yerine getirmek üzere inlerinden çıkmışlardır. *Nokta*'nın "asıl şimdi başlıyor" dediği bu olsa gerek.

Cumhuriyet, DİSK'i ve DİSK türü sendikacılığı destekleme görüntüsü altında sendikal birlik düşmanlığı yapan yayınlara güzel bir örnektir.

Türk-İş genel başkanının birleşme üzerine söylediklerini *yayınlanmama* titizliğini gösteren bu gazetenin değişmez bakış açısı, işçilerin öfkeli protestolarından tüm konfederasyonu karalayan sonuçlara ulaşmak, Türk-İş düşmanlığı yapmak olmuştur.

23 Temmuz tarihli *Cumhuriyet*, "işçilerin, aylardır çektikleri sıkıntıları anlatırken *Türk-İş'in gerçek yüzünün artık anlaşılması gerektiğini* söylediğini", "sözleşmelerin geçen yıllarda olduğu gibi imzalanması durumunda *Türk-İş'in işlevini yitireceğini* de sözlerine eklediklerini" yazıyor. Liberaller, birlik ve konfederasyon düşmanı siyasetlerinde artık sinsi değil açık oynuyorlar.

Burjuvazinin bu ataklığının nesnel tabanı vardır. Geçmişte

herşeye rağmen dünya işçi sınıfı için koruyucu bir şemsiye görevini yapan sosyalist sistem çökmüş, dünya bir karşı-devrim ve gerici dönemine girmiştir. Emperyalizm, dünya burjuvazisi at koşturmaktadır.

Öte yandan, emperyalizmin krizi derinleşmekte, işsizlik görülmek boyutlara büyürken ortalama işçi ücretleri düşmektedir. Krizin daha da derinleşeceğini ve toplumsal patlamalara yol açacağını gören dünya burjuvazisi, fırsattan istifade işçi sınıfının birliğini parçalamak, elini kolunu bağlama derindedir. *Sendikal rekabet* demokrasinin bir erdemi(!) gibi sunulmaktadır. "Örnek demokrası" İngiltere'de bile, sendikalara ağır darbeler vuran yeni sendika yasaları gündemdedir.

Türkiye burjuvazisinin girişimleri, hem bu genel tutumla, hem de *emperyalistleşme aşamasına gelmiş ama bir türlü bu amacına ulaşamayan* finans-kapitalin nesnel gereksinimleriyle bağlıdır.

Ücretlerin dünya pazarında rekabet gücünü artırıcı bir düzeye *düşürülmesi*, rasyonalizasyon-

otomasyon ve yığınsal işten çıkarmalar, son yıllarda işçinin dev gücünü işverenlerin, devletin karşısına militanca dikmesini getiren sendikal birliğin *dağılması*, işçi-memur-sözleşmeli-taşaron işçisi vb. yapay ayrımların *güçlendirilmesi*, sendikal rekabetin ve çatışmaların *özendirilmesi*, toplumsal patlamalara karşı *önlem* getirilmesi (terör yasası)... Bunlar, Türkiye burjuvazisinin alelacele gerçekleştirmeye çalıştığı hedeflerdendir. "Yeni" DİSK'i de bu çerçevede değerlendirmek istemektedir.

Ama, işçi sınıfımız görmüş geçirmiş, devrimci durum ve faşizm dönemlerinden engin dersler çıkarmış, "sendikal birliğin, militan eylemin ve sendika-içi demokrasinin" önemini *kendi deneyiminden* öğrenmiştir. DİSK'in açılmasıyla ortaya çıkacak yeni durumu da, *kendi sınıfsal çıkarları açısından* değerlendirecektir.

Bugün, sendikal işçilerin yüzde 80'i Türk-İş çatısı altında örgütlüdür. Türk-İş'te gerçekleşmiş olan bu sendikal birliği *pekiştirme* gö-

revi, bugünkü dünya koşullarında dünden çok daha önemlidir. Bu açıdan, Türk-İş genel merkezinin aldığı tutum yerindedir. Türk-İş genel başkanı şöyle demektedir:

"Bütünleşme, işçi hareketinin birleşmesi gündemde kalmalıdır. Biz DİSK'teki arkadaşlarımızla beraber çok çalıştık. *Türk-İş hareketi bütünlük istiyor.*" abç)

Militanlığıyla tanınan Tümtis'in genel başkanı Sabri Topçu'nun *Nokta* muhabirine söylediği, "mutlak bir bakış değil ama, işçi sınıfının yoğun olduğu Türk-İş içinde mücadeleyi sürdürmeyi düşünüyoruz" biçimindeki sözler de, doğru bir tutumdur. Bu arada, Belediye-İş'in, Deri-İş'in, hatta Otomobil-İş'in eğiliminin de bu yönde olduğuna dair bilgiler geliyor.

Şimdi DİSK yöneticileri, "Türk-İş-DİSK birleşmesi" gibi tarihsel bir görevle karşı karşıyadırlar. Savaşkanlıkları ve sınıf bilinçli tutumlarıyla tanınan eski DİSK üyelerinin bugün Türk-İş içinde taşıdığı militan kavgaya ve sınıf sendikacılığı sancısına omuz verme görevi, *şimdiki DİSK yöneticilerine düşmektedir.*

Şimdiki DİSK yöneticileri, bu görevi yerine getirmek için, DİSK ve bağlı sendikaların genel kurullarını toplamalı, tüm mal ve para varlıklarıyla birlikte Türk-İş'e katılma kararı alarak, burjuvazinin ve onun dümen suyunda giden bölücülerin çanına ot tıkamalıdır.

İşçi sınıfının burjuvazinin karşısına tek bir yürek tek bir yumruk gibi çıkmasına yardımcı olmak, bugün *DİSK yöneticilerinin elindedir.*

Kavgaya içinde olgunlaşan, bugün Türk-İş çatısı altında, halk sınıflarının en önünde yürüyerek demokrasi mücadelesinin başını çeken işçi sınıfımız, DİSK yöneticilerinden, proletaryanın sınıf çıkarını yansıtan bu tutumu almasını bekliyor. "Birliksiz işçi işçi değildir, DİSK Türk-İş'e katılmalıdır" diyor! ●

İşçi sınıfımız Türk-İş'te birlik istiyor